

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา
ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

“The Development of Learning Process for the Hometown Residents
of Chachoengsao Province Phase 1,2011”

โดย นางสาวชญญภัตร์ ศิริชนราโรจน์ และคณะ

มีนาคม 255

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา
ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

“The Development of Learning Process for the Hometown Residents
of Chachoengsao Province Phase 1,2011”

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นางสาวฉัตรฤกษ์ ศิริชนราโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
2. นายปริญญ์ มีสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
3. นางทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
4. นางสาวสาคร วุฒิสักดิ์ชัยกุล	โรงเรียนวัดกุฎีเตี้ย
5. นางสาวพรนภา เลื่อยคลัง	โรงเรียนบ้านวังใหม่

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554 เป็นการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อสำรวจสถานการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น 2) เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ระยะสร้างเครือข่าย ผู้วิจัย และระยะที่ 3 ระยะนำเสนอรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 330 โรงเรียน และจากกลุ่มเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำนวน 28 โรงเรียน ทั้งนี้ใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่ออธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผลการวิจัยพบว่าด้านปัจจัยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดนั้นสามารถเกิดขึ้นได้โดยกลไกของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาคือการมีเครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครู ถัดไปคือกลไกขององค์กรท้องถิ่น และกลไกของภาควิชาการ ตามลำดับ (\bar{X} = 1.92, 1.45, 1.13, 0.61; SD = 0.78, 0.76, 0.79, 0.69) และพบว่า การดำเนินงานในสภาพปัจจุบันนั้นยังขาดการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น (\bar{X} = 1.06, SD = 0.78) นอกจากนี้ยังพบว่าผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการเรียนรู้ท้องถิ่นมีผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลัก (\bar{X} = 1.94, SD = 0.62) ส่วนในเรื่องของการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) บูรณาการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มรายวิชาพื้นฐาน 2) จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม 3) จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) จัดเป็นโครงการของโรงเรียน และพบว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยชุดความรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

คำสำคัญ : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้, ถิ่นฐานบ้านเกิด, สารการเรียนรู้ท้องถิ่น, จังหวัดฉะเชิงเทรา

Abstract

This research aims to 1) survey current situation and knowledge review of Chachoengsao Local Learning, 2) conduct teacher network for instruct and develop the Local Curriculum, 3) propose the ways to support Chachoengsao Local Learning. The research procedure was divided into 3 phases. The research samples were 330 schools in Chachoengsao area and 28 network schools. The data were analyzed by descriptive statistic and content analysis. Research results found that the learning process enhance factors for hometown could be built by school mechanism, teacher and school network, Local Administration Organization mechanism, and academic mechanism respectively (\bar{X} = 1.92, 1.45, 1.13, 0.61; SD = 0.78, 0.76, 0.79, 0.69) but lacks of systematic network process. Moreover, results of Local Learning instruction effects toward student mainly (\bar{X} = 1.94, SD = 0.62). The result from content analysis found the Chachoengsao knowledge modules were used in Local Learning and schools in Chachoengsao develop Local Curriculum in 4 ways including by 1) integrated in core subject Units, 2) construct extra subject, 3) school activity, and 4) school project.

Keywords: The Development of Learning Process, Hometown Residents, Chachoengsao Province, Local Learning instruction

โครงการ “การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

“The Development of Learning Process for the Hometown residents

of Chachoengsao Province Phase 1,2011” บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1) เพื่อสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง” 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 โดยและสรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบประเด็นคำถามวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554” ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 330 โรงเรียน แบ่งออกเป็น โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 ฉะเชิงเทรา จำนวน 147 โรงเรียน โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 ฉะเชิงเทรา จำนวน 153 โรงเรียน และ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 6 เฉพาะที่อยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในระหว่างสำรวจ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selected) โดยศึกษาข้อมูลจากประชากร 330 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) ศึกษานิเทศก์ดูแลสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ครู ผู้บริหารโรงเรียน 3) บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ และงานอิสระ 4) นักเรียน นักศึกษา ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีเครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม โครงการ “การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัด

ฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554 โดยทีมนักวิจัยสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 บริบท สภาพทั่วไปของโรงเรียน ตอนที่ 2 การสำรวจสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยมี 3 ตอน ได้แก่ ปัจจัย สนับสนุนกระบวนการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา 2) กระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3) ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ ตอนที่ 3 ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา คณะผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554 เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีการผสานการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ในการดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อสำรวจสถานการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น 2) เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 ระยะสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ระยะสร้างเครือข่าย และระยะที่ 3 ระยะนำเสนอรูปแบบ

การนำเสนอผลการวิจัยจึงในบทนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 สถานการณ์ องค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ตอนที่ 3 ผลการดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเนื้อหาในแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจสถานการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่นดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหาร โรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้น 326 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งอยู่ในเขตอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สนาบชัยเขต พนมสารคาม และเมืองฉะเชิงเทรา คิดเป็นร้อยละ 16.90, 14.70, 12.90 และ 11.30 ตามลำดับ โดยมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.70 รองลงมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 ร้อยละ 31.30 ถัดไปมาจากโรงเรียนสังกัดเทศบาลร้อยละ 25.50 และน้อยที่สุดคือมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 เฉพาะที่อยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ร้อยละ 4.90

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด ร้อยละ 37.20 รองลงมาจากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 27.90 และมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1.20 มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะระดับปฐมวัยซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาขนาดของโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างพบว่ากว่าร้อยละ 60 มาจากโรงเรียนที่มีครูทั้งโรงเรียนน้อยกว่า 10 คน และเกือบทั้งหมดมาจากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 300 คน คิดเป็นร้อยละ 84.70 โดยบริบทที่โรงเรียนตั้งอยู่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นบริบทชนบท/เกษตรกรรม มีเพียงร้อยละ 1.5 ที่รายงานว่าอยู่ในบริบทเมือง และร้อยละ

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

1.2 ที่อยู่ในเขตบริบทอุตสาหกรรม และมากกว่าร้อยละ 90 ที่รายงานการประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนโดยรอบโรงเรียนว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4.1

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อำเภอที่ตั้ง		
บางน้ำเปรี้ยว	55	16.90
สนามชัยเขต	48	14.70
พนมสารคาม	42	12.90
เมืองฉะเชิงเทรา	37	11.30
บ้านโพธิ์	29	8.90
บางปะกง	26	8.00
บางคล้า	24	7.40
แปลงยาว	21	6.40
ท่าตะเกียบ	18	5.50
คลองเขื่อน	13	4.00
ราชสาส์น	11	3.40
ไม่ตอบ	2	0.6
รวม	326	100.00
สังกัด		
เทศบาล	83	25.50
สพป.ฉช.1	102	31.30
สพป.ฉช.2	123	37.70
สพม.6	16	4.90
ไม่ตอบ	2	0.60
รวม	326	100.00

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

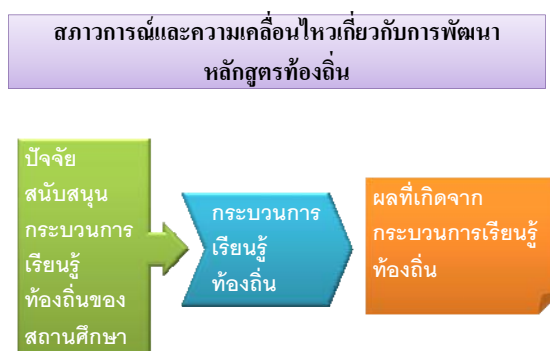
คุณลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาที่โรงเรียนเปิดสอน		
เฉพาะระดับปฐมวัย	4	1.20
ปฐมวัย – ประถมศึกษาปีที่ 6	91	27.90
ปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 6	121	37.20
ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6	57	17.50
เฉพาะประถมศึกษาปีที่ 1 – 6	6	1.80
ปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 3	29	8.90
ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3	0	0.00
เฉพาะมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6	14	4.30
ไม่ตอบ	4	1.20
รวม	326	100.00
จำนวนครูในโรงเรียน		
1-10 คน	208	63.80
11-20 คน	85	26.07
21-30 คน	18	5.53
มากกว่า 30 คน	15	4.60
รวม	326	100.00
จำนวนนักเรียนในโรงเรียน		
น้อยกว่า 50 คน	41	12.60
50-120 คน	92	28.20
121-300 คน	143	43.90
301-1,000 คน	42	12.90
1,001-2,000 คน	5	1.50
มากกว่า 2,000 คน	3	0.90
รวม	326	100.00
บริบทที่โรงเรียนตั้งอยู่		
เมือง	5	1.50
กึ่งเมืองกึ่งชนบท	51	15.60
ชนบท/เกษตรกรรม	261	80.20
อุตสาหกรรม	4	1.20
ไม่ตอบ	5	1.50
รวม	321	100.00

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

คุณลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพของผู้ปกครอง		
เกษตรกร	169	51.84
รับจ้าง	138	42.33
ค้าขาย	18	5.52
ไม่ตอบ	1	0.31
รวม	326	100.00

ตอนที่ 2 สภาพการณ์ องค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น และผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น ดังแสดงในแผนภาพ 4.1

แผนภาพ 4.1 ภาพรวมการสำรวจสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผลการสำรวจแต่ละด้านพบว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรามีการดำเนินงานในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเท่ากับ 1.28 ($SD = 0.62$) ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นมีการดำเนินงานในระดับที่สูงขึ้นมาเล็กน้อยมีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเท่ากับ 1.43 ($SD = 0.64$) ส่วนผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น มีการดำเนินงานมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเท่ากับ 1.91 ($SD = 0.61$) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4.2

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาวะการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สภาวะการณ์และความเคลื่อนไหว	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ด้านปัจจัยสนับสนุน	1.28	0.62	มีการดำเนินการน้อย
ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.43	0.64	มีการดำเนินการน้อย
ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.91	0.61	มีการดำเนินการพอสมควร

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านปัจจัยสนับสนุน โรงเรียนมีการดำเนินการทั้งกลไกของโรงเรียน มีการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณและบุคลากร มีการสร้างเครือข่ายของโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีกลไกขององค์กรท้องถิ่นและกลไกของภาควิชาการที่ร่วมดำเนินการ พัฒนาการเรียนรู้และการจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ปัจจัยสนับสนุนโดยกลไกของโรงเรียน ทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร มีการดำเนินการสูงสุด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 1.92 (SD = 0.78) รองลงมาคือการมีเครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 1.45 (SD = 0.76) ถัดไปเป็นกลไกขององค์กรท้องถิ่น ชุมชน และจังหวัด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 1.13 (SD = 0.79) และพบว่าผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นมีปัจจัยสนับสนุนในเรื่องของกลไกของภาควิชาการ อาทิ สถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการวิจัย ฯลฯ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของท้องถิ่นในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 0.61 (SD = 0.69) ดังแสดงในตาราง 4.3

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยสนับสนุน

ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
กลไกของโรงเรียน ทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร	1.92	0.78	มีการสนับสนุนพอสมควร
เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียน	1.45	0.76	มีการสนับสนุนน้อย
กลไกขององค์กรท้องถิ่น ชุมชน และจังหวัด	1.13	0.79	มีการสนับสนุนน้อย
กลไกของภาควิชาการ อาทิ สถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการวิจัย ฯลฯ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของท้องถิ่น	0.61	0.69	มีการสนับสนุนน้อย
รวม	1.28	0.62	มีการสนับสนุนน้อย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนในจังหวัดละโว้จะมีกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นอยู่หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ผล

จากการสำรวจพบว่ามีกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ ในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.55 (SD = 0.81) รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น บันทึควิชา การบูรณาการ โครงการ การเรียนรู้อิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.54 (SD = 0.59) การเรียนรู้ท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.52 (SD = 0.74) การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นในโรงเรียน 8 กลุ่มสาระ หรือรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 (SD = 0.69) การพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48 (SD = 0.85) และกระบวนการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.46 (SD = 0.71) ส่วนการดำเนินงานที่มีค่าน้อยที่สุด แตกต่างไปจากการดำเนินงานตัวบ่งชี้อื่นคือการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.06 (SD = 0.78) ดังแสดงในตาราง 4.4

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง	1.55	0.81	มีการดำเนินการพอสมควร
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น บันทึควิชา การบูรณาการ โครงการ การเรียนรู้อิสระ	1.54	0.59	มีการดำเนินการพอสมควร
กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่	1.52	0.74	มีการดำเนินการพอสมควร
กระบวนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นในโรงเรียน 8 กลุ่มสาระ หรือรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.51	0.69	มีการดำเนินการพอสมควร
กระบวนการพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.48	0.85	มีการดำเนินการน้อย
กระบวนการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.46	0.71	มีการดำเนินการน้อย
การดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.06	0.78	มีการดำเนินการน้อย
รวม	1.43	0.64	มีการดำเนินการน้อย

องค์ประกอบของการศึกษาสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ลำดับสุดท้ายคือผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น แบ่งออกเป็นผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผลที่เกิดกับครู มีความสามารถในการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เกิดทักษะความเชี่ยวชาญ พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง ครู

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

เกิดสำนึกในคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น เกิดการสอนการบูรณาการคุณค่าของท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน เกิดเครือข่ายครู และผลที่เกิดกับชุมชน เกิดบทบาทของครูท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น และการสร้างความรู้ท้องถิ่น มีการใช้ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ร่วมกันกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น โดยมีผลจากการสำรวจพบว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการเรียนรู้ท้องถิ่นทำให้เกิดผลกับนักเรียนมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 ($SD = 0.62$) และมีผลที่เกิดขึ้นกับครูอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 ($SD = 0.65$) และมีผลที่เกิดกับชุมชนน้อยกว่าผลที่เกิดกับนักเรียนและเกิดกับครูเล็กน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 ($SD = 0.72$) ดังแสดงในตาราง 4.5

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	1.94	0.62	มีผลการดำเนินการ พอสมควร
ผลที่เกิดกับครู	1.93	0.65	มีผลการดำเนินการ พอสมควร
ผลที่เกิดกับชุมชน	1.85	0.72	มีผลการดำเนินการ พอสมควร
รวม	1.91	0.61	มีผลการดำเนินการ พอสมควร

ตอนที่ 3 ผลการดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินการโดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเครือข่ายภายใต้หัวข้อหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น 2) การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จ และ 3) แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในอนาคต ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการสร้างเครือข่าย มีโรงเรียนเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 29 โรงเรียน มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้สนใจ ดังรายละเอียดในตาราง 4.6

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของผู้เข้าร่วมเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมประชุม	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษานิเทศก์	4	8.00
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	16.00
ครูประจำการ	32	64.00
ผู้สนใจ	6	12.00
รวม	50	100.00

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยการใช้กลยุทธ์เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการดำเนินงานพบว่า เกิดเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำนวน 28 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนคัคครุณี
2. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
3. โรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)
4. โรงเรียนวัดนครเนื่องเขต
5. โรงเรียนวัดคอนทอง
6. โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้
7. โรงเรียนละเชิงเทราปัญญาคุณกุล
8. โรงเรียนวัดทด
9. โรงเรียนสว่างศรีทธารธรรมสถาน
10. โรงเรียนประกอบราษฎร์บำรุง
11. โรงเรียนบ้านปลายคลอง
12. โรงเรียนปากคลองบางขนาก
13. โรงเรียนบางคล้าพิทยาคม
14. โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาทำ
15. โรงเรียนบางวัว (สายเสริมวิทย์)
16. โรงเรียนวัดใหม่ประเวศ
17. โรงเรียนสิริวัฒนวิ 3
18. โรงเรียนพระพิมลเสนี (พร้อม หงสกุล)
19. โรงเรียนวัดบางปรอง
20. โรงเรียนคาราจรัส
21. โรงเรียนบ้านท่าซุง

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดละเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

22. โรงเรียนเทศบาลบางวัว
23. โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยจะเชิงเตรา
24. โรงเรียนวัดสามร่ม (ไพบูลย์ปัญญา)
25. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวินทวงศ์
26. โรงเรียนภูงามโนนสะอาด
27. โรงเรียนบางปะกง (บวรวิทยายน)
28. โรงเรียนวัดเปี่ยม (นิโครธาราม)

การดำเนินการวิจัยในส่วนนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสนทนาโดยแบ่งผู้เข้าร่วมเวทีเครือข่ายออกเป็น 3 กลุ่ม จำแนกตามระดับการจัดการศึกษาที่สนใจ แบ่งออกเป็น ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ภายใต้กรอบคำถาม 3 ประเด็น คือ 1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น 2) การดำเนินงานที่ผ่านมาที่คิดว่าประสบความสำเร็จ และ 3) แผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต ทั้งนี้เพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เป็นเงื่อนไขในการพัฒนา วิเคราะห์ต้นทุนในการพัฒนาการจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ที่ดำเนินการอยู่ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานของเครือข่าย แสดงการวิเคราะห์กรอบคำถาม ดังนี้

กรอบคำถาม	ประเด็น
สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น	เงื่อนไข
การดำเนินงานที่ผ่านมาที่คิดว่าประสบความสำเร็จ	ต้นทุน
แผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต	แนวทาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มในเวทีเครือข่าย พบว่าโรงเรียนในจังหวัดจะเชิงเตรา มีสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านทรัพยากร ด้านความพร้อม และด้านความร่วมมือ และพบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาที่โรงเรียนคิดว่าประสบความสำเร็จนั้น เกิดขึ้นใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม และได้มีการคิดว่าแผนการดำเนินงานในอนาคตใน 2 ระดับ ได้แก่ แผนดำเนินการระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

ปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในจังหวัดจะเชิงเตรา มีการรายงานสภาพปัญหาสามารถจัดกลุ่มได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านทรัพยากร ด้านความพร้อม และด้านความร่วมมือ

ด้านนโยบาย

ปัญหาด้านนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น ไม่มีการกำหนดขอบข่ายที่ชัดเจน ทำให้สถานศึกษาบางสถานศึกษามีการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มากเกินไป ทำให้ส่งผลต่อเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้อื่น และเนื่องจากเวลาเรียนมีไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นทั้งหมด สืบเนื่องมาจากหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ยังไม่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดที่แน่ชัดว่าในแต่ละชั้นปีควรมีการเรียนรู้เรื่องใด ปัญหาด้านนโยบายจึงเป็นเรื่องของนโยบายที่ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของข้อกำหนดหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เนื้อหาของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และข้อกำหนดในแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ด้านทรัพยากร

ปัญหาด้านทรัพยากร เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน และมีการดำเนินงานในเชิงพื้นที่และลงมือปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของงบประมาณ ระยะเวลาการดำเนินงาน วัสดุ อุปกรณ์ พาหนะ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึงทรัพยากรด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ด้านความพร้อม

ความพร้อมของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเกิดขึ้นทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับบุคคล โดยที่โรงเรียนยังไม่มีมีการดำเนินการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ขาดการติดตาม ประเมินการจัดกิจกรรม และครูบางส่วนยังไม่สามารถจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการได้ และนอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการให้ความสำคัญของผู้บริหารในเรื่องของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ด้านความร่วมมือ

ปัญหาด้านความร่วมมือ เป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากปัญหาด้านอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้นส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งพบว่ายังมีปัญหาของการไม่สนับสนุนการดำเนินการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นทั้งจากผู้บริหารและจากผู้ปกครอง ทำให้โอกาสในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้นเป็นไปได้ อย่างยากลำบาก

ความสำเร็จในการดำเนินงานที่ผ่านมา

ภายใต้สภาพปัญหาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีการดำเนินการและแก้ไขปัญหาโดยตลอด ส่งผลให้เกิดความสำเร็จใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ด้านผู้เรียน

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

ความสำเร็จในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นพบว่ามีความสำเร็จเกิดขึ้น โดยเฉพาะในด้านผู้เรียนมากที่สุด เห็นได้ว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่เน้นการจัดกิจกรรมไปยังนักเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข รวมถึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำรงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้เกิดความสำเร็จด้านผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

ความสำเร็จในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เนื่องจากสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัว ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่การปฏิบัติที่มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม รูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงเน้นการลงพื้นที่ เน้นการมีความสัมพันธ์ร่วมมือกับท้องถิ่น เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ จึงทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่น่าสนใจ ดึงดูดใจนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ และเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

ด้านการมีส่วนร่วม

ความสำเร็จด้านการมีส่วนร่วม เป็นความสำเร็จที่เกิดเป็นผลกระทบ (Impact) เนื่องจากเป้าหมายการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น เป็นผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเกิดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน โดยผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมมีโอกาสร่วมกันในการจัดการเรียนรู้กับ และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคมมากขึ้น

แผนการดำเนินงานในอนาคต

การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในปัจจุบันประสบทั้งปัญหาและเกิดความสำเร็จ จึงมีการเสนอแนะทางการดำเนินงานต่อไปสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น สามารถแบ่งข้อเสนอการดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

การดำเนินงานระดับนโยบาย

การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นเอกภาพ ต้องมาจากนโยบายที่เป็นเอกภาพ ซึ่งจะนำมาสู่การสนับสนุนและกำหนดแนวทางปฏิบัติ โดยต้องมีการเสนอการวางแผนการสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำฐานข้อมูลระดับจังหวัด และจัดทำมาตรฐานสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัด และนโยบายส่งเสริมการให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา

การดำเนินงานระดับการปฏิบัติ

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

การดำเนินงานระดับการปฏิบัติเป็นการวางแผนเพื่อสนับสนุน และรองรับการดำเนินงานระดับนโยบาย โดยมีการดำเนินงานในรูปของเครือข่าย มีกิจกรรมพัฒนาความรู้ให้แก่ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น และดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

การวิเคราะห์สาระจากการสนทนากลุ่มของเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงในตาราง 4.7

ตาราง 4.7 วิเคราะห์สาระสำคัญจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็น	กลุ่มเครือข่าย		
	ปฐมวัย	ประถม	มัธยม
1. สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น			
ด้านนโยบาย			
- เนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีมากเกินไป		✓	✓
- หลักสูตรยังไม่ชัดเจน		✓	
ด้านทรัพยากร			
- ขาดงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓	✓
- ขาดศูนย์กลางข้อมูลของจังหวัด			✓
ด้านความพร้อม			
- โรงเรียนยังไม่มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม	✓		
- ครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการได้	✓	✓	
- ผู้บริหารและครูไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นเท่าที่ควร	✓		
- ขาดการติดตามประเมินการจัดกิจกรรม		✓	
ด้านความร่วมมือ			
- ผู้บริหารและผู้ปกครองไม่สนับสนุนการนำนักเรียนออกนอกสถานศึกษา	✓		✓
- การดำเนินการยังคงเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล	✓	✓	
2. การดำเนินงานที่ผ่านมาที่คิดว่าประสบความสำเร็จ			
ด้านผู้เรียน			
- นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง	✓	✓	✓
- นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น	✓	✓	✓
- นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน		✓	
- เพิ่มรายได้ให้กับนักเรียน		✓	✓
- นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง		✓	✓
- นักเรียนรักการทำงาน		✓	✓
- นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น		✓	

ประเด็น	กลุ่มเครือข่าย		
	ปฐมวัย	ประถม	มัธยม
- นักเรียนเกิดความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี		✓	✓
- นักเรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ท้องถิ่น	✓		✓
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้			
- เป็นการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ	✓	✓	
ด้านการมีส่วนร่วม			
- ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	✓		✓
- เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน		✓	✓
- เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	✓	✓	
3. แผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต			
ระดับนโยบาย			
- เสนอการดำเนินการเป็นระดับนโยบาย	✓	✓	✓
- ส่งเสริมการให้ความสำคัญของผู้บริหาร	✓	✓	✓
- วางแผนงบประมาณสนับสนุน	✓	✓	✓
- จัดทรัพยากรสนับสนุน	✓	✓	✓
- จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมาตรฐานจังหวัด ฉะเชิงเทรา		✓	✓
- จัดตั้งฐานข้อมูลกลางของจังหวัด			✓
ระดับการปฏิบัติ			
- จัดตั้งกลุ่มเครือข่าย	✓	✓	✓
- จัดอบรมให้ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	✓	✓	✓
- สร้างการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม	✓	✓	✓

นอกจากนี้ยังสามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราพบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรูปแบบ ดังนี้ 1) มีการบูรณาการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มรายวิชาพื้นฐาน 2) มีการจัดทำในลักษณะรายวิชาเพิ่มเติม 3) จัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) จัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการของโรงเรียน

3.1 จุดแข็งของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 2 ด้านหลักประกอบด้วย

3.1.1 มุ่งองค์ความรู้/ชุดความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่หลากหลาย คือ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้สร้างชุดความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกลาง คือ ชุดเปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา และ ชุดคำขวัญของฉะเชิงเทรา โดยแจกให้กับทุกโรงเรียน 2) สำนักงานจังหวัดร่วมกับหน่วยงานต่างๆ สร้างหนังสือ แปดรีว

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

กับองค์กรราชัน รวบรวมพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีโครงการพระราชดำริและเสด็จที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 4) ครูพัฒนาชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ เช่น นางสุพรรณ ลิขิตกุล พัฒนาขึ้น 1ชุดประกอบด้วย 10 เล่ม เป็นต้น 5) มีหนังสือ ฉะเชิงเทราจากไหน เขียนโดย สุธิตต์ วงษ์เทศ 6) มีหนังสือ วันวาน ของ บางกรูด เขียนโดย อมร ต้นสุตะพานิช นามปากกา พลอยโพยม http://bangkrod.blogspot.com/2011/12/blog-post_19.html 8) มีหนังสือท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว 9) มีหนังสือ ปักท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา ไกด์นำกินและไกด์นำเที่ยว 10) Open การผจญภัยหน้าใหม่ สารคดีท่องเที่ยวหลากหลายสไตล์ใน 5 จังหวัด เบญจบุรพาสุวรรณภูมิ และ 11) เอกสารปักท่องเที่ยวฉะเชิงเทราของดีมีอยู่ใกล้ๆ ไม่ไปไม่รู้ เป็นต้น

3.1.2 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูจำนวนมาก ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้กับนักเรียน พานักเรียนไปทัศนศึกษา เรียนรู้ในชุมชน เชิญปราชญ์ท้องถิ่นให้ความรู้

3.2 จุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ผู้บริหารและครูบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เนื่องจากเนื้อหาออกสอบน้อย 2) ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3) ครูบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเข้าไปในรายวิชาที่รับผิดชอบ 4) ครูมีภาระงานมากไม่มีเวลาในการวางแผน เขียนโครงการพัฒนาสื่อสำหรับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 4) ครูยังไม่ได้รับการสนับสนุนเพียงพอในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เช่น ค่าเดินทางไปศึกษานอกโรงเรียน ขาดรถ ขาดบุคลากรช่วยในการดูแลนักเรียน เป็นต้น 5) ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่มีข้อกำหนดอย่างเป็นรูปธรรม การติดตามการสอนของครู เพื่อให้ครูสอดแทรกเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การเขียนโครงการ การวางแผนเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแต่เน้นที่กลุ่มวิชาหลัก เป็นส่วนมาก 6) ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งขาดวิสัยทัศน์และขาดความมุ่งมั่นในการบริหาร และไม่ให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 7) ครูและบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนไม่เพียงพอกับภาระงานที่ปฏิบัติ ครูมีภาระงานอื่นๆ นอกจากการเรียนการสอนมาก ขาดแคลนครูบางวิชาเอก และ 8) คณะกรรมการสถานศึกษายังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและไม่ให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเท่าที่ควร

3.3 ศักยภาพหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้าเพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง”

3.3.1 ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนมีความมุ่งมั่นในการบริหารสถานศึกษา มีทักษะ และประสบการณ์ในการบริหารด้านการจัดการเรียนรู้ด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3.3.2 ครูที่สนใจและให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีจำนวนมากเพียงพอที่จะใช้ความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองที่จะพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3.3.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการนิเทศ ติดตาม กำกับ การทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอพอสมควร

3.3.4 สถานศึกษามีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและมีความยืดหยุ่น และ

3.4.5 ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3.4 โอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง”

3.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้า วิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

3.4.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.4.3 มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

3.4.5 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

3.4.6 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ระบุไว้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นและมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ 1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกันกับสถานศึกษา

3.4.7 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ข้อ 5 ระบุว่าให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา” อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อ 6 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ คือ วางแผนดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษาและแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยในระยะที่ 2

จากผลการวิจัยประเมินผลที่ได้ คณะผู้วิจัยได้ใช้เป็นฐานข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสร้างศูนย์กลางของข้อมูลที่ได้เผยแพร่ในเว็บไซต์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

<http://krusart.rru.ac.th/edu/projectvijai/> โดยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อการจัดการศึกษา

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของชุมชน

โดยเฉพาะด้านความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้มีความสำคัญเทียบเท่ากับความรู้อื่นๆที่จำเป็นตามกลุ่มสาระ โดยสร้างพลังความร่วมมือในการจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา

- 2) ผู้บริหารและครูตระหนักในความสำคัญของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการ

บริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

- 3) สถานศึกษาควรจัดระบบการปฏิบัติงานและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ครูได้

ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยตรง โดย เช่น ตั้งค่าเดินทางในการศึกษาอบรม ตั้งงบในการพานักเรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน/จังหวัด ให้นับเป็นภาระงานหลัก การประกันอุบัติเหตุที่อยู่ระหว่างการจัดการเรียนการสอน รวมถึงลดความกังวลของครู เป็นต้น

- 4) สถานศึกษาควรสร้างเสริมความเข้าใจให้ผู้ปกครองตระหนักในความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่การศึกษาของบุตรหลาน

- 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดระบบและแผนงาน โครงการ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแต่สถานศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้เกิดพัฒนาคุณภาพเพื่อสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

- 6) กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรการและสนับสนุนทรัพยากรแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาครู พัฒนานักเรียน ในจังหวัดฉะเชิงเทราได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในระยะที่ 2

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา และเป็นแนวทางสำหรับประยุกต์ใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดของข้อมูล

- 2) พัฒนา สร้างเสริมความรู้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย โรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน ใน 6 ด้าน คือ ด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับรายวิชา 8 กลุ่มสาระ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านต่อยอดองค์ความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และด้านพัฒนาจัดทำสื่อ กิจกรรม นวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

- 3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ชุมชน ร่วมมือกันในการวางแผน จัดกิจกรรม โครงการเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกัน

- 4) สนับสนุนให้มีการดำเนินงานนำร่องในโรงเรียนเพื่อนำชุดความรู้ท้องถิ่นที่เป็นต้นทุนของจังหวัดฉะเชิงเทราได้เกิดการพัฒนาต่อยอด เช่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ชุด เปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา และ ชุด สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นบางปะกงแหล่งชีวิต หนังสือ ฉะเชิงเทรามาจากไหน หนังสือ แปรรู้กับองค์ราชัน

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

หนังสือ แนะนำร้านอาหารจะเชิงเทรา หนังสือท่องเที่ยวจังหวัดจะเชิงเทรา หนังสือผจญภัยหน้าใหม่ สารคดีท่องเที่ยวหลากหลายสไตล์ใน 5 จังหวัดเบญจบุรพาสุวรรณภูมิ และชุดความรู้ที่ครูพัฒนาขึ้นเพื่อขอผลงานทางวิชาการด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นต้น

5) ดำเนินงานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรมแล้ว ยังจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพันและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน สามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

6) สร้างศูนย์กลางของข้อมูลด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เช่น จัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายครูในจังหวัดจะเชิงเทรา เช่น ที่เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ หรือ ของคณะครุศาสตร์ หรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(2)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary).....	(3)
สารบัญ.....	(22)
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ของฝ่ายที่เสนอขอรับทุน แนวความคิดของกลุ่มจิตวิทยา.....	10
บทที่ 2 บริบทสภาพทั่วไปของจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษาที่เอื้อ ต่อการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	12
บริบทจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	12
ฉะเชิงเทราในอดีต.....	13
ข้อมูลจำเพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	14
ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร.....	22
แนวทางการดำเนินงานจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัด ฉะเชิงเทรา.....	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35

	สารบัญ (ต่อ)	
		หน้า
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	38
	แผนการดำเนินงาน.....	37
	เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน.....	38
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
	บทที่ 4 ผลการวิจัย	
	ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง	40
	ตอนที่ 2 สภาวะการณ์ องค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น.....	43
	ตอนที่ 3 ผลการดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	46
	บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	80
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	80
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	81
	สรุปผลการวิจัย.....	82
	อภิปรายผลการวิจัย.....	83
	ข้อเสนอแนะ.....	94
	บรรณานุกรม.....	97
	ภาคผนวก.....	98

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยเพื่อมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) โดยแนวทางการพัฒนาอีกแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน ความเข้มแข็งของครอบครัวจึงเป็นต้นทางที่สำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) The Thailand Research Fund (TRF) เป็นองค์กรที่สร้างสรรค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่สังคมที่มีปัญญา สามารถใช้ความรู้จัดการกับศักยภาพ และโอกาส เพื่อกำหนดอนาคตของตนเองทั้งในระดับ ท้องถิ่น และระดับประเทศ ได้ทำหน้าที่สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยใช้การวิจัยเป็นกลไกสร้างฐานความรู้สำหรับการแก้ปัญหาให้แก่สังคม มีการบริหารจัดการแบบครบวงจรผ่านเครือข่ายการทำงานที่มีอยู่ทั่วประเทศ สนับสนุนการสร้างและพัฒนากำลังคนและนักวิจัยมืออาชีพ สู่ระบบเศรษฐกิจ ที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในการแก้ปัญหา ผลักดันการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้านการเกษตร อุตสาหกรรม บริการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงผลักดันให้เกิดการร่วมทุนกับภาคเอกชน หน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับภาคตะวันออกและจังหวัดฉะเชิงเทรามีโครงการวิจัยมีโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนหลากหลายโครงการ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สถาบันรามจิตติได้ประสานและขับเคลื่อนการวิจัยด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษา ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม อาทิเช่น โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดภาคตะวันออก, โครงการ นวัตกรรมเรียนรู้ครอบครัวศึกษาฯ ซึ่งอยู่ระหว่างการวิจัยระยะที่ 2 , [โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา](#), โครงการยุววิจัยขงพาราโรงเรียนดัดดรุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา เรื่อง แก๊สชีวภาพจากวัสดุในสวนยางพารา, โครงการ LEN RRU (มรภ.ราชนครินทร์), โครงการ : การสำรวจสายพันธุ์ ระบบการผลิต การตลาด และคุณภาพมะละกอในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น ซึ่งมีความหลากหลาย โดยโครงการ : การสำรวจสายพันธุ์ ระบบการผลิต การตลาด และคุณภาพมะละกอในจังหวัดฉะเชิงเทรา การวิเคราะห์เศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา : มะม่วงแปรรูป จังหวัดเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ชิ้นหนึ่งได้ประยุกต์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และการตลาดเข้ากับการผลิตมะม่วงแปรรูปในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาที่นำไปสู่การหาข้อเสนอแนะที่เหมาะสมเพื่อมาช่วยสนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงาน

ทั้งหมดที่ครบวงจร ตั้งแต่จากการผลิตไปจนถึงมือผู้บริโภคทั้งมีความเคลื่อนไหวของกิจกรรม โครงการห้องเรียนคณิตคิดริ้วสิ่งแวดล้อม โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร) จัดกิจกรรม โครงการห้องเรียนคณิตคิดริ้วสิ่งแวดล้อม ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุน คุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดละเชิงเทรา (LLEN) ซึ่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษา (สกว.) ให้แก่นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 55 คนในวันที่อังคารที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 ณ ศึกษาศูนย์การ เรียนรู้เชิงนิเวศน์ (Biotope) ภายในโรงงาน โตโยต้าบ้านโพธิ์ และห้องเรือสำรวจสภาพแม่น้ำบางปะกง จาก บางคล้า-ละเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอน คณิตศาสตร์ พัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนในการแก้ปัญหา การนำความรู้ไปใช้ เชื่อมโยงกับองค์ความรู้อื่น ๆ และเพื่อให้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

มีข้อมูลสนับสนุนการจากข้อมูลสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด ภาคตะวันออก ปี 2551-2552 (จิตติมาวดี เจริญรัชต์ และคณะ, 2552) พบข้อมูลสภาวะการณ์ที่แสดงถึงสภาพทางสังคมและ ปัจจัยเสี่ยงทางด้านครอบครัวและสังคมที่กำลังคุกคามเด็กและเยาวชน ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา พบว่าสภาวะเสี่ยงทางสังคมของเด็ก เด็กประถม- อุดมศึกษา ต้องอยู่บ้านคน เดียวหลังเลิกเรียนเป็นประจำ ร้อยละ 12.0/ 11.4/ 14.5/ 16.7 และ 19.4 เวลาที่ต้องอยู่บ้านคนเดียว ประมาณ 1.30 – 3 ชั่วโมง เด็กอยู่บ้านเพื่อนเป็นประจำ ร้อยละ 9.1/ 8.8/ 8.8/ 15.2 และ 24.7 ใช้เวลาเฉลี่ย วันละประมาณ 2 -3 ชั่วโมง และพบว่าเมื่อเด็กมีปัญหาส่วนตัวจะปรึกษาเพื่อน ร้อยละ 16.9/27.2/34.6/29.1 และ 30.0 ตามลำดับชั้น และปรึกษาครูหรืออาจารย์ เพียงร้อยละ 8.8/ 10.4/ 9.1/ 12.4 และ 8.5 ตามลำดับชั้น ผนวกกับผลการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการครอบครัวศึกษาที่ผ่านมา (อัญชลี ดันศิริ และคณะ, 2553) ได้สำรวจสภาวะการณ์เด็กกับครอบครัว 5 ด้าน คือสัมพันธภาพ การ เลี้ยงดู การส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เวลาร่วมกัน และการสื่อสาร พบสภาวะการณ์ที่ต่ำที่สุดในแต่ละระดับ คือ ระดับอนุบาล ด้านการเลี้ยงดู ประถมและมัธยม ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ อุดมศึกษา ด้านการ สื่อสาร มีเครือข่ายครูที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 โรงเรียน ประกอบด้วยนักวิจัยจำนวน 109 คน ครู นักวิจัยได้พัฒนาโจทย์วิจัยตามบริบทของแต่ละโรงเรียนและได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุด กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมจากตัวเด็กผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตามสภาพของ แต่ละโรงเรียน กลไกการพัฒนาและทดลองใช้ชุดกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทดลองใช้ชุด กิจกรรม ถอดบทเรียน นิเทศติดตาม และการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะชุด กิจกรรมที่นักวิจัยแต่ละโรงเรียนพัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตครอบครัวศึกษา รวม 30 ชุดกิจกรรม ใช้ประกอบสาระการเรียนรู้ กิจกรรมเสริม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และชั่วโมงสอนซ่อมเสริม โดยชุดกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น ส่งเสริมสภาวะการณ์การดูแลเด็กทั้ง 5 ด้านคือ สัมพันธภาพ การเลี้ยงดู การ ส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เวลาร่วมกัน และการสื่อสาร เครือข่ายนักวิจัยได้องค์ความรู้ในการใช้ชุด

กิจกรรมครอบครัวศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น เกิดกลไกในการพัฒนา ชุดกิจกรรมทักษะชีวิต-ครอบครัวศึกษา เพื่อให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวมีการต่อยอดและขยายความร่วมมือไปยังชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างพื้นที่เพิ่มพลังครอบครัวจากความร่วมมือกับ บ้าน โรงเรียน และชุมชน

โครงการ LLEN RRU (มรภ.ราชนครินทร์) ได้จัดการประชุมเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ณ ห้องทองเจ้าฟ้า ชั้น อาคารเรียนรวมและอำนวยการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ในวันอังคารที่ 25 มกราคม 2554 เวลา 13.00 น. - 16.00 น. ได้ค้นพบประเด็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาโครงการ “สำรวจ สังเคราะห์ องค์ความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา” ภายใต้โครงการวิจัย “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิด ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2554” ดังที่กล่าวมา นับได้ว่าเป็นต้นทุนทางปัญญาและทางสังคม องค์ความรู้ที่หลากหลายมิติ เช่น การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม/ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น สวัสดิภาพ สังคมการท่องเที่ยว และสุขภาพ เป็นต้น ที่ได้ให้สนับสนุนการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างธรรมาภิบาลและสังคมที่ดี เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนและชุมชน การเสริมสร้างสำนักท้องถิ่น และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่น สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนากลไกและระบบที่จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่นได้ดีขึ้น กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาการเป็นมนุษย์ การพัฒนาเด็กและเยาวชนและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างสันติและเกื้อกูลกันเพื่อ **เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนและชุมชน การเสริมสร้างสำนักท้องถิ่น และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่น** มุ่งสร้างรูปแบบ (model development) ที่เชื่อมโยงกับการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รวมทั้งการเชื่อมโยงกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเครือข่ายในระดับท้องถิ่น พัฒนาเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร ที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะความสามารถ ของคน และชุมชนในการบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่นได้ดีขึ้น เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ระบบ นโยบายโครงสร้าง และกฎหมายที่เป็นอุปสรรคให้เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการวิจัยและสร้างพลังของ เด็ก เยาวชน ครอบครัว กลุ่มคน ชุมชน การศึกษากับชุมชนเพื่อชุมชน ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น เด็กและเยาวชน และชุมชนแออัด เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการท้องถิ่น เน้นการพัฒนา รูปแบบของระบบกลไกและเครื่องมือในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่จะช่วยให้องค์กรท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การลงเชิงพื้นที่เพื่อนำการเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการความรู้

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่ามีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในท้องถิ่นยังน้อยและเป็นประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทรา มีต้นทุน องค์ความรู้ มีคลังความรู้ที่หลากหลายมิติที่ได้จากการดำเนินโครงการวิจัยในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและในภาคตะวันออกที่ผ่านมา

มีศูนย์การเรียนรู้จำนวนมาก วัฒนธรรมและโบราณวัตถุที่มีชื่อเสียง อันจะเป็นฐานข้อมูลและเป็นองค์ความรู้ที่จะต่อยอด ผสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรจำนวนมากที่มีความรักและสนใจการพัฒนาสังคมและชุมชนในหลากหลายมิติ ทั้งในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ตัวแทนชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลด้านการศึกษาของชุมชนในพื้นที่จังหวัด จะเชิงเทราในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือ หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เพียงพอ ทั้งในด้านความรู้ ความคิด ที่จะช่วยให้สามารถเผชิญปัญหาในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ.2554” ภายใต้โครงการวิจัย “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิด ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2554” เพื่อให้เกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงานที่เป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง ศักยภาพและการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ของจังหวัดฉะเชิงเทราแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม การรักถิ่นฐานบ้านเกิดและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาหนุนเสริมการทำงานของครูและโรงเรียนในการพัฒนาเด็กให้ได้ดีเต็มที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงระบบและนโยบายด้านเด็กและเยาวชนที่เป็นรูปธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง”
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาโดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. “**ท้องถิ่น**” หมายถึง บริเวณสถานที่รวมทั้งสภาพแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมที่ผู้เรียนส่วนมาก มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้อง คำนึงมาตั้งแต่กำเนิด มีขอบข่ายครอบคลุมทั้งหมดบ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด และภูมิภาคของท้องถิ่นนั้น ๆ

2. “**สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น**” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาและสิ่งที่ควรได้รับการถ่ายทอดพัฒนาในชุมชนและสังคมนั้น ๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อจะนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่นของตนเอง

3. “**กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น**” หมายถึง ขอบข่ายของเนื้อหาการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และกำหนดขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวก ให้สถานศึกษา นำไปจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามสภาพความพร้อมและความต้องการของสถานศึกษา

4. “**สถานศึกษา**” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

5. “**หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งอาจจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษา ร่วมกันจัดทำ หรือ สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่ร่วมกันจัดทำ

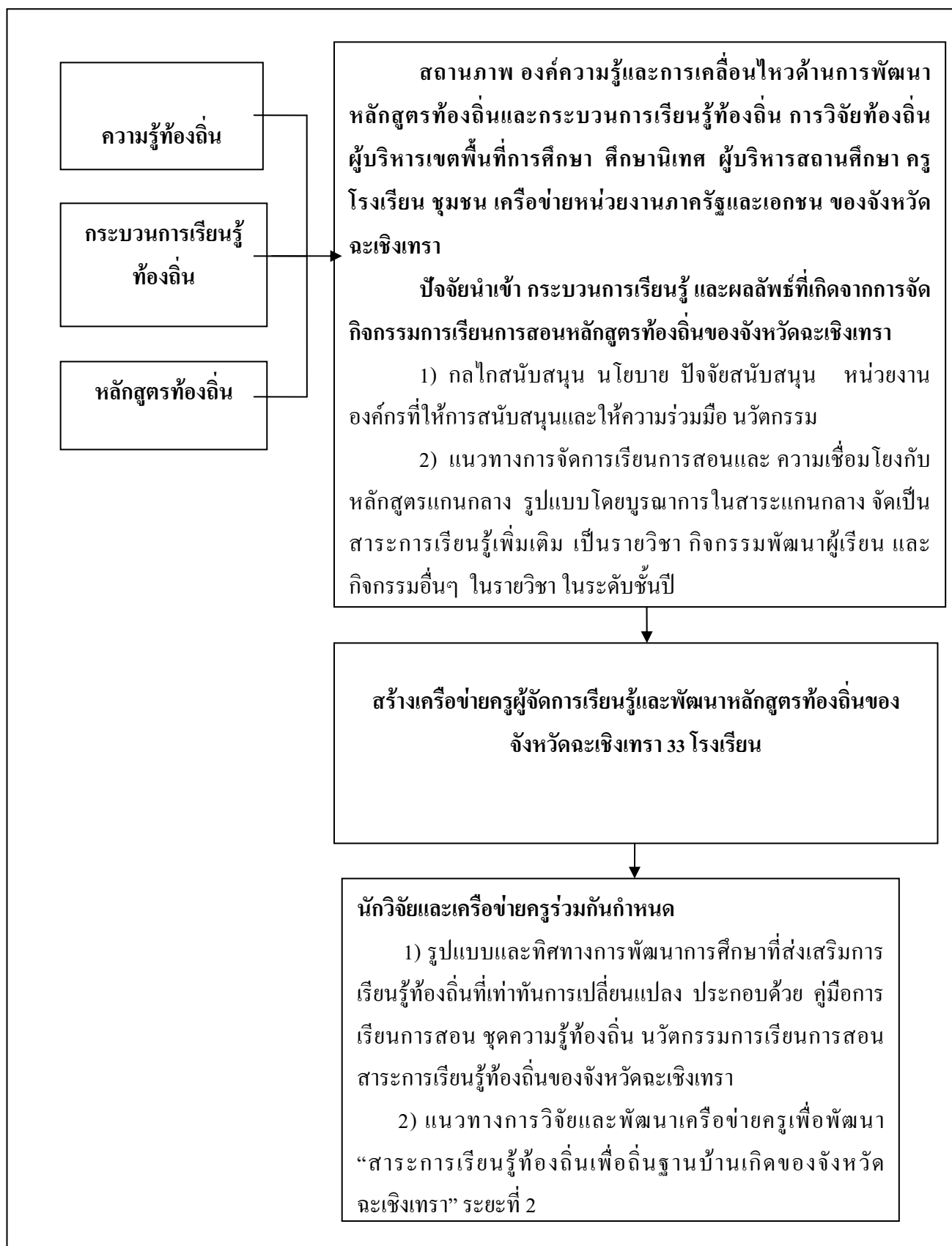
6. “**ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น**” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมทั้งข้อมูลด้านสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้น ๆ

จากนิยามศัพท์ของคำว่าสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสรุปได้ว่า สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ชุมชน และสังคมนั้น ๆ ประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ ๆ ดังนี้

1. นโยบายของรัฐ
2. วิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด / จังหวัด / เขตพื้นที่
3. ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น

4. สภาพภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ
5. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
6. การประกอบอาชีพ
7. สังคม/การดำรงชีวิต/ประชากร
8. สภาพเศรษฐกิจ
- 9.เอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ประเพณี/ศิลปะ/วัฒนธรรม
10. ภูมิปัญญา
11. สภาพปัญหาที่สำคัญในท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยมีประเด็นสำคัญซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

บริบทถิ่น ฐานบ้านเกิด	Input	Process	output
Content (เนื้อหา) การพัฒนา กระบวนการ เรียนรู้ ท้องถิ่น	กลไกสนับสนุน 1. กลไกของโรงเรียน 2. กลไกเครือข่าย โรงเรียนและเครือข่าย ครู 3. กลไกขององค์กร ท้องถิ่นและชุมชน 4. กลไกของภาค วิชาการในการ พัฒนาการเรียนรู้ ท้องถิ่น อาทิ มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการ วิจัยทั้งในพื้นที่และ นอกพื้นที่จังหวัด ชะเชิงเทรา	กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น 1. กระบวนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การ เรียนรู้บนฐานวิจัย การบูรณาการ กิจกรรมอิสระ การเรียนรู้แบบ โครงการ 2. กระบวนการพัฒนา สื่อการสอน เพื่อ การเรียนรู้ท้องถิ่น 3. กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นจาก แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ และการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการสร้าง ความรู้ท้องถิ่น 4. กระบวนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ท้องถิ่นในโรงเรียน อาทิ การบูรณาการในสาระแกนกลาง การจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัด กิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการ เรียนรู้ท้องถิ่น 5. กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ท้องถิ่นในระบบเครือข่ายโรงเรียน และเครือข่ายครู 6. กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ท้องถิ่นที่เชื่อมโยงหลักสูตร ท้องถิ่นกับหลักสูตรแกนกลาง 7. กระบวนการพัฒนาวิธีการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่น	ผลที่เกิดกับเด็ก : “สำนึก” / “สมรรถนะ” 1. ความสำนึกใน ความรัก ความผูกพันระหว่างเด็ก กับชุมชนท้องถิ่น 2. ความสำนึกในคุณค่า ของความรู้ท้องถิ่นในด้าน ต่าง ๆ ทุกด้าน และ เชื่อมโยงกับ ความรู้ แกนกลางและการรู้ เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม 3. ความรู้ความสามารถ ของ การใช้ฐานความรู้ ท้องถิ่นเชื่อมโยงกับ ความรู้แกนกลางและ ความรู้สากล ในการ พัฒนาการเรียนรู้เพื่อ ประกอบอาชีพและ ดำรงชีวิต ใน ชุมชน ท้องถิ่น

บริบทถิ่น ฐานบ้านเกิด (ต่อ)	Input	Process	output
Context (ป้ จ จั ย แวดล้อม) - การศึกษา ในระบบ - การศึกษา นอกกระบวน - การศึกษา ตามอัธยาศัย	- นวัตกรรมเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่เกิดจากกลไกต่างๆ อาทิ 1.กลไกของโรงเรียน 2.กลไกเครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครู 3. กลไกขององค์กรท้องถิ่นและชุมชน 4. กลไกของภาควิชาการ ในการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น อาทิ ศึกษานิเทศก์สถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการวิจัยทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา	รูปแบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น 1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาทิ การเรียนรู้บนฐานวิจัย การบูรณาการ กิจกรรมอิสระ การเรียนรู้แบบโครงงาน 2. รูปแบบการใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น 3. รูปแบบการจัดกิจกรรมในโรงเรียน อาทิ การบูรณาการในสาระแกนกลางการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ท้องถิ่นแนวทางการขับเคลื่อน เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น 1. การขับเคลื่อนในการศึกษาในระบบ ทั้งในขอบเขตที่ครอบคลุมทั้งโรงเรียน ทำเป็นกลุ่ม สาระการเรียนรู้และเครือข่ายโรงเรียน 2. การขับเคลื่อนในการศึกษานอกกระบวน อาทิ ศูนย์การเรียนรู้ในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด 3. การขับเคลื่อนในการศึกษาตามอัธยาศัย อาทิ การศึกษาในระดับ	ผลที่เกิดขึ้นกับครู 1.ค วาม เป็น ครู ที่ มีความสามารถในการสอน สาระความรู้ท้องถิ่นและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสำนึกรัก ผูกพัน และภาคภูมิใจ ในชุมชนท้องถิ่น 2. ความสามารถในการสร้างความรู้ท้องถิ่นในด้านต่างๆ ทุกด้าน และเชื่อมโยงกับความรู้แกนกลางในการพัฒนาผู้เรียนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตในชุมชนท้องถิ่น 3. ความสำนึกในคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น และการบูรณาการคุณค่าของท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน 4. เครือข่ายครูในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน 1. การก่อเกิดบทบาทของ

		ครอบครัว ชุมชน องค์กรศูนย์ ชมรม ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา	ครูท้องถิ่น ปราชญ์ ชาวบ้าน ผู้ปกครอง 2. ความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ทั้งใน การพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น กระบวนการ เรียนรู้ท้องถิ่น การสร้าง ความรู้ท้องถิ่น 3. การสนับสนุนการใช้ ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างการศึกษา ในระบบ การศึกษานอก ระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย
--	--	---	--

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ประมวลสังเคราะห์ชุดความรู้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์ของจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ได้วิเคราะห์และนิยามชุดความรู้ท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนของจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ได้รูปแบบและทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยในระยะที่ 2

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ของฝ่ายที่เสนอขอรับทุน

1. ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับสถานภาพกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การสร้างความรู้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์ จุดอ่อน จุดแข็ง วิฤติ โอกาส และกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เกิดเครือข่ายครูเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างความรู้ท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. ได้ข้อเสนอแนะการพัฒนาจิตวิทยวิจัยเพื่อการสร้างความรู้ท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาจิตวิทยวิจัยในจังหวัดฉะเชิงเทราในระยะที่ 2

บทที่ 2

บริบทสภาพทั่วไปของจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษาและบริบทที่ เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา

บริบทจังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือที่นิยมเรียกว่า “เมืองแปดริ้ว” สองชื่อที่เรียกขานเมืองนี้ “ฉะเชิงเทรา” เป็นชื่อที่ใช้ในทางราชการ ส่วน “แปดริ้ว” เป็นภาษาท้องถิ่นที่ชาวบ้านเรียกกันมาช้านาน ซึ่งทั้งสองชื่อต่างก็มีเรื่องราวเล่าขานถึงความเป็นมาอย่างหลากหลายและมีสีสัน

ชื่อ “ฉะเชิงเทรา” มีต้นเค้ามาจากหนังสือชุมนุมพระนิพนธ์ภาคปณิกะภาค 1 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีความพาดพิงถึงเมืองฉะเชิงเทราว่า “ชื่อบ้านเมืองเหล่านี้เป็นชื่อไทยบ้าง ชื่อเขมรบ้าง เป็นสองชื่อทั้งไทยทั้งเขมรบ้าง อย่างเมืองฉะเชิงเทราเป็นชื่อเขมร แปดริ้วเป็นชื่อไทย...” นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีบางท่านมีความเห็นว่า “ฉะเชิงเทรา” น่าจะเพี้ยนมาจากคำเขมรว่า “สตั้งตรง” หรือ “ฉะทริงเทรา” ซึ่งแปลว่า “คลองลึก” ความเห็นนี้อาศัยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ด้วย เพราะเมืองฉะเชิงเทราตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกง เมื่อครั้งที่ขอมยังมีอำนาจปกครองแผ่นดินไทยอยู่นั้น เมืองนี้เป็นเมืองหนึ่งที่อยู่ในอำนาจการปกครองของขอมมาก่อน เป็นไปได้ว่า ชาวเมืองสมัยโบราณ อาจจะเรียกแม่น้ำบางปะกงว่า “คลองลึก” หรือ “คลองใหญ่” ตามลักษณะที่มองเห็น และด้วยอิทธิพลเขมรจึงได้เรียกชื่อแม่น้ำเป็นภาษาเขมรว่า “สตั้งตรง” หรือ “ฉะทริงเทรา” ครั้นเรียกกันไปนานๆ เสียงก็เพี้ยนกลายเป็น “ฉะเชิงเทรา” เมืองที่อยู่บนฝั่งแม่น้ำก็พลอยได้ชื่อว่า “ฉะเชิงเทรา” ไปด้วย

อย่างไรก็ตาม คนจำนวนมากกลับมีความเห็นที่แตกต่างออกไปว่า ชื่อ “ฉะเชิงเทรา” น่าจะเพี้ยนจาก “แสงเชรา” หรือ “แสงเซา” หรือ “แสงซา” อันเป็นชื่อเมืองที่สมเด็จพระบรมราชาธิราช เสด็จไปตีได้ ตามที่พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐกล่าวไว้มากกว่า เพราะการออกเสียงใกล้เคียงกันมาก ยิ่งเมื่อประกอบกับความคิดที่ว่าเมืองนี้ตั้งขึ้นในตอนต้นกรุงศรีอยุธยา อันเป็นเวลาชื่อเสียงเรียงนามต่างๆ น่าจะเป็นคำไทยหมดแล้ว โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับเมืองอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน อย่าง นนทบุรี นครไชยศรีและสาครบุรี ซึ่งล้วนแต่มีชื่อสายไทยอิทธิพลอินเดีย ยิ่งทำให้น่าเชื่อว่าเมืองนี้ไม่ใช่คำเขมรแต่เป็นคำไทยที่เพี้ยนมาจากชื่อเมืองในพงศาวดารนี้เอง

ส่วนความเป็นมาของชื่อ “แปดริ้ว” เหตุที่มีชื่อเรียกเช่นนั้น ก็มีตำนานเล่าขานกันมาหลายกระแส บ้างเล่ากันว่าในสมัยก่อนแม่น้ำบางปะกงซึ่งไหลผ่านพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรามีปลาช่อนชุกชุมและขนาดตัวใหญ่มาก เวลาจับแล้วนำมาชำแหละทำเป็นปลาช่อนแห้งจะได้ถึงแปดริ้ว จึงเรียกว่า “เมืองแปดริ้ว”

นอกจากเรื่องปากท้องซึ่งเป็นเรื่องใหญ่และมีอิทธิพลต่อความคิดของชาวบ้านอย่างมากแล้ว นิทานพื้นบ้านซึ่งมีเนื้อเรื่องค่อนข้างผาดโผน ก็มีส่วนสร้างความเชื่อถือในเรื่องของชื่อเมืองได้เหมือนกัน คนในท้องถิ่นพนมสารคามเล่าถึงนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “พระรถเมรี” ซึ่งเป็นนิทานเรื่องหนึ่งใน ปญญาส

ชาดกว่า “ยักษ์ฆ่านางสิบสองแล้วลากศพไปยังทำนน้ำ ในบริเวณที่เป็นคลอง “ท่าลาด” และฆ่าเหล่าศพ ออกเป็นริ้วๆ รวมแปดริ้ว แล้วทิ้งลอยไปตามลำน้ำท่าลาด ริ้วเนื้อริ้วหนังของนางสิบสองลอยมาออกยัง แม่น้ำบางปะกงไปจนถึงฉะเชิงเทรา เมืองนี้จึงได้ชื่อว่า “แปดริ้ว”

ฉะเชิงเทราในอดีต

ฉะเชิงเทราถือกำหนดขึ้นเมืองใด ไม่มีผู้ยืนยันได้แน่ชัด แต่จากที่ตั้งของเมือง นักโบราณคดี สันนิษฐานว่า ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงแห่งนี้ เมื่อหลายพันปีก่อน น่าจะเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่ง เช่นเดียวกับที่ราบลุ่มแม่น้ำอื่นๆ

เมืองฉะเชิงเทราปรากฏในประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกสมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991 - 2031) ได้รับบทบาทสำคัญในการปกครอง ในฐานะหัวเมืองชั้นใน หรือ เมืองชั้นจัตวา ที่อยู่ใกล้ราชธานีของประเทศ เช่นเดียวกับ ราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม นครไชยศรี นครสวรรค์ ชัยนาท สุพรรณบุรี สมุทรสาคร ชลบุรี ปราจีนบุรี นครนายก

แต่สำหรับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ปรากฏชัดเจน ในสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในปี พ.ศ.2126 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชใช้เมืองฉะเชิงเทราเป็นที่รวบรวมไพร่พลนับหมื่น และเสด็จกรีธาทัพไปตีเมืองตะแวก การศึกครั้งนั้นเป็นครั้งใหญ่ที่มีการวางแผนรบอย่างรอบคอบ และฉะเชิงเทราได้เป็นชุมก้างและแหล่งเสบียงสำคัญที่มีหน้าที่แจกจ่ายเสบียงให้แก่กองทัพหลวง

ในปี พ.ศ.2310 ฉะเชิงเทรามีบทบาททางการเมืองอย่างสำคัญในประวัติศาสตร์อีก ครั้งหนึ่ง เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเป็นครั้งที่สอง พระเจ้าตากสินได้คุมไพร่พลตีฝ่าวงล้อมพม่า เดินทางจากกรุงศรีอยุธยาไปทางตะวันออก ทัพไทยถูกทหารพม่าติดตามมาดักที่บริเวณปากน้ำเจ้าโล้ ซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองฉะเชิงเทราในขณะนั้น แต่ด้วยชัยภูมิของเมืองอันเหมาะแก่การทำสงครามกองโจร จึงทำให้สามารถตีทัพพม่าแตกพ่ายไป แล้วเดินทางไปที่ตั้งมั่นที่เมืองจันทบุรี ต่อมาก็ได้นำทัพขับไล่พม่า และสามารถกอบกู้เอกราชของชาติไทยได้สำเร็จ ทำให้ฉะเชิงเทราเป็นเมืองหน้าด่านที่ใช้ป้องกันศัตรูปกป้องเมืองหลวง

ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ฉะเชิงเทราในขณะนั้นมีฐานะ “เมืองหน้าด่าน” ที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสงครามพัวพันกับเขมร อันเป็นเหตุชักจูงเอาญวนเข้ามาพัวพันจนไทยต้องรบกับญวน จนลุกลามกลายเป็นสงคราม “อานามสยามยุทธ” นานถึง 14 ปี (พ.ศ.2376-2390) ดังนั้นในปี 2377 รัชกาลที่ 3 จึงโปรดฯ ให้ย้ายที่ว่าการเมืองฉะเชิงเทราจากเดิมซึ่งตั้งอยู่ที่ปากน้ำเจ้าโล้มาสร้างกำแพงเมืองใหม่ที่บ้านท่าไข่ แขวงเมืองฉะเชิงเทรา ชิดกับลำน้ำบางปะกง เพื่อป้องกันมิให้ข้าศึกยกทัพมาตีกรุงเทพมหานคร ได้โดยง่าย

ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมืองฉะเชิงเทราขึ้นกับมณฑลปราจีน ในครั้งแรกที่ว่าการมณฑลตั้งอยู่ที่ เมืองปราจีน ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่เมืองฉะเชิงเทรา แต่ยังคงใช้ชื่อว่า มณฑลปราจีน อยู่

ในปี พ.ศ.2475 การปกครองระบบ “เทศาภิบาล” ยุติลงและเริ่มการใช้พระราชบัญญัติว่าด้วย “ระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2476” อำนาจปกครองจึงเริ่มกระจายสู่ส่วนภูมิภาค

คำว่า “เมือง” จึงได้เปลี่ยนเป็น “จังหวัด” มี “ผู้ว่าราชการจังหวัด” เป็นผู้ดูแลกิจการของเมือง มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศ และในปี 2495 เป็นปีที่มีการตั้งภาคครั้งสุดท้ายของไทย ฉะเชิงเทราได้รับเลือกเป็นสถานที่ตั้งภาค มีเขตความรับผิดชอบ 8 จังหวัด นับว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของเมืองนี้

ข้อมูลจำเพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา

สีประจำจังหวัด	สีแดงเลือดหมู
ต้นไม้ประจำจังหวัด	ต้นนนทรีป่า
ดอกไม้ประจำจังหวัด	ดอกนนทรีป่า
พื้นที่จังหวัดประมาณ	5,351 ตร.กม.
ประชากร (เดือนพฤศจิกายน 2552)	669,572 คน

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ อาณาเขต และเขตการปกครอง

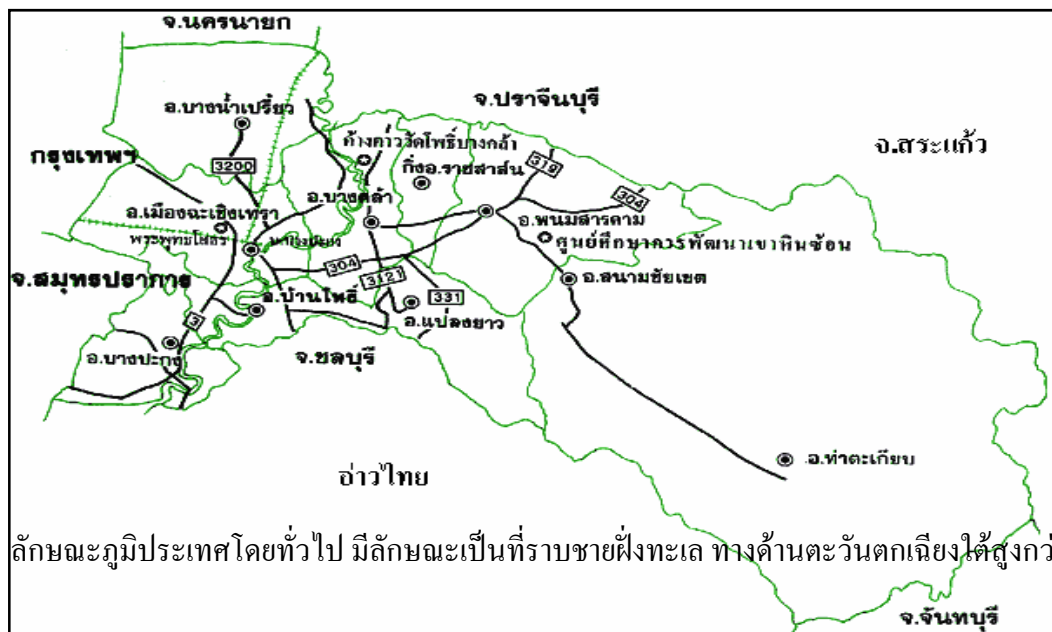
1.3.1 ลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขต

จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งอยู่ระหว่างละติจูด ที่ 13 องศา 10 ลิปดา ถึง 13 องศา 15 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 องศา 50 ลิปดา ถึง 102 องศา 1 ลิปดาตะวันออก โดยจังหวัดฉะเชิงเทรา จัดไว้ในเขตภาคกลางตะวันออก หรืออยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟสายตะวันออกประมาณ 61 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 304 (สุวินทวงศ์) ประมาณ 75 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 3 ประมาณ 100 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 34 (บางนา - ตราด) แยกเข้าทางสายหมายเลข 314 (บางปะกง - ฉะเชิงเทรา) ประมาณ 90 กิโลเมตร ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 5,351 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,344,375 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.8 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาคตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง (ดังรูปที่ 2.1.1-1) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดนครนายกและจังหวัดปราจีนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรีและอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสระแก้วและจังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรปราการจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพมหานคร

รูปที่ 2.1.1-1 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 30 - 80 เมตร จังหวัดฉะเชิงเทรา มีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านพื้นที่อำเภอต่างๆ คือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอเมือง อำเภอบ้านโพธิ์ และออกสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง รวมความยาวชายฝั่งทะเลประมาณ 12 กิโลเมตร

ค่อยๆ ลาดสูงขึ้นไปทางทิศตะวันออกและทิศเหนือ โดยที่ประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดจะมีสภาพเป็นลูกคลื่นและสูงชันเป็นพื้นที่ภูเขา ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอพนมสารคามและอำเภอสนาบชัยเขตมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 30 - 80 เมตร จังหวัดฉะเชิงเทรา มีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านพื้นที่อำเภอต่างๆ คือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอเมือง อำเภอบ้านโพธิ์ และออกสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง รวมความยาวชายฝั่งทะเลประมาณ 12 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถจำแนกลักษณะภูมิประเทศ ออกได้ 3 เขตใหญ่ๆ คือ

1. เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากที่สุดของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะเป็นพื้นที่ราบเรียบ ดินอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำเพื่อการชลประทานอย่างเพียงพอ เขตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจะครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 37.7 % ของพื้นที่จังหวัด หรือประมาณ 2,042.7 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอราชสาส์น อำเภอกลองเขื่อน และบางส่วนของอำเภอแปลงยาวและอำเภอนวมสารคาม ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกงและสาขานี้จะมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “ที่ราบฉะเชิงเทรา” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะที่ราบลุ่มผืนนี้เป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อการค้าที่สำคัญของภาคตะวันออกของประเทศไทย

2. เขตที่ดอนหรือที่ราบลูกฟูก เขตพื้นที่นี้อยู่ในบริเวณตอนกลางค่อนไปทางตะวันตกและทางเหนือที่ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี โดยครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดคือ ประมาณ 51.1% หรือประมาณ 2,205.6 ตารางกิโลเมตร ซึ่งกระจุกกระจายอยู่ในเขตอำเภอนวมสารคาม อำเภอนวมสารคาม และบางส่วนของอำเภอนวมสารคามและอำเภอแปลงยาว ความสูงเฉลี่ยระดับเหนือน้ำทะเลเฉลี่ย 4.20 เมตร ไม่เหมาะแก่การทำนา พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และสับปะรด

3. เขตที่ราบสูงและภูเขาเทือกเขาที่ปรากฏทางตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งไปสิ้นสุดลงในเขตท้องที่ของจังหวัดชลบุรี ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 11.2 % หรือประมาณ 1,174.7 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอนวมสารคาม อำเภอนวมสารคาม อำเภอนวมสารคาม และบางส่วนของอำเภอแปลงยาว

1.3.2. เขตการปกครอง

จังหวัดฉะเชิงเทรามีเนื้อที่ประมาณ 5,351 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,344,375 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 91 ตำบล (ตามลักษณะปกครองท้องที่) และตำบลในเขตเทศบาล 2 ตำบล 892 หมู่บ้าน 26 เทศบาล (1 เทศบาลเมือง 28 เทศบาลตำบล) และ 79 องค์การบริหารส่วนตำบล (ดังตารางที่ 2.1-1) โดยอำเภอมีเนื้อที่มากที่สุด คือ อำเภอนวมสารคาม 1,666,000 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 31.13 รองลงมา คือ อำเภอนวมสารคาม 1,054,772 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น ร้อยละ 19.71 และพื้นที่น้อยที่สุด คือ อำเภอกลองเขื่อน 127,400 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.38

ตารางที่ 2.1-1 แสดงจำนวนอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และพื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

อำเภอ	เขตการปกครอง					พื้นที่ (ตร.กม.)
	ตำบล (ปกครอง ท้องที่)	ตำบล (ในเขต เทศบาล)	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.	
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	18	1	192	2	18	378.663
อำเภอบางคล้า	8	1	56	2	7	227.890
อำเภอแปลงยาว	4	-	48	4	3	237.230
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	10	-	148	5	9	498.659
อำเภอบางปะกง	12	-	108	8	8	257.893
อำเภอบ้านโพธิ์	17	-	73	3	13	217.593
อำเภอพนมสารคาม	8	-	87	4	7	550.000
อำเภอราชสาส์น	3	-	31	-	3	134.900
อำเภอสนามชัยเขต	4	-	70	1	4	1,666.000
อำเภอท่าตะเกียบ	2	-	47	-	2	1,054.772
อำเภอคลองเขื่อน	5	-	32	-	5	127.400
รวม	91	2	892	29	79	5,351.000

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดฉะเชิงเทรา

จำนวนประชากร ปี 2552 (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2552 จำนวน 668,983 คน)

เป็นชาย 328,304 คน

เป็นหญิง 340,679 คน

1.3.4 สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดฉะเชิงเทรามีลักษณะอากาศร้อนชื้นเขตร้อนชื้น โดยมียี่สิบแปดเดือนที่มีฝนตกชุกเกือบตลอดปี แบ่งออกตามฤดูกาลได้ 3 ฤดู ดังนี้

- **ฤดูร้อน** เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม โดยมีลมตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุม ทำให้มีอากาศร้อนอบอ้าวและอากาศร้อนจัดเป็นบางวัน บางครั้งอาจมีพายุฤดูร้อน ลักษณะเป็นฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงอุณหภูมิอากาศสูงสุดเฉลี่ย 35 - 38 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนรวมเฉลี่ย 200 - 300 มิลลิเมตร เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชไร่ อายุการเก็บเกี่ยวสั้น เช่น ข้าวโพดและถั่วต่างๆ

- **ฤดูฝน** เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม โดยมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุม ประกอบกับมีร่องความกดอากาศต่ำ พาดผ่านภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนฟ้าคะนองเกือบทั่วไปและตกหนักบางพื้นที่ อาจก่อให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันในที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ย 1,000 – 1,200 มิลลิเมตร เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การทำนาและปลูกไม้ผล

- **ฤดูหนาว** เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุม ประกอบกับบริเวณความกดอากาศสูงพัดผ่านทำให้ท้องฟ้าโปร่ง อากาศเย็นกับมีหมอกในตอนเช้า และมีฟ้าหลัวในตอนกลางวัน อุณหภูมิอากาศต่ำสุดเฉลี่ย 18 – 21 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนรวมเฉลี่ย 50 -100 มิลลิเมตร เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกและไม้ประดับ

1.5 ทรัพยากรน้ำ

1.5.1 แหล่งน้ำผิวดิน

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำบางปะกงความยาวทั้งสิ้น 122 กิโลเมตร (นับจากจุดบรรจบของต้นน้ำถึงบริเวณปากอ่าว) และตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ในลุ่มแม่น้ำบางปะกงสายหลักฝั่งซ้าย ฝั่งขวา และลุ่มน้ำคลองท่าลาด รวมพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาทั้ง 3 ลุ่มน้ำ เป็นพื้นที่ 4,052.56 ตร.กม. โดยมีปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยของลุ่มน้ำคลองท่าลาดมากที่สุด คือ 744.81 ล้าน ลบ.ม. รองลงมา คือ ลุ่มน้ำบางปะกงสายหลักฝั่งซ้าย มีปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย 167.33 ล้าน ลบ.ม. และลุ่มน้ำฝั่งขวามีปริมาณน้ำท่ารายปี 131.61 ล้าน ลบ.ม. ส่งผลให้มีปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยต่อประชาชนสูงกว่าเกณฑ์กำหนด แต่อย่างไรก็ตามบางพื้นที่อาจมีสภาพขาดแคลนน้ำได้เนื่องจากอยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ หรือมีคุณภาพน้ำไม่เหมาะสม เช่น น้ำเสียหรือน้ำเค็ม โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้งที่มีการรुक้าของน้ำเค็มแหล่งน้ำธรรมชาติ

1. **แม่น้ำบางปะกง** เกิดจากแม่น้ำหनुมานและแม่น้ำพระปรงบรรจบกันในจังหวัดปราจีนบุรี (ช่วงที่ไหลผ่านในจังหวัดปราจีนบุรี เรียก แม่น้ำปราจีนบุรี) ไหลลงมาทางทิศตะวันตกแล้ววกลงทางใต้ มีแม่น้ำนครนายกมาบรรจบทางฝั่งขวา เป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ช่วงนี้จะเรียกว่า แม่น้ำบางปะกง จากนั้นจะไหลลงสู่ทะเลระหว่างตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลหนองคำหรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี มีความยาวประมาณ 122 กิโลเมตร

2. **คลองท่าลาด** ในจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในอำเภอนวมสารคาม เป็นคลองธรรมชาติ ที่เกิดจากคลองสาขา คือ คลองสียัดและคลองระบม ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอสนาบชัยเขต

3. **คลองสายย่อย** เช่น คลองลำโรง คลองท่าไข่ คลองบางนก คลองหลวงแพ่ง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นคลองที่เชื่อมโยงกับคลองในกรุงเทพมหานคร

4. **พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland)** จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ อ่าวไทย เนื่องจากขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวไทยครอบคลุมในหลายจังหวัด โดยขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวไทย

เริ่มจากบริเวณตั้งแต่ใต้สุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ถึงตอนใต้สุดของจังหวัดตราด มีเนื้อที่ครอบคลุม 931.8 ตารางกิโลเมตร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลและพื้นที่ชุ่มน้ำน้ำจืด โดยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ ดังนี้

4.1 พื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำบางปะกงมีจุดเริ่มต้นที่บริเวณแม่น้ำนครนายกและแม่น้ำปราจีนบุรี มาบรรจบกันที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และไหลลงอ่าวไทยระหว่างอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีความยาวตลอดลำน้ำ 122 กิโลเมตร

4.2 พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ในจังหวัดฉะเชิงเทราครอบคลุมพื้นที่อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอท่าตะเกียบ

5. คลองระบม เป็นคลองเหนือคลองสียัด เกิดจากการรวมตัวของลำห้วย สายเล็กๆ หลายสายในบริเวณเขาชะระคำ เขาพลหมื่น เขาสมaling และเทือกเขาอื่นๆ ในบริเวณด้านตะวันออกของอำเภอสันามชัยเขต พบว่าคลองนี้จะมีน้ำเกือบตลอดปี

6. คลองแสนแสบหรือคลองบางขนาก เริ่มจากคลองมหานาคแล้วผ่านเขต บางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก แล้วไปบรรจบกับคลองบางขนาก ที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว คลองนี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ตลอดปี

7. คลองสิบเอ็ด เริ่มต้นจากคลองระหว่างตำบลดอนฉิมพลีและอำเภอ บางน้ำเปรี้ยว เป็นคลองธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี

8. คลองสียัด เกิดจากลำห้วยเล็กๆ ในบริเวณเขาใหญ่ด้านที่ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี ไหลผ่านอำเภอสันามชัยเขต และไปบรรจบกับคลองระบมกลายเป็นคลองท่าลาด

9. คลองประเวศบุรีรมย์ เกิดจากแหล่งน้ำเจ้าพระยาในเขตพระโขนง ไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกงฝั่งเหนือ ที่อำเภอบ้านโพธิ์ เป็นคลองธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี

1.5.2 ทรัพยากรน้ำใต้ดิน

จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่าแหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลอยู่ทั่วไปภายในจังหวัด โดยพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำใต้ดินมากจะอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดในเขตลุ่มน้ำบางปะกง ส่วนทางด้านตะวันออกมีปริมาณน้ำใต้ดินน้อย น้ำใต้ดินส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภคหรือเกษตรกรรม เนื่องจากน้ำมีความเค็มหรือน้ำกร่อย พื้นที่ที่สามารถนำน้ำใต้ดินมาใช้ประโยชน์ได้ คือ บางส่วนของอำเภอบางคล้า อำเภอสันามชัยเขต อำเภอพนมสารคาม อำเภอท่าตะเกียบ แต่มีปริมาณน้อย

จากข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร พบว่าในจังหวัดฉะเชิงเทรา มี บ่อบาดาลจำนวน 1,994 บ่อซึ่งบ่อบาดาลที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคจำนวน 1,490 บ่อ และบ่อบาดาลที่ใช้ในการเกษตรจำนวน 57 บ่อ ส่วน

อำเภอที่มีการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลมากที่สุด คือ อำเภอสนามชัยเขต จำนวน 832 บ่อ รองลงมา คือ อำเภอนมสารจำนวน 273 บ่อ อำเภอที่มีบ่อน้ำบาดาลน้อยที่สุด คือ อำเภอกลองเชื่อน จำนวน 9 บ่อ

1.5.3 แหล่งชลประทานแหล่งชลประทานที่มีอยู่ภายในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย แหล่งน้ำตามโครงการขนาดใหญ่และขนาดกลาง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการขนาดเล็กที่สร้างแล้วเสร็จ ถึงสิ้นปีงบประมาณ 2543 รวม 119 โครงการ สามารถกักเก็บน้ำได้ 600.636 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ 1,649,176 ไร่ และพื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถรับน้ำจากระบบชลประทานได้ตลอดปี เนื่องจากบางปีฝนตกน้อย ปริมาณน้ำที่กักเก็บได้จึงมีน้อย ทำให้ส่งน้ำไปยังพื้นที่โครงการได้ไม่ทั่วถึงมีปัญหาการแย่งสรรปันส่วนน้ำ ระหว่างผู้ที่อยู่ต้นคลองส่งน้ำและผู้ที่อยู่ปลายคลองส่งน้ำแหล่งน้ำจากการพัฒนาที่มีอยู่ภายในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย แหล่งน้ำตามโครงการชลประทานขนาดใหญ่ โครงการชลประทานขนาดกลาง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการชลประทานขนาดเล็กที่สร้างเสร็จแล้ว

1.6 ทรัพยากรแร่

ทรัพยากรแร่ จัดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ซึ่งการจัดการทรัพยากรแร่ที่ผ่านมามีการนำมาใช้ประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก ปัจจุบันการผลิตแร่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะ ถ่านหิน และแร่โลหะ จากสภาพธรณีวิทยาของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งประกอบด้วยหินหลักๆ คือ หินชั้น หินแปร และหินอัคนี ทำให้สามารถพบแหล่งแร่ที่สำคัญ ดังนี้

1. แร่เหล็ก ซึ่งพบแหล่งแร่ที่สำคัญ 3 แหล่ง คือ

- แหล่งแร่เหล็กหนองบอน เกิดจากการสะสมเป็นชั้นประมาณ 5-10 เมตร แทรกตัวอยู่ในชั้นหินไมก้า-ซิลิท์ แกรนิต และควอทไซต์ ซึ่งพบที่อำเภอบางคล้า

- แหล่งแร่เหล็กลาดกระทิง เกิดเป็นกระเปาะอยู่ในหินสิลาแลง ซึ่งพบที่อำเภอสนามชัยเขต

- แหล่งแร่เหล็กเนินไร่ เกิดการแทรกตัวอยู่ในหินซิลิท์ ซึ่งพบที่อำเภอบางคล้า

2. แร่ทองคำ ซึ่งพบในบริเวณสนามชัยเขต

3. แร่ทองแดง เกิดจากการแทรกตัวอยู่ในหินควอทไมก้า – ซิลิท์ ซึ่งพบในบริเวณเขาหินเขาตาจืด และเขาท่าพระ

4. แร่พลวง เป็นแร่ชนิดใหม่ที่เพิ่งจะมีการสำรวจซึ่งพบในอำเภอสนามชัยเขต

5. สิลาแลง พบกระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณที่ราบต่างๆ ทั่วไปสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมแหล่งแร่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ยังไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะแร่เหล็ก

1.7 ป่าสงวนแห่งชาติ

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีป่าสงวนแห่งชาติ 1 แห่ง คือ ป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบ-สียัด ประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2512 มีพื้นที่ 1,753,125 ไร่ ต่อมามีการนำพื้นที่ไปปฏิรูปที่ดินเป็น สปก. และบางส่วนนำไปประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ปัจจุบันเหลือพื้นที่ซึ่งระบุว่าเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมาย จำนวน 854,612.90 ไร่ แต่จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียมคาดว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบ-สียัด มีสภาพป่าไม้ปกคลุมจะเหลืออยู่ไม่เกิน 200,000 ไร่ เนื่องจากถูกบุกรุกจับจองเป็นพื้นที่ทำการเกษตรไปเป็นจำนวนมาก

1.8 สภาพทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

1.8.1 สภาพทางเศรษฐกิจ

จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรม เป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรในภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร ผลผลิตที่สร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับจังหวัดด้านพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน มะพร้าว มะม่วง และหมาก เป็นต้น ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ ไข่ไก่ และสุกร ซึ่งเป็นแหล่งผลิตมากที่สุดของประเทศ ไก่เนื้อ เป็ด และโคเนื้อ ด้านประมง มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อาทิเช่น กุ้งกุลาดำ ปลาน้ำจืด ปลาน้ำกร่อย และกิจการประมงทะเล สำหรับในด้านอุตสาหกรรมนับว่ามีศักยภาพค่อนข้างสูง มีนักลงทุนให้ความสนใจลงทุนมาก มีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงมาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบันมีโรงงานทั้งหมด 1,473 โรงงาน (สถิติ ณ 31 ธ.ค. 52 ไม่รวมโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมทั้ง 2 แห่ง) จำนวนแรงงาน 107,964 คน ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องทางการเกษตร อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์และประกอบรถยนต์ พลาสติก และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเหล็ก ฯลฯ โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางปะกง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอพนมสารคาม อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอแปลงยาว ตามลำดับ มีนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง สำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีความโดดเด่นเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับประเทศและนานาชาติ ได้แก่ องค์หลวงพ่อพุทธโสธร ซึ่งขณะนี้ได้มีการก่อสร้างพระอุโบสถหลังใหม่วัดโสธรวรารามวรวิหารเป็นสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาที่ใหญ่ที่สุดในโลก

1.9 สภาพทางสังคม

1.9.1 ด้านการศึกษา

ชาวฉะเชิงเทราได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความรู้และมีโอกาสทางการศึกษาอย่างดีมาเป็นเวลาช้านาน ในปีการศึกษา 2552

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีสถานศึกษาในสังกัดรวมทั้งสิ้น 190

โรงเรียน จำนวนห้องเรียนรวม 2,541 ห้อง ครู จำนวน 3,386 คน จำนวนครูที่ทำการสอน 3,386 คน
จำนวนนักเรียน 68,370 คน มีอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน เท่ากับ 2

ที่มา : กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 1 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2552)

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อน
ประถมศึกษาถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีสถานศึกษาในสังกัดรวมทั้งสิ้น 180
โรงเรียน จำนวนห้องเรียนรวม 2,005 ห้อง ครูจำนวน 2,323 คน จำนวนครูที่ทำการสอน 2,323 คน
จำนวนนักเรียน 44,864 คน มีอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน เท่ากับ 19.31

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2552)

1.9.2 ด้านการศาสนา

ชาวจังหวัดจะเชิงตรามีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งมี
ความนับถือในองค์พระพุทธรูปซึ่งเป็นตัวแทนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ หลวงพ่อพุทธโสธร
เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดจะเชิงตรา จากข้อมูลปี 2552 ในจังหวัดจะเชิงตรา มี
จำนวนวัดในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น 341 แห่ง จำแนกเป็น คณะสงฆ์เถรวาท มี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายมหานิกาย
จำนวน 324 วัด ฝ่ายธรรมยุตินิกาย จำนวน 15 วัด ส่วนคณะสงฆ์มหานิกายนั้นมีวัดจำนวน 2 วัด ได้แก่ วัด
จินนิกาย จำนวน 1 วัด วัดอนัมมิกาย จำนวน 1 วัด วัดในพื้นที่ จำแนกตามประเภทของวัด ได้แก่ ประเภท
พระอารามหลวง จำนวน 2 วัด ประเภทวัดราษฎร์ จำนวน 339 วัด จำแนกประเภทตามสถานภาพวัด
จำแนก ดังนี้ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 257 วัด สำนักสงฆ์ 84 แห่ง ที่พักสงฆ์ 47 แห่ง วัดร้าง
18 แห่ง มีพระสงฆ์ 4,333 รูป สามเณร 868 รูป

ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะการเลือกและ
การจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ
กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตาม
จุดหมายที่ได้กำหนดไว้

2.2 รูปแบบของกระบวนการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรมีการแบ่งเป็นระดับกว้าง ๆ ได้ 2 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกันและเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งในส่วนนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่นำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นมาเสริมหลักสูตรแม่บทเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความจำเป็น หรือความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น หลักสูตรในระดับนี้จะมีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติได้มากกว่าหลักสูตรแม่บท ขอบเขตของคำว่า “ท้องถิ่น” นี้มีความหมายกว้าง ครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียนหรือห้องเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าหลักสูตรนั้น ๆ ได้สร้างมาเสริมหลักสูตรแม่บท หรือนำหลักสูตรแม่บทมาปรับ เพิ่ม ขยายให้เหมาะสมกับท้องถิ่นระดับใด

หลักสูตรระดับโรงเรียนหรือห้องเรียนที่สร้างหรือปรับ เพิ่มขยายให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งอยู่และของนักเรียนนั้น ครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบมากที่สุด และจะเป็นหลักสูตรที่มีความสำคัญมาก เพราะจำทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตและในท้องถิ่นของตน

2.3 องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึงผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึงลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวิดีทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.4 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือหลักสูตรสถานศึกษาต้องครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านหลักสูตรสถานศึกษาจึงประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลเป็นประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการ ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงระดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบการณ์สำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

3. ความสำคัญของการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ระบุว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล และ**มาตรา 37** ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ฯ และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกันกับสถานศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ข้อ 5 ระบุว่าให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา” อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อ 6 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ คู่คุณธรรมแล้ว ยังจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต

ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต ในสังคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้ง จะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน สามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2. นิยามและความหมาย

1. “ท้องถิ่น” หมายถึง บริเวณสถานที่รวมทั้งสภาพแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมที่ผู้เรียนส่วนมาก มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้อง กันเคยมาตั้งแต่กำเนิด มีขอบข่ายครอบคลุมทั้งหมดบ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด และภูมิภาคของท้องถิ่นนั้น ๆ

2. “สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหา และสิ่งที่ควรได้รับการถ่ายทอดพัฒนาในชุมชนและ สังคมนั้น ๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อจะนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่น ของตนเอง

3. “กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” หมายถึง ขอบข่ายของเนื้อหาการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และกำหนดขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวก ให้ สถานศึกษา นำไปจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามสภาพความพร้อมและความต้องการ ของสถานศึกษา

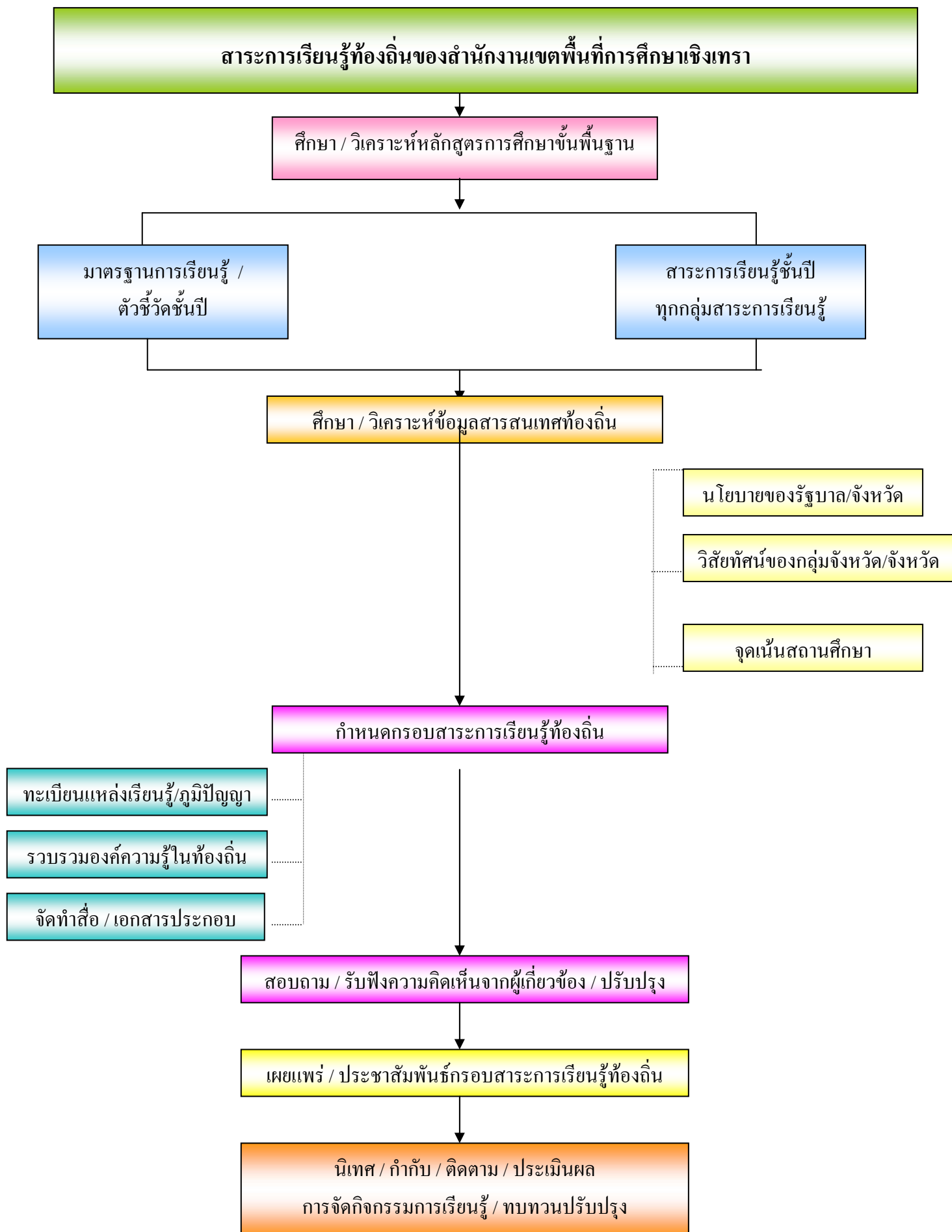
4. “สถานศึกษา” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัด ประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

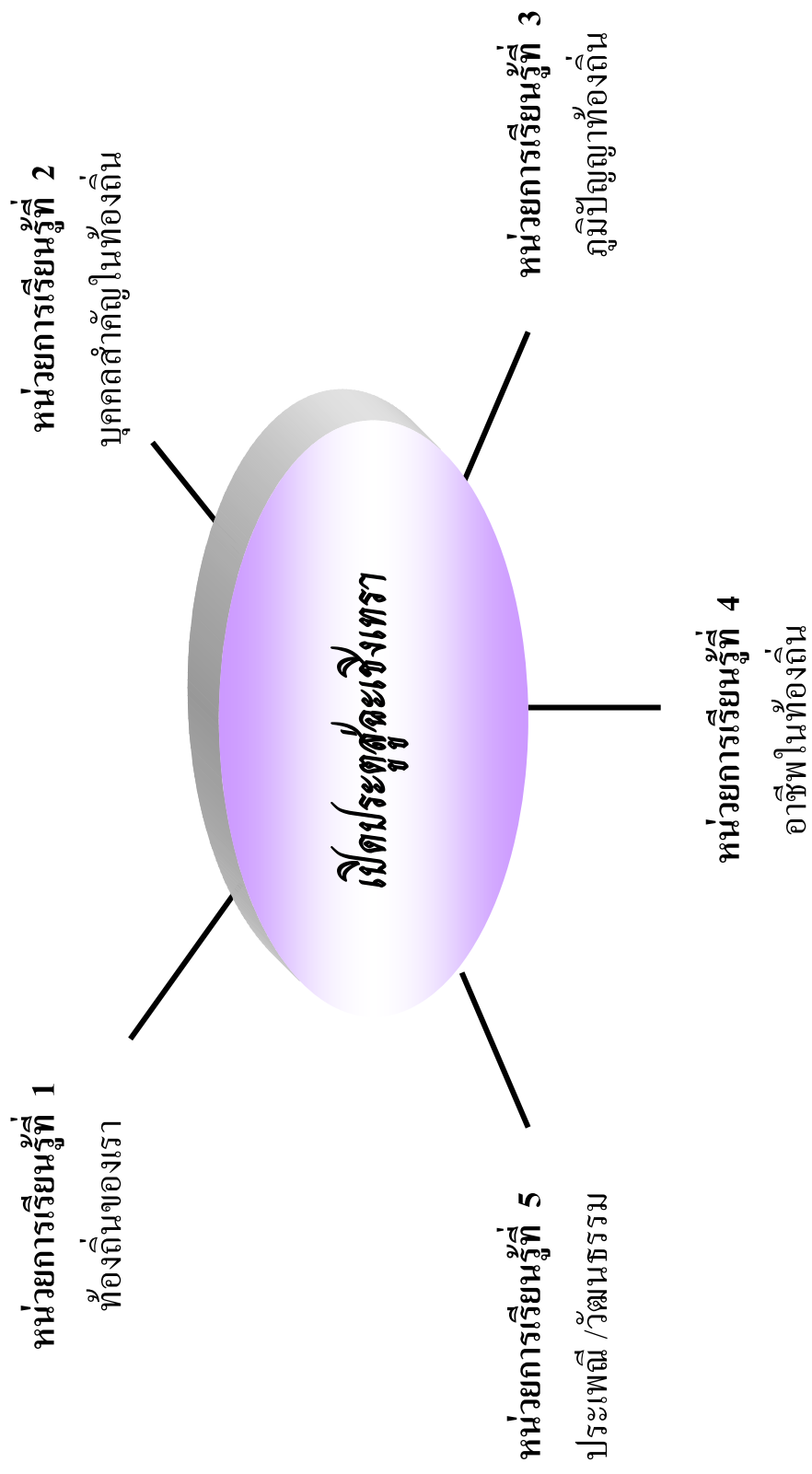
5. “หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น ซึ่งอาจจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษา ร่วมกันจัดทำ หรือ สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่ร่วมกันจัดทำ

6. “ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่น ซึ่ง ครอบคลุมทั้งข้อมูลด้านสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพ เศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ตลอดจน สภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้น ๆ

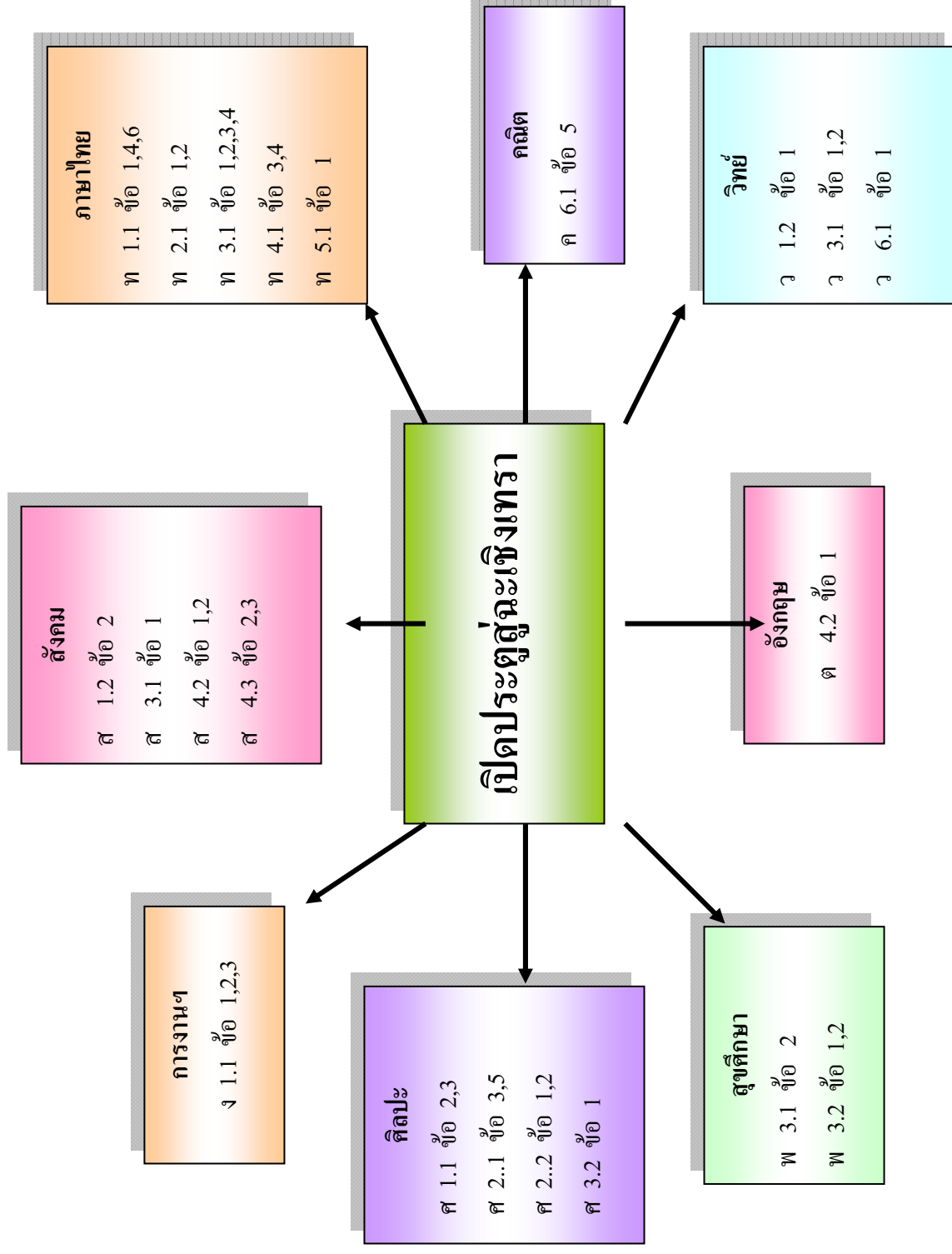
จากนิยามศัพท์ของคำว่าสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสรุปได้ว่า สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ชุมชน และสังคมนั้น ๆ ประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ ๆ ดังนี้

1. นโยบายของรัฐ
2. วิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด / จังหวัด / เขตพื้นที่
3. ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
4. สภาพภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ
5. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
6. การประกอบอาชีพ
7. สังคม/การดำรงชีวิต/ประชากร
8. สภาพเศรษฐกิจ
- 9.เอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ประเพณี/ศิลปะ/วัฒนธรรม
10. ภูมิปัญญา
11. สภาพปัญหาที่สำคัญในท้องถิ่น

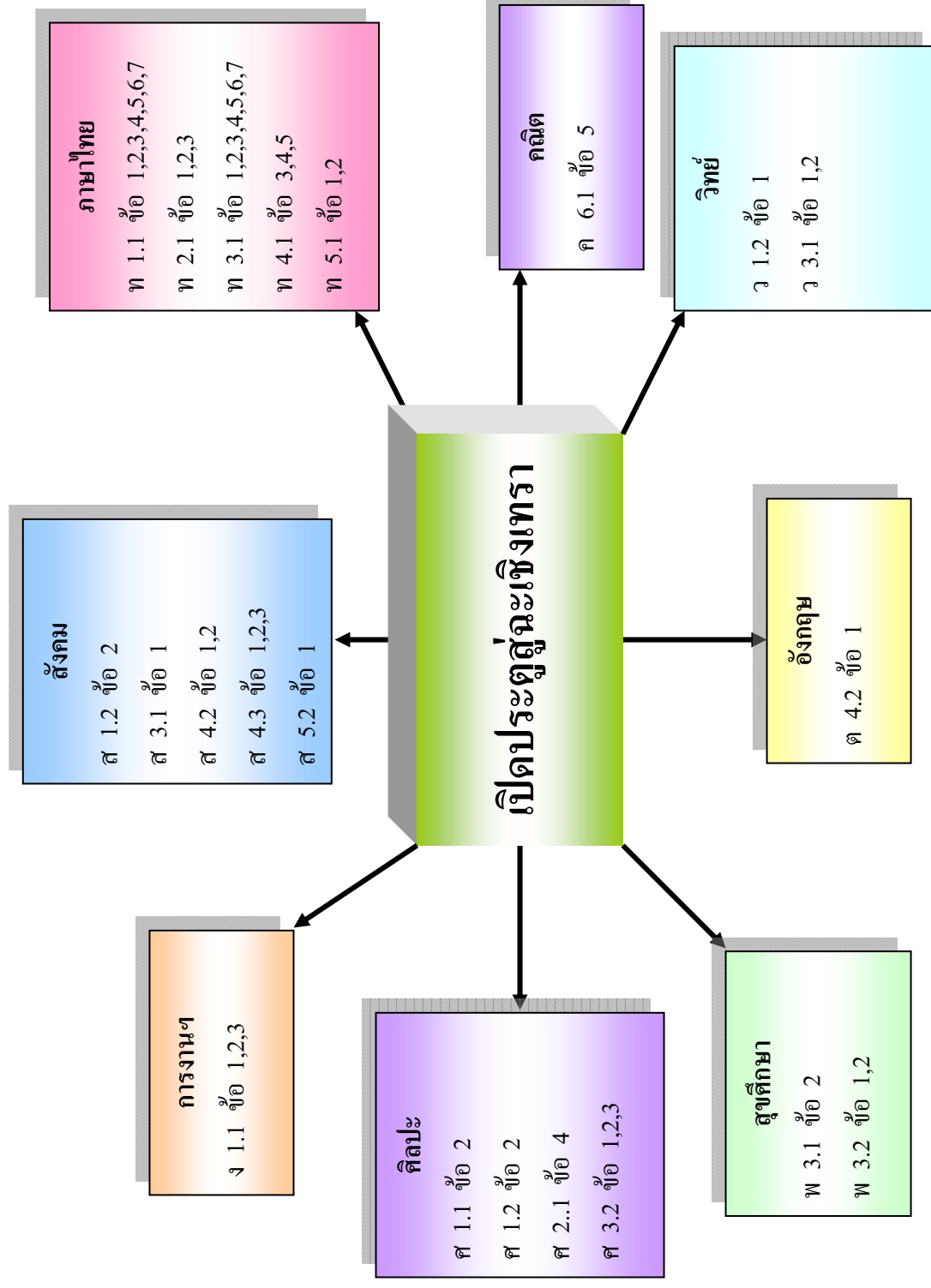

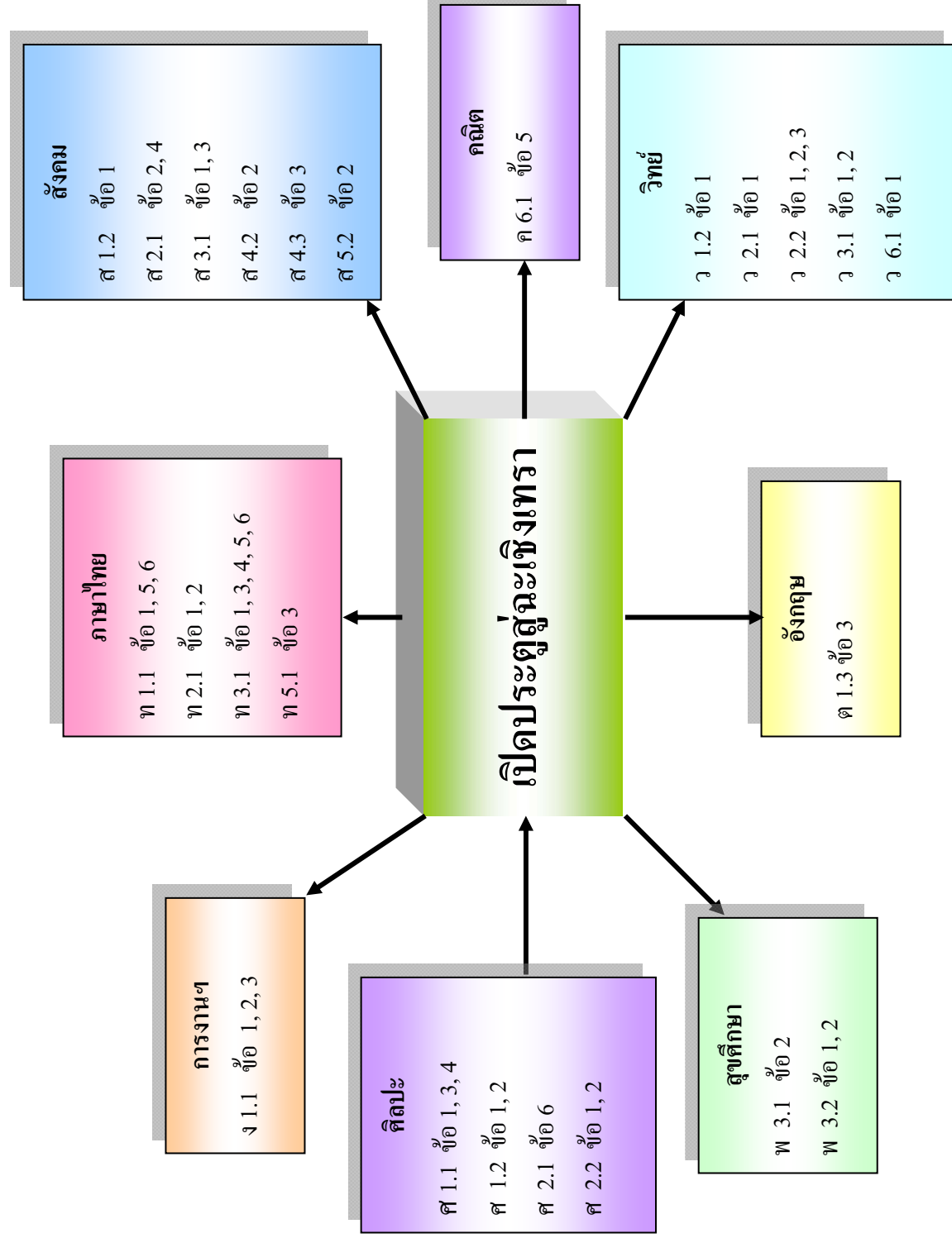
ผังโบทส์สารการเรียนรู้ท้องถิ่นบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ผังโมทัศน์สารการเรียนรู้ท้องถิ่นบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

แนวทางการดำเนินงานจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้น ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ยินดีที่จะร่วมสืบสานพัฒนาหรือแก้ไขปัญหของท้องถิ่นนั้น มีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการ “การพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554” คณะผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ระยะสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง” และระยะนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของ จังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 330 โรงเรียน แบ่งออกเป็น โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ การศึกษาเขต 1 ฉะเชิงเทรา จำนวน 147 โรงเรียน โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ การศึกษาเขต 2 ฉะเชิงเทรา จำนวน 153 โรงเรียน และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 6 เฉพาะที่อยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในระยะสำรวจ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selected) โดยศึกษา ข้อมูลจากประชากร 330 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

1. ศึกษานิเทศก์ดูแลสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ครู ผู้บริหาร โรงเรียน
3. บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ และงานอิสระ
4. นักเรียน นักศึกษา ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

1. **แบบสอบถาม** โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554” โดยทีมนักวิจัยสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 บริบท สภาพทั่วไปของโรงเรียน

ตอนที่ 2 การสำรวจสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยมี 3 ตอน ได้แก่ ปัจจัย สนับสนุนกระบวนการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา 2) กระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3) ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการทำเครื่องมือในการวิจัย และกำหนดขั้นตอนการสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล **ครั้งที่ 1** ด้านหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น พร้อมส่งและเก็บแบบสอบถามเพื่อสังเคราะห์ความรู้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา พร้อมลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนด นำผลที่ได้ดำเนินการต่อในข้อที่ 2

2. ประชุมทีมวิจัยและเครือข่าย เพื่อวางแผนและทำความเข้าใจร่วมกันในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายร่วมกับครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น **ครั้งที่ 2** จำนวน 15 โรงเรียน โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักษากี้นฐานบ้านเกิดและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง”

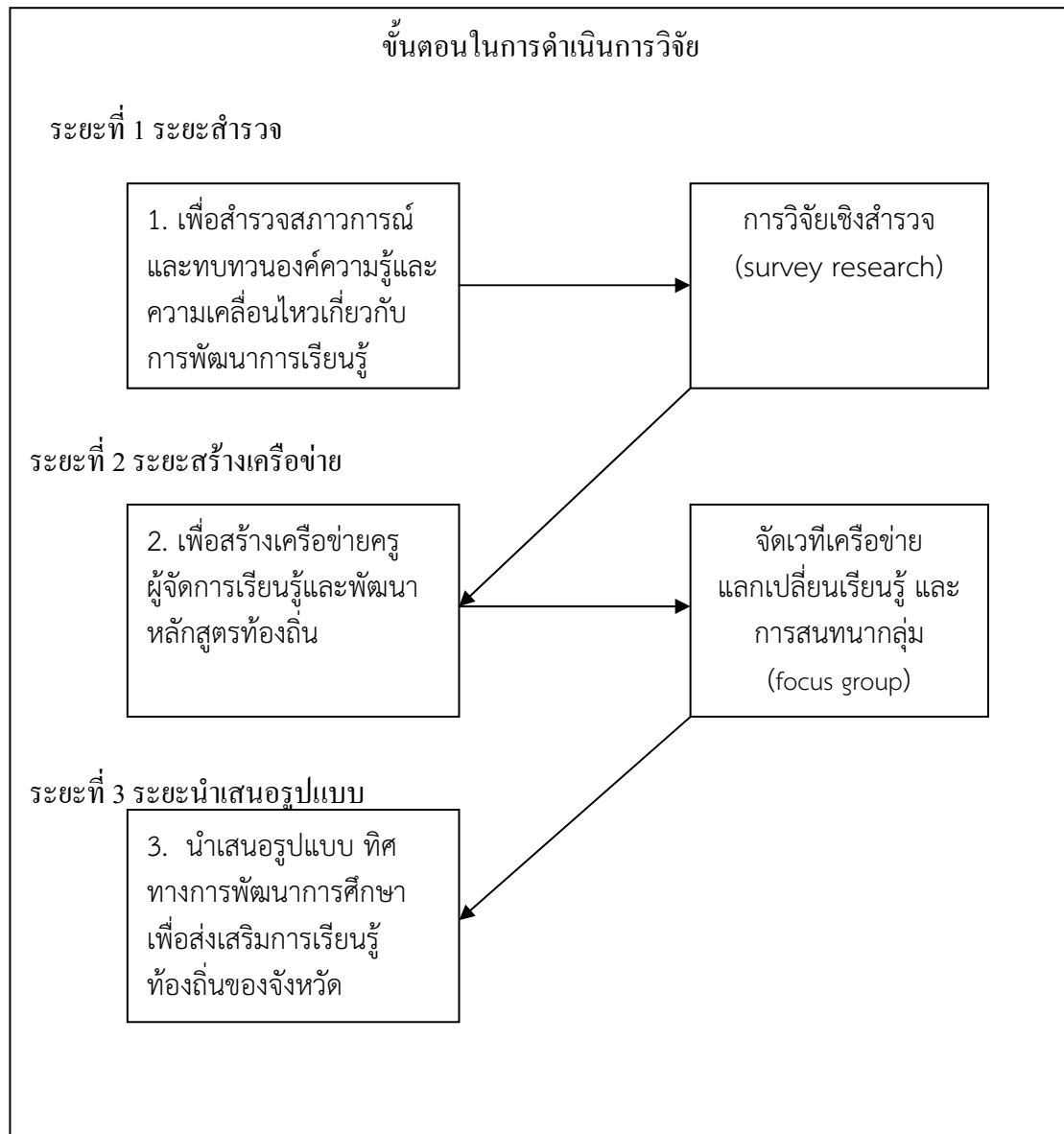
3. ทีมวิจัยติดตามความก้าวหน้า และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นรายโรงเรียน จนครบ 15 โรงเรียน

4. ประชุมทีมวิจัยและเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น **ครั้งที่ 3** จำนวน 33 โรงเรียนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันและนำกลับไปทบทวนเพื่อสังเคราะห์สร้างองค์ความรู้วิเคราะห์สภาพท้องถิ่นและการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ดำเนินการผ่านมาเพื่อเขียนรายงานการวิจัยร่วมกัน เพื่อ

นำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ระยะสร้างเครือข่าย และระยะที่ 3 ระยะนำเสนอรูปแบบ ดังแสดงในแผนภาพ 3.1

แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงาน	ระยะที่ 1 (ช่วง 2 เดือนแรก)								ระยะที่ 2 (ช่วง 4 เดือน)								ระยะที่ 3 (ช่วง 6 เดือน)							
	ม.ย.				ก.ค.				ส.ค.				ก.ย.				ต.ค.				พ.ย.			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนและกำหนดขั้นตอนการสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้ฯ ของห้วยละเหิงเทรา	*	*	*	*	*	*	*	*																
2. แจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ลงพื้นที่ สัมภาษณ์เนื้อหาสาระหลักสูตรท้องถิ่น/สถานศึกษาว่ามีเนื้อหาเรื่องท้องถิ่นมากน้อยแค่ไหน วิเคราะห์เอกสารงานวิชาการสถานศึกษา การบูรณาการ แยกเป็นรายวิชา โดยสรุปให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดละเหิงเทรา					*	*	*	*	*	*	*	*												
3. จัดประชุมเครือข่ายครั้งที่ 1 วิเคราะห์สาระหลักสูตรท้องถิ่น เน้นความรู้ด้านใด ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือ ปัญหาเป็นฐาน ฯลฯ ทีมวิจัยติดตามความก้าวหน้า และศึกษารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายฯ					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			
4. จัดประชุมเครือข่ายครั้งที่ 2 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประชุมเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง วิฤติ โอกาส แล้วกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกันเป็นโจทย์วิจัยระยะที่ 2 ทีมวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันร่วมกัน และนำกลับไปทบทวนกับเอกสารอีกครั้ง						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
5. ประชุมทีมวิจัย และ เครือข่ายครูเพื่อสังเคราะห์บทเรียนวิเคราะห์ พร้อมเขียนรายงาน																	*	*	*	*	*	*	*	*

เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน

คุณลักษณะขอเครือข่ายเป็น โรงเรียนที่มีความพร้อมด้านแหล่งการเรียนรู้ของท้องถิ่นที่ชัดเจน และเป็นต้นแบบของการเรียนรู้รูปแบบที่เรียนท้องถิ่น เป็นโรงเรียนที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษามีการบูรณาการสู่การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อย่างน้อย รวม 15 โรงเรียน ยกตัวอย่างดังนี้

ระดับปฐมวัย 3 โรงเรียน ประกอบด้วย

1. โรงเรียนอนุบาลวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์
2. โรงเรียนวัดคอนทอง (สุวัณณะศรี ตินทิกุล)
3. โรงเรียนวัดบ้านนา “ประชาชนรังสฤษฎิ์”

ระดับประถมศึกษา 6 โรงเรียนประกอบด้วย

1. โรงเรียนบางคล้าพิทยาคม
2. โรงเรียนบ้านหนองโสน
3. โรงเรียนวัดคูมอญ
4. โรงเรียนก้อนแก้วพิทยาคม
5. โรงเรียนวัดคลองเขื่อน
6. โรงเรียนวัดสามร่วม

ระดับมัธยมศึกษา 6 โรงเรียนประกอบด้วย

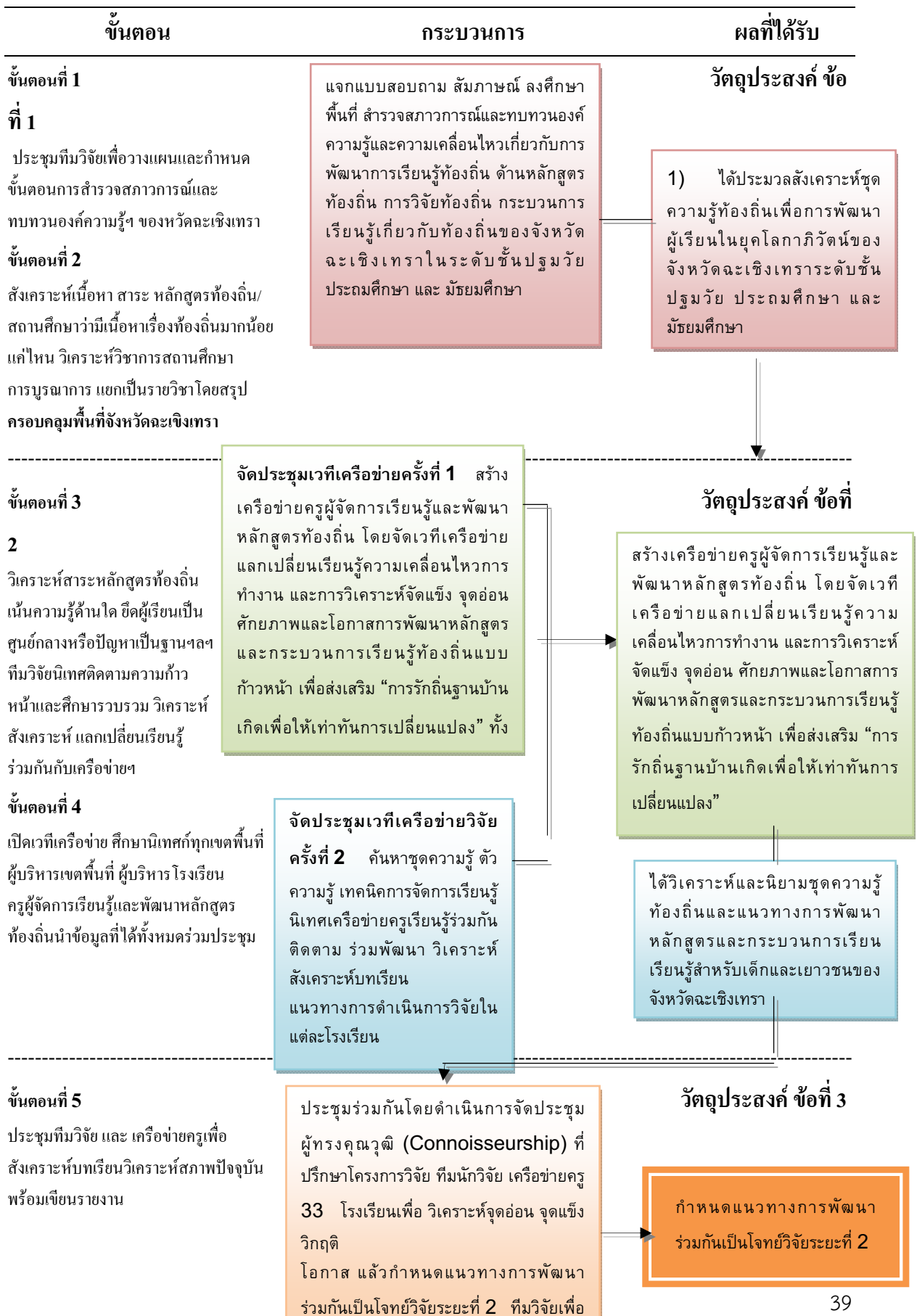
1. โรงเรียนดัดดรุณี
2. โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์
3. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวินทวงศ์
4. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 3 ฉะเชิงเทรา
5. โรงเรียนวัดเปี่ยมนิโครธาราม
6. โรงเรียนราชสาส์นวิทยา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติบรรยาย (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

แผนภูมิที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554 เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีการผสานการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ในการดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น 2) เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 ระยะสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ระยะสร้างเครือข่าย และระยะที่ 3 ระยะนำเสนอรูปแบบ

การนำเสนอผลการวิจัยจึงในบทนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 สภาพการณ์ องค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ตอนที่ 3 ผลการดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเนื้อหาในแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่นดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหาร โรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้น 326 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งอยู่ในเขตอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สนาขัยเขตพนมสารคาม และเมืองฉะเชิงเทรา คิดเป็นร้อยละ 16.90, 14.70, 12.90 และ 11.30 ตามลำดับ โดยมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.70 รองลงมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 ร้อยละ 31.30 ถัดไปมาจากโรงเรียนสังกัดเทศบาลร้อยละ 25.50 และน้อยที่สุดคือมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 เฉพาะที่อยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ร้อยละ 4.90

นอกจากนี้เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด ร้อยละ 37.20 รองลงมาจากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 27.90 และมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1.20 มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะระดับปฐมวัยซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณา

ขนาดของโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างพบว่ากว่าร้อยละ 60 มาจากโรงเรียนที่มีครูทั้งโรงเรียนน้อยกว่า 10 คน และเกือบทั้งหมดมาจากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 300 คน คิดเป็นร้อยละ 84.70 โดยบริบทที่โรงเรียนตั้งอยู่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นบริบทชนบท/เกษตรกรรม มีเพียงร้อยละ 1.5 ที่รายงานว่ายู่ในบริบทเมือง และร้อยละ 1.2 ที่อยู่ในเขตบริบทอุตสาหกรรม และมากกว่าร้อยละ 90 ที่รายงานการประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนโดยรอบโรงเรียนว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4.1

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อำเภอที่ตั้ง		
บางน้ำเปรี้ยว	55	16.90
สนามชัยเขต	48	14.70
พนมสารคาม	42	12.90
เมืองฉะเชิงเทรา	37	11.30
บ้านโพธิ์	29	8.90
บางปะกง	26	8.00
บางคล้า	24	7.40
แปลงยาว	21	6.40
ท่าตะเกียบ	18	5.50
คลองเขื่อน	13	4.00
ราชสาส์น	11	3.40
ไม่ตอบ	2	0.6
รวม	326	100.00
สังกัด		
เทศบาล	83	25.50
สพป.ฉช.1	102	31.30
สพป.ฉช.2	123	37.70
สพม.6	16	4.90
ไม่ตอบ	2	0.60
รวม	326	100.00

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

คุณลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาที่โรงเรียนเปิดสอน		
เฉพาะระดับปฐมวัย	4	1.20
ปฐมวัย – ประถมศึกษาปีที่ 6	91	27.90
ปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 6	121	37.20
ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6	57	17.50
เฉพาะประถมศึกษาปีที่ 1 – 6	6	1.80
ปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 3	29	8.90
ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3	0	0.00
เฉพาะมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6	14	4.30
ไม่ตอบ	4	1.20
รวม	326	100.00
จำนวนครูในโรงเรียน		
1-10 คน	208	63.80
11-20 คน	85	26.07
21-30 คน	18	5.53
มากกว่า 30 คน	15	4.60
รวม	326	100.00
จำนวนนักเรียนในโรงเรียน		
น้อยกว่า 50 คน	41	12.60
50-120 คน	92	28.20
121-300 คน	143	43.90
301-1,000 คน	42	12.90
1,001-2,000 คน	5	1.50
มากกว่า 2,000 คน	3	0.90
รวม	326	100.00
บริบทที่โรงเรียนตั้งอยู่		
เมือง	5	1.50
กึ่งเมืองกึ่งชนบท	51	15.60
ชนบท/เกษตรกรรม	261	80.20
อุตสาหกรรม	4	1.20
ไม่ตอบ	5	1.50
รวม	321	100.00

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

คุณลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพของผู้ปกครอง		
เกษตรกร	169	51.84
รับจ้าง	138	42.33
ค้าขาย	18	5.52
ไม่ตอบ	1	0.31
รวม	326	100.00

ตอนที่ 2 สภาวะการณ์ องค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสภาวะการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น และผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น ดังแสดงในแผนภาพ 4.1

แผนภาพ 4.1 ภาพรวมการสำรวจสภาวะการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผลการสำรวจแต่ละด้านพบว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำเนินงานในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเท่ากับ 1.28 (SD = 0.62) ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นมีการดำเนินงานในระดับที่สูงขึ้นมาเล็กน้อยมีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเท่ากับ 1.43 (SD = 0.64) ส่วนผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น มีการดำเนินงานมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเท่ากับ 1.91 (SD = 0.61) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4.2

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาวะการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สถานการณ์และความเคลื่อนไหว	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ด้านปัจจัยสนับสนุน	1.28	0.62	มีการดำเนินการน้อย
ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.43	0.64	มีการดำเนินการน้อย
ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.91	0.61	มีการดำเนินการพอสมควร

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านปัจจัยสนับสนุน โรงเรียนมีการดำเนินการทั้งกลไกของโรงเรียน มีการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณและบุคลากร มีการสร้างเครือข่ายของโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีกลไกขององค์กรท้องถิ่นและกลไกของภาควิชาการที่ร่วมดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้และการจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ปัจจัยสนับสนุนโดยกลไกของโรงเรียน ทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร มีการดำเนินการสูงสุด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 1.92 (SD = 0.78) รองลงมาคือการมีเครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 1.45 (SD = 0.76) ถัดไปเป็นกลไกขององค์กรท้องถิ่น ชุมชน และจังหวัด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 1.13 (SD = 0.79) และพบว่าการดำเนินการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นมีปัจจัยสนับสนุนในเรื่องของกลไกของภาควิชาการ อาทิสถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการวิจัย ฯลฯ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของท้องถิ่นในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการเท่ากับ 0.61 (SD = 0.69) ดังแสดงในตาราง 4.3

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยสนับสนุน

ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
กลไกของโรงเรียน ทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร	1.92	0.78	มีการสนับสนุนพอสมควร
เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียน	1.45	0.76	มีการสนับสนุนน้อย
กลไกขององค์กรท้องถิ่น ชุมชน และจังหวัด	1.13	0.79	มีการสนับสนุนน้อย
กลไกของภาควิชาการ อาทิสถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการวิจัย ฯลฯ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของท้องถิ่น	0.61	0.69	มีการสนับสนุนน้อย
รวม	1.28	0.62	มีการสนับสนุนน้อย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นอยู่หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ผลจากการสำรวจพบว่ามีกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ ในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.55 (SD = 0.81) รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น บณฐานวิจัย การบูรณาการ โครงการ การเรียนรู้อิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.54 (SD = 0.59) การเรียนรู้ท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.52 (SD = 0.74) การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นในโรงเรียน 8 กลุ่มสาระ หรือรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 (SD = 0.69) การพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48 (SD = 0.85) และกระบวนการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.46 (SD = 0.71) ส่วนการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแตกต่างไปจากการดำเนินงานตัวบ่งชี้อื่นคือการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.06 (SD = 0.78) ดังแสดงในตาราง 4.4

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง	1.55	0.81	มีการดำเนินการพอสมควร
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น บณฐานวิจัย การบูรณาการ โครงการ การเรียนรู้อิสระ	1.54	0.59	มีการดำเนินการพอสมควร
กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่	1.52	0.74	มีการดำเนินการพอสมควร
กระบวนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นในโรงเรียน 8 กลุ่มสาระ หรือรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.51	0.69	มีการดำเนินการพอสมควร
กระบวนการพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.48	0.85	มีการดำเนินการน้อย
กระบวนการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.46	0.71	มีการดำเนินการน้อย
การดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น	1.06	0.78	มีการดำเนินการน้อย
รวม	1.43	0.64	มีการดำเนินการน้อย

องค์ประกอบของการศึกษาสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นลำดับสุดท้ายคือผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น แบ่งออกเป็นผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผลที่เกิดกับครู มีความสามารถในการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เกิดทักษะความเชี่ยวชาญ พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง ครูเกิดสำนึกในคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น เกิดการสอนการบูรณาการคุณค่าของท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน เกิดเครือข่ายครู และผลที่เกิดกับชุมชน เกิดบทบาทของครูท้องถิ่นหรือ

ปราชญ์ชาวบ้าน เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น และการสร้างความรู้ท้องถิ่น มีการใช้ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ร่วมกันกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น โดยมีผลจากการสำรวจพบว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการเรียนรู้ท้องถิ่นทำให้เกิดผลกับนักเรียนมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 (SD = 0.62) และมีผลที่เกิดขึ้นกับครูอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 (SD = 0.65) และมีผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนน้อยกว่าผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและเกิดกับครูเล็กน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 (SD = 0.72) ดังแสดงในตาราง 4.5

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	1.94	0.62	มีผลการดำเนินการ พอสมควร
ผลที่เกิดขึ้นกับครู	1.93	0.65	มีผลการดำเนินการ พอสมควร
ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน	1.85	0.72	มีผลการดำเนินการ พอสมควร
รวม	1.91	0.61	มีผลการดำเนินการ พอสมควร

ตอนที่ 3 ผลการดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินการโดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเครือข่ายภายใต้หัวข้อหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น 2) การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จ และ 3) แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในอนาคต ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการสร้างเครือข่าย มีโรงเรียนเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 29 โรงเรียน มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้สนใจ ดังรายละเอียดในตาราง 4.6

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของผู้เข้าร่วมเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมประชุม	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษานิเทศก์	4	8.00
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	16.00
ครูประจำการ	32	64.00
ผู้สนใจ	6	12.00
รวม	50	100.00

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยใช้กลยุทธ์เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการดำเนินงานพบว่า เกิดเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำนวน 28 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนดัดดรุณี
2. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
3. โรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)
4. โรงเรียนวัดนครเนื่องเขต
5. โรงเรียนวัดคอนทอง
6. โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้
7. โรงเรียนจะเข้เกราปัญญาคุณ
8. โรงเรียนวัดทศ
9. โรงเรียนสว่างศรีทธาธรรมสถาน
10. โรงเรียนประกอบราษฎร์บำรุง
11. โรงเรียนบ้านปลายคลอง
12. โรงเรียนปากคลองบางขนาก
13. โรงเรียนบางคล้าพิทยาคม
14. โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาทำ
15. โรงเรียนบางวัว (สายเสริมวิทย์)
16. โรงเรียนวัดใหม่ประเวศ
17. โรงเรียนสิริวัณวี 3
18. โรงเรียนพระพิมลเสนี (พร้อม หงสกุล)
19. โรงเรียนวัดบางปรัง
20. โรงเรียนคาราจรัส
21. โรงเรียนบ้านท่าซุง

22. โรงเรียนเทศบาลบางวัว
23. โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยฉะเชิงเทรา
24. โรงเรียนวัดสามร่วม (ไพฑูรย์ปัญญา)
25. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวินทวงศ์
26. โรงเรียนภูงามโนนสะอาด
27. โรงเรียนบางปะกง (บวรวิทยายน)
28. โรงเรียนวัดเปี่ยม (นิโครธาราม)

การดำเนินการวิจัยในส่วนนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสนทนาโดยแบ่งผู้เข้าร่วมเวทีเครือข่ายออกเป็น 3 กลุ่มจำแนกตามระดับการจัดการศึกษาที่สนใจ แบ่งออกเป็น ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ภายใต้กรอบคำถาม 3 ประเด็น คือ 1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น 2) การดำเนินงานที่ผ่านมาที่คิดว่าประสบความสำเร็จ และ 3) แผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต ทั้งนี้เพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เป็นเงื่อนไขในการพัฒนา วิเคราะห์ต้นทุนในการพัฒนาการจัดการหลักสูตรท้องถิ่นที่ดำเนินการอยู่ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานของเครือข่าย แสดงการวิเคราะห์กรอบคำถามดังนี้

กรอบคำถาม	ประเด็น
สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น	เงื่อนไข
การดำเนินงานที่ผ่านมาที่คิดว่าประสบความสำเร็จ	ต้นทุน
แผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต	แนวทาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มในเวทีเครือข่าย พบว่าโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านทรัพยากร ด้านความพร้อม และด้านความร่วมมือ และพบว่าการทำงานที่ผ่านมาที่โรงเรียนคิดว่าประสบความสำเร็จนั้น เกิดขึ้นใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม และได้มีการคิดว่าแผนการดำเนินงานในอนาคตใน 2 ระดับ ได้แก่ แผนดำเนินการระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

ปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรามีการรายงานสภาพปัญหาสามารถจัดกลุ่มได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านทรัพยากร ด้านความพร้อม

และด้านความร่วมมือพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้ง มีหน้าที่ในการพัฒนางาน ด้านวิชาการร่วมกับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงได้จัดทำ “กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” ในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหา องค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. **ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ** องค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หลากหลายสาขา เช่น มีความรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ กลุ่มจังหวัด มีความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น ภูมิปัญญา ปัญหาชุมชน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมุ่งมั่น และเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา มีความรู้ด้านจิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ฯลฯ และได้ร่วมกันกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เหมาะสม ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในเขตพื้นที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

2. **ศึกษา / วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน** คณะกรรมการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้ทำการศึกษา / วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุมทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้ชั้นปีของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบถึงขอบข่ายของการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3. **ศึกษา / วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น** ซึ่งคณะกรรมการได้ศึกษา วิเคราะห์ / สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น ครอบคลุมทั้งวิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด / จังหวัด ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหา เหตุการณ์สำคัญในชุมชนและสังคมนั้น ๆ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจุดเน้นหรือข้อมูลประเด็นที่สถานศึกษาในเขตพื้นที่ ให้มีความสำคัญ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

4. **กำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น** เมื่อคณะกรรมการได้วิเคราะห์ / สังเคราะห์ ทราบถึงขอบข่ายของการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่นและสถานศึกษาแล้ว จึงร่วมกันกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่ง

สถานศึกษานำไปกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่นได้ง่ายและสอดคล้องกับจุดเน้นของสถานศึกษา

5. สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เมื่อจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเสร็จแล้ว ได้นำไปรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปปรับปรุงและให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาต่อไป

6. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หลังจากปรับปรุงกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สมบูรณ์แล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 จะ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สถานศึกษาทุกแห่งในเขตพื้นที่ที่ได้ทราบและนำไปเป็นกรอบจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

7. นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หลังจากสถานศึกษาได้นำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 จะออกนิเทศ ติดตาม กำกับ และประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของสถานศึกษา รวมทั้งติดตาม ประเมินผลคุณภาพของผู้เรียนว่าเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ และนำผลการประเมินมาใช่วางแผน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

การดำเนินงานระดับสถานศึกษาในปัจจุบัน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้จัดทำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถานศึกษาจึงต้อง นำ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มาจัดทำ รายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพของชุมชนนั้น ๆ

แนวทางการดำเนินงาน

1. การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการระดับสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลาย เพื่อจะได้ร่วมกันพิจารณาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสภาพของชุมชน ตามกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้

วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้

เพื่อให้ได้ทราบถึงขอบข่ายในการกำหนดรายละเอียดของเนื้อหา องค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ของสถานศึกษาซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดไว้

2. **วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา** เพื่อให้ได้ทราบถึงจุดเน้น หรือประเด็นที่สถานศึกษา ให้ความสำคัญ และการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ว่าควรอยู่ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ใด ชั้นปีใด เป็นรายวิชาพื้นฐาน หรือรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม และควรมีเนื้อหามากน้อยอย่างไร ตามที่ หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้

3. **ศึกษา / วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน** เพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ขึ้น

4. **จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา** เมื่อคณะกรรมการได้วิเคราะห์ / สังเคราะห์ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน และวิเคราะห์หลักสูตร สถานศึกษา ทราบแล้วว่าในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ชั้นปีใดบ้างที่จะต้อง จัดทำสาระ การเรียนรู้ ท้องถิ่น และจะจัดทำเป็นรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จากนั้น จึงร่วมกันพิจารณากำหนดเนื้อหา องค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับบริบท และจุดเน้นของสถานศึกษา และสภาพชุมชน ซึ่งอาจจัดทำสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นช่วงชั้น หรือเป็นชั้นปีก็ได้ การนำสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนนั้น สถานศึกษาหรือครูผู้สอนสามารถนำไป วางแผนจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ตามโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษากำหนด โดยครูผู้สอน สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น

- **จัดทำรายวิชาเพิ่มเติม** ซึ่งครูผู้สอนอาจจัดทำรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้ พื้นฐาน หรือรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ของสถานศึกษานั้นๆ ก็ได้ ในการจัดทำครูผู้สอนอาจ ปรับปรุงพัฒนารายวิชาที่มีอยู่เดิม หรือจัดเป็นรายวิชาใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐาน การเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นนั้นๆ

- **ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมหรือบูรณาการในรายวิชา** ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นนั้นๆ ทั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนอาจ เชิญวิทยากร / ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือนำนักเรียนออกไปเรียนรู้สภาพจริงในท้องถิ่น ก็จะทำให้การ เรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนี้ ครูผู้สอน อาจพัฒนาสื่อ สิ่งพิมพ์ หรือ จัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้อื่นๆ ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็ได้ เมื่อดำเนินการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว ครูผู้สอนควรประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้

และประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา รวมทั้ง ควรปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

ด้านนโยบาย

ปัญหาด้านนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น ไม่มีการกำหนดขอบข่ายที่ชัดเจน ทำให้สถานศึกษาบางสถานศึกษามีการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มากเกินไป ทำให้ส่งผลต่อเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้อื่น และเนื่องจากเวลาเรียนมีไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นทั้งหมด สืบเนื่องมาจากหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ยังไม่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดที่แน่ชัดว่าในแต่ละชั้นปีควรมีการเรียนรู้เรื่องใด ปัญหาด้านนโยบายจึงเป็นเรื่องของนโยบายที่ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของข้อกำหนดหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เนื้อหาของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และข้อกำหนดในแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ด้านทรัพยากร

ปัญหาด้านทรัพยากร เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน และมีการดำเนินงานในเชิงพื้นที่และลงมือปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของงบประมาณ ระยะเวลาการดำเนินงาน วัสดุ อุปกรณ์ พาหนะ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึงทรัพยากรด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ด้านความพร้อม

ความพร้อมของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเกิดขึ้นทั้งในระดับสถานศึกษา และระดับบุคคล โดยที่โรงเรียนยังไม่มีมีการดำเนินการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ขาดการติดตามประเมินการจัดกิจกรรม และครูบางส่วนยังไม่สามารถจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการได้ และนอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการให้ความสำคัญของผู้บริหารในเรื่องของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ด้านความร่วมมือ

ปัญหาด้านความร่วมมือ เป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากปัญหาด้านอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งพบว่ายังมีปัญหาของการไม่สนับสนุนการดำเนินการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นทั้งจากผู้บริหารและจากผู้ปกครอง ทำให้โอกาสในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้นเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

ความสำเร็จในการดำเนินงานที่ผ่านมา

ภายใต้สภาพปัญหาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีการดำเนินการและแก้ไขปัญหาโดยตลอด ส่งผลให้เกิดความสำเร็จใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ด้านผู้เรียน

ความสำเร็จในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นพบว่ามีความสำเร็จเกิดขึ้น โดยเฉพาะในด้านผู้เรียนมากที่สุด เห็นได้ว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่นั้นเน้นการจัดกิจกรรมไปยังนักเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข รวมถึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำรงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้เกิดความสำเร็จด้านผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

ความสำเร็จในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เนื่องจากสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัว ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่การปฏิบัติที่มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม รูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงเน้นการลงพื้นที่ เน้นการมีความสัมพันธ์ ร่วมมือกับท้องถิ่น เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ จึงทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่น่าสนใจ ดึงดูดใจนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ และเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

ด้านการมีส่วนร่วม

ความสำเร็จด้านการมีส่วนร่วม เป็นความสำเร็จที่เกิดเป็นผลกระทบ (Impact) เนื่องจากเป้าหมายการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น เป็นผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเกิดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน โดยผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมมีโอกาสร่วมกันในการจัดการเรียนรู้กับ และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคมมากขึ้น

แผนการดำเนินงานในอนาคต

การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในปัจจุบันประสบทั้งปัญหาและเกิดความสำเร็จ จึงมีการเสนอแนวทางการดำเนินงานต่อไปสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสามารถแบ่งข้อเสนอการดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

การดำเนินงานระดับนโยบาย

การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นเอกภาพ ต้องมาจากนโยบายที่เป็นเอกภาพ ซึ่งจะนำมาสู่การสนับสนุนและกำหนดแนวทางปฏิบัติ โดยต้องมีการเสนอการวางแผนการสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำฐานข้อมูลระดับจังหวัด และจัดทำมาตรฐานสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัด และนโยบายส่งเสริมการให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา

การดำเนินงานระดับการปฏิบัติ

การดำเนินงานระดับการปฏิบัติเป็นการวางแผนเพื่อสนับสนุน และรองรับการดำเนินงานระดับนโยบาย โดยมีการดำเนินงานในรูปของเครือข่าย มีกิจกรรมพัฒนาความรู้ให้แก่ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น และดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

การวิเคราะห์สาระจากการสนทนากลุ่มของเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงในตาราง 4.7

ตาราง 4.7 วิเคราะห์สาระสำคัญจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็น	กลุ่มเครือข่าย		
	ปฐมวัย	ประถม	มัธยม
1. สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น			
ด้านนโยบาย			
- เนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีมากเกินไป		✓	✓
- หลักสูตรยังไม่ชัดเจน		✓	
ด้านทรัพยากร			
- ขาดงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓	✓
- ขาดศูนย์กลางข้อมูลของจังหวัด			✓
ด้านความพร้อม			
- โรงเรียนยังไม่มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ	✓		
- ครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการได้	✓	✓	
- ผู้บริหารและครูไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นเท่าที่ควร	✓		
- ขาดการติดตามประเมินการจัดกิจกรรม		✓	
ด้านความร่วมมือ			
- ผู้บริหารและผู้ปกครองไม่สนับสนุนการนำนักเรียนออกนอกสถานศึกษา	✓		✓
- การดำเนินการยังคงเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล	✓	✓	

ประเด็น	กลุ่มเครือข่าย		
	ปฐมวัย	ประถม	มัธยม
2. การดำเนินงานที่ผ่านมาที่คิดว่าประสบความสำเร็จ			
<i>ด้านผู้เรียน</i>			
- นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง	✓	✓	✓
- นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น	✓	✓	✓
- นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน		✓	
- เพิ่มรายได้ให้กับนักเรียน		✓	✓
- นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง		✓	✓
- นักเรียนรักการทำงาน		✓	✓
- นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น		✓	
- นักเรียนเกิดความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี		✓	✓
- นักเรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ท้องถิ่น	✓		✓
<i>ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้</i>			
- เป็นการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ	✓	✓	
<i>ด้านการมีส่วนร่วม</i>			
- ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	✓		✓
- เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน		✓	✓
- เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	✓	✓	
3. แผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต			
<i>ระดับนโยบาย</i>			
- เสนอการดำเนินการเป็นระดับนโยบาย	✓	✓	✓
- ส่งเสริมการให้ความสำคัญของผู้บริหาร	✓	✓	✓
- วางแผนงบประมาณสนับสนุน	✓	✓	✓
- จัดทรัพยากรสนับสนุน	✓	✓	✓
- จัดทำสารการเรียนรู้ท้องถิ่นมาตรฐานจังหวัด ฉะเชิงเทรา		✓	✓
- จัดตั้งฐานข้อมูลกลางของจังหวัด			✓
<i>ระดับการปฏิบัติ</i>			
- จัดตั้งกลุ่มเครือข่าย	✓	✓	✓
- จัดอบรมให้ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	✓	✓	✓
- สร้างการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม	✓	✓	✓

นอกจากนี้ยังสามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราพบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรูปแบบ ดังนี้ 1) มีการบูรณาการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มรายวิชาพื้นฐาน 2) มีการจัดทำในลักษณะรายวิชาเพิ่มเติม 3) จัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) จัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการของโรงเรียน

สถานภาพองค์ความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ปัจจุบันการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้น ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 ในการพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่สอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่น และเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนในการร่วมกันคิด และจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษาภายในเขตพื้นที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น และมีความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตตนเอง พัฒนาอาชีพ ครอบครัวและสังคมของตนเองได้

องค์ประกอบสำคัญของกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น

1. เป้าหมาย / จุดเน้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน
2. สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
3. การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้กำหนดกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. เป้าหมาย / จุดเน้นระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย

- 1) รักและภูมิใจในท้องถิ่น
- 2) คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น
- 3) อ่านคล่อง เขียนคล่อง
- 4) มีคุณธรรมและอยู่อย่างพอเพียง
- 5) ก้าวทันเทคโนโลยี

เป้าหมาย / จุดเน้น

รักษ์และภูมิใจในท้องถิ่น

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

1. ท้องถิ่นของเรา
2. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. อาชีพในท้องถิ่น
5. ประเพณี / วัฒนธรรม

1. ท้องถิ่นของเรา

- ประวัติ / สภาพภูมิประเทศและอาณาเขตของจังหวัด ความเป็นมาของสถานที่สำคัญในท้องถิ่น เช่น วัดโสธรฯ ตลาดบ้านใหม่ 100 ปี ตลาดคลองสวน 100 ปี กำแพงเมืองโบราณ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง สลุปพระเจ้าตากสิน วัดจีนประชาสโมสร วัดอุทัยภาติการาม(วัดชำป๋อง) ศาสนสถานต่าง ๆ ฯลฯ
- ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น แม่น้ำบางปะกง โรงไฟฟ้าบางปะกง เขื่อนลี้ยัด เขื่อนบางปะกง อ่างเก็บน้ำฤาไธพา ชายเลน เกาะลัดบางคล้า เขาหินซ้อน ฯลฯ
- พืช / สัตว์ในท้องถิ่น เช่น ต้นจาก ต้นโกนหาง ตัดคัก ค้างคาวแม่ไก่ ปลาโลมา ฯลฯ

2. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น บุคคลที่มีความสำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น

- พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)
- พล.ต.พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ด.เจียม กุลวณิชย์)
- ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
- ดร.โกวิท วรพิพัฒน์
- ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม
- นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ฯลฯ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคล สิ่งประดิษฐ์พื้นบ้านหรือกระบวนการทำงานใด ๆ ที่บ่งบอกถึงองค์ความรู้ของบรรพบุรุษในอดีตของชุมชน เช่น กลุ่มบุคคล

- ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม
- นายสุนทรทรัพย์ รักษาพันธ์
- ฯลฯ

4. อาชีพในท้องถิ่น ประกอบด้วยอาชีพที่มีในท้องถิ่น เช่น

- การทำอาหาร ได้แก่ การทำขนมจาก น้ำตาลสด น้ำสมุนไพร น้ำผลไม้ มะม่วงกวน

สินค้า OTOP ในชุมชนต่างๆ

- การทำเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ไข่
- การทำหัตถกรรม ได้แก่ การแกะสลักเขาควาง การสานภาชนะต่างๆ ด้วยทองเหลือง
- สานปลาตะเพียน ผลิตภัณฑ์ใบจาก การสานหมวกกล้วยไม้ การทำไม้กวาดดอกหญ้า
- การสานตะกร้าจากก้านมะพร้าว

5. ประเพณี / วัฒนธรรม ประกอบด้วยงานประเพณีและวัฒนธรรมที่มีในท้องถิ่น เช่น

- งานนมัสการหลวงพ่อบุญโสธร
- งานลอยกระทง
- ประเพณีแข่งเรือ
- งานวันมะม่วง
- ตักบาตรน้ำผึ้ง (ทำข้าวต้มผัด)
- ลงแขกเกี่ยวข้าว
- ขึ้นเขาเผาข้าวหลาม
- แห่ธงตะขาบ
- เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน
- การละเล่นพื้นบ้าน
- สถาปัตยกรรมในท้องถิ่น
- วัฒนธรรมในท้องถิ่น

กรอบการประเมินตามจุดเน้น

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. ท้องถิ่นของเรา 2. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. อาชีพในท้องถิ่น 5. ประเพณี / วัฒนธรรม	1. การสังเกตการณ์ ปฏิบัติกิจกรรม 2. การสัมภาษณ์ 3. การสอบถาม	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบสอบถาม

เป้าหมาย / จุดเน้น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

ขยายสาระการเรียนรู้

การคิดอย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหาได้

กรอบการประเมินตามจุดเน้น

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
รวบรวมข้อมูล (Gathering) <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดเป้าหมาย ประเด็น - สังเกต รับรู้ ด้วยประสาทสัมผัส - รวบรวมข้อมูล - เลือกข้อมูลที่ต้องการใช้ 	1. การสังเกตการ ปฏิบัติกิจกรรม รายบุคคล และ กิจกรรมกลุ่ม - ร่องรอย / ชิ้นงาน - การสัมภาษณ์ - การทดสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึก การสังเกต - แบบประเมิน / ตรวจสอบชิ้นงาน - แบบสัมภาษณ์ - แบบทดสอบ
จัดกระทำข้อมูล (Processing) <ul style="list-style-type: none"> - จำแนกข้อมูล - เปรียบเทียบ - จัดกลุ่ม - จัดลำดับ - สร้างข้อสรุป - เชื่อมโยงความสัมพันธ์ - ตรวจสอบ 		
ประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying) <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินทางเลือก เลือกทางเลือก - ใช้ความรู้สร้างสรรค์ - ขยายความรู้ - การคิดวิเคราะห์ - การคิดสังเคราะห์ - การนำความรู้ไปปรับใช้ - การคิดตัดสินใจ แก้ปัญหา - การคิดวิจารณ์ ใช้อย่างเหมาะสม - การคิดสร้างสรรค์ 		
การกำกับตนเอง (Self Regulation) <ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบและควบคุมตนเอง - การสร้างนิสัย และค่านิยมการคิด 		

เป้าหมาย / จุดเน้น

“อ่านคล่อง เขียนคล่อง”

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

- สาระการอ่าน
- สาระการเขียน

สาระที่ 1 อ่านคล่อง ระดับประถมศึกษา (ป.1 – 3)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. อ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง 2. อธิบายความหมายของคำและข้อความที่อ่าน 3. ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 4. ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุเหตุผลประกอบ 5. สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 6. อ่านหนังสือตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอ และนำเสนอเรื่องที่อ่าน 7. อ่านข้อเขียนเชิงอธิบายและปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อแนะนำ 8. อธิบายความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ 9. มีมารยาทในการอ่าน	1. การสังเกต 2. การสัมภาษณ์ 3. ตรวจผลงาน ฯลฯ	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบประเมินการตรวจผลงาน ฯลฯ

สาระที่ 1 อ่านคล่อง ระดับประถมศึกษา (ป.4 – 6)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และ บทร้อยกรองได้ถูกต้อง 2. อธิบายความหมายของคำประโยคและ ข้อความที่เป็นโวหาร 3. อ่านเรื่องสั้น ๆ อย่างหลากหลาย โดยจับเวลา แล้วถามเกี่ยวกับ เรื่องที่อ่าน 4. แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจาก เรื่องที่อ่าน 5. อธิบายการนำความรู้และความคิด จากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหา ในการดำเนินชีวิต 6. อ่านงานเขียนเชิงอธิบาย คำสั่ง ข้อแนะนำและปฏิบัติตาม 7. อธิบายความหมายของข้อมูล จากการ อ่านแผนผัง แผนที่ แผนภูมิและกราฟ 8. อ่านหนังสือตามความสนใจและ อธิบายคุณค่าที่ได้รับ 9. มีมารยาทในการอ่าน	1. การสังเกต 2. การสัมภาษณ์ 3. ตรวจผลงาน ฯลฯ	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบตรวจผลงาน ฯลฯ

สาระที่ 1 อ่านคล่อง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – 3)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และ บทร้อยกรองได้ถูกต้องและเหมาะสม กับ เรื่องที่อ่าน 2. ระบุความแตกต่างของคำที่มี ความหมายโดยตรง และความหมาย โดยนัย 3. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียด ของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่อง ที่อ่าน 4. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบ แนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และรายงาน 5. วิเคราะห์ วิจัยและประเมินเรื่อง ที่อ่านโดยใช้กลวิธีการ เปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น 6. ประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้ สนับสนุนในเรื่องที่อ่าน 7. วิจัยความสมเหตุสมผล การลำดับ ความ และความเป็นไปได้ของเรื่อง 8. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็น โต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 9. ตีความ ประเมินคุณค่าและแนวคิด ที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลาย เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต 10. มีมารยาทในการอ่าน	1. การสังเกต 2. การสัมภาษณ์ 3. ตรวจสอบผลงาน ฯลฯ	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบประเมิน การตรวจสอบผลงาน ฯลฯ

สาระที่ 1 อ่านคล่อง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – 6)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และ บทร้อยกรองได้อย่างถูกต้อง ไพเราะ และเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน 2. ตีความ แปลความและขยายความ เรื่องที่อ่าน 3. วิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องที่อ่าน ในทุก ๆ ด้านอย่างมีเหตุผล 4. คัดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน และประเมินค่า เพื่อนำความรู้ ความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา ในการดำเนินชีวิต 5. วิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น โต้แย้งกับเรื่องที่อ่าน และเสนอ ความคิดใหม่อย่างมีเหตุผล 6. ตอบคำถามจากการอ่านประเภทต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด 7. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบ แนวคิด ผังความคิด บันทึก ย่อความและรายงาน 8. สังเคราะห์ความรู้จากการอ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และแหล่ง เรียนรู้ต่าง ๆ มาพัฒนาคน พัฒนา การเรียนรู้และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ 9. มีมารยาทในการอ่าน	1. การสังเกต 2. การสัมภาษณ์ 3. การตรวจผลงาน ฯลฯ	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบตรวจผลงาน ฯลฯ

สาระที่ 2 เขียนคล่อง ระดับประถมศึกษา (ป.1 - 3)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. เขียนตามรูปแบบที่กำหนดได้ถูกต้อง 2. เขียนบรรยายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดเจน 3. เขียนบันทึกประจำวัน 4. เขียนจดหมายลาครู 5. เขียนเรื่องตามจินตนาการ 6. มีมารยาทในการเขียน	1. ตรวจผลงาน 2. สังเกต	1. แบบตรวจผลงาน 2. แบบสังเกต

สาระที่ 2 เขียนคล่อง ระดับประถมศึกษา (ป.4 - 6)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. เขียนตามรูปแบบที่กำหนดได้ถูกต้อง 2. เขียนสื่อสาร โดยใช้คำได้ถูกต้องชัดเจนและเหมาะสม 3. เขียนแผนภาพโครงเรื่อง และแผนภาพความคิด เพื่อใช้พัฒนางานเขียน 4. เขียนเรียงความ 5. เขียนย่อความจากเรื่องที่อ่าน 6. เขียนจดหมายส่วนตัว 7. กรอกรายงานต่าง ๆ 8. เขียนเรื่องตามจินตนาการและสร้างสรรค์ 9. มีมารยาทในการเขียน	1. ตรวจผลงาน 2. สังเกต	1. แบบตรวจผลงาน 2. แบบสังเกต

สาระที่ 2 เขียนคล่อง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. เขียนตามรูปแบบที่กำหนดได้ถูกต้อง 2. เขียนข้อความโดยใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องตามระดับภาษา 3. เขียนชีวประวัติหรืออัตชีวประวัติโดยเล่าเหตุการณ์ ข้อคิดเห็นและทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ 4. เขียนย่อความ 5. เขียนจดหมายกิจธุระ 6. เขียนอธิบาย ชี้แจง แสดงความคิดเห็นและโต้แย้งอย่างมีเหตุผล 7. เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์และแสดงความรู้ ความคิดเห็นหรือโต้แย้งในเรื่องต่าง ๆ 8. กรอกรูปแบบสมัครงาน พร้อมเขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้และทักษะของตนเองที่เหมาะสมกับงาน 9. เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและโครงการ 10. มีมารยาทในการเขียน	1. ตรวจผลงาน 2. สังเกต	1. แบบตรวจผลงาน 2. แบบสังเกต

สาระที่ 2 เขียนคล่อง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
<ol style="list-style-type: none"> เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ภาษาเรียบเรียงถูกต้อง มีข้อมูลและสาระสำคัญชัดเจน เขียนเรียงความ เขียนย่อความจากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาหลากหลาย ผลิตงานเขียนของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ประเมินงานเขียนของผู้อื่น แล้วนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจตามหลักการเขียนเชิงวิชาการ และใช้ข้อมูลสารสนเทศอ้างอิงอย่างถูกต้อง บันทึกการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำไปพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีมารยาทในการเขียน 	<ol style="list-style-type: none"> ตรวจผลงาน สังเกต 	<ol style="list-style-type: none"> แบบตรวจผลงาน แบบสังเกต

ระดับคุณภาพ / เกณฑ์การประเมินการอ่านและการเขียน

1. ระดับคุณภาพ / เกณฑ์การประเมินการอ่าน ระดับประถมศึกษา

อ่านคล่อง (ดีมาก)	อ่านได้ (ดี)	อ่านได้บ้าง (พอใช้)	อ่านไม่ได้ (ปรับปรุง)
อ่านได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว ร้อยละ 90 ขึ้นไป	อ่านได้ถูกต้อง ค่อนข้างช้า ร้อยละ 75 - 89	อ่านผิดบ้าง เป็นบางครั้ง ร้อยละ 50 - 74	อ่านผิดเป็นส่วนใหญ่ ต่ำกว่าร้อยละ 50

2. ระดับคุณภาพ / เกณฑ์การประเมินการเขียน ระดับประถมศึกษา

เขียนคล่อง (ดีมาก)	เขียนได้ (ดี)	เขียนได้บ้าง (พอใช้)	เขียนไม่ได้ (ปรับปรุง)
เขียนคำ / ประโยค / ข้อความได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว ร้อยละ 90 ขึ้นไป	เขียนคำ / ประโยค / ข้อความได้ถูกต้อง ร้อยละ 75 - 89	เขียนคำ / ประโยค / ข้อความได้ถูกต้อง ร้อยละ 50 - 74	เขียนคำ / ประโยค / ข้อความได้ถูกต้อง ต่ำกว่าร้อยละ 50

3. ระดับคุณภาพ / เกณฑ์การประเมินการอ่าน ระดับมัธยมศึกษา

อ่านคล่อง (ดีมาก)	อ่านได้ (ดี)	อ่านได้บ้าง (พอใช้)	อ่านไม่ได้ (ปรับปรุง)
อ่านร้อยแก้วและ ร้อยกรองได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว ร้อยละ 90 ขึ้นไป	อ่านร้อยแก้วและ ร้อยกรองได้ถูกต้อง ค่อนข้างช้า ร้อยละ 75 - 89	อ่านร้อยแก้วและ ร้อยกรองได้ถูกต้อง เป็นบางส่วน ร้อยละ 50 - 74	อ่านร้อยแก้วและ ร้อยกรอง ผิดเป็นส่วนใหญ่ ต่ำกว่าร้อยละ 50

4. ระดับคุณภาพ / เกณฑ์การประเมินการเขียน ระดับมัธยมศึกษา

เขียนคล่อง (ดีมาก)	เขียนได้ (ดี)	เขียนได้บ้าง (พอใช้)	เขียนไม่ได้ (ปรับปรุง)
เขียนร้อยแก้วและ ร้อยกรองได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว ร้อยละ 90 ขึ้นไป	เขียนร้อยแก้วและ ร้อยกรองได้ถูกต้อง ร้อยละ 75 - 89	เขียนร้อยแก้วและ ร้อยกรองได้ถูกต้อง เป็นบางส่วน ร้อยละ 50 - 74	เขียนร้อยแก้วและ ร้อยกรอง ผิดเป็นส่วนใหญ่ ต่ำกว่าร้อยละ 50

เป้าหมาย / จุดเน้น

มีคุณธรรมและอยู่อย่างพอเพียง

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

1. คุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง
2. คุณธรรมเพื่อพัฒนาการทำงาน
3. คุณธรรมเพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม
4. ความพอประมาณ
5. ความมีเหตุผล
6. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี
7. เงื่อนไขความรู้
8. เงื่อนไขคุณธรรม

1. คุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง

- รักสะอาด	- สนใจใฝ่รู้
- เชื้อมั่นในตนเอง	- พึ่งตนเอง
- รักชาติ 5 / หลักธรรมศาสนาตนเอง	- เลี้ยงอบายมุข

2. คุณธรรมเพื่อพัฒนาการทำงาน

- ความอดุสาหะ	- การประหยัด
- มีวินัย	- ความรับผิดชอบ
- ซื่อสัตย์สุจริต	- มีน้ำใจ

3. คุณธรรมเพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม

- ความกตัญญูกตเวที	- ความสามัคคี
- มีมนุษยสัมพันธ์	- เป็นประชาธิปไตย
- จิตสาธารณะ	

4. ความพอประมาณ

- ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- สำรวจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ความมีเหตุผล

- ปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข
- มีวินัยในการจ่าย

- วิเคราะห์รายรับ – รายจ่าย ของตนเอง

6. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

- ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและครอบครัวอย่างมีความรับผิดชอบ
- การระมัดระวังต่อเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยง

7. เจื่อนใจความรู้

- การรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง

8. เจื่อนใจคุณธรรม

- ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน

กรอบการประเมินตามจุดเน้น

ขอบเขตการประเมิน / ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. คุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง 2. คุณธรรมเพื่อพัฒนาการทำงาน 3. คุณธรรมเพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม 4. ความพอประมาณ 5. การมีเหตุผล 6. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี 7. เจื่อนใจความรู้ 8. เจื่อนใจคุณธรรม	1. การสังเกต 2. การประเมินผลงาน 3. การสัมภาษณ์ 4. การทดสอบ 5. การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเป็นกลุ่มและรายบุคคล	1. แบบสังเกต 2. แบบประเมินผลงาน 3. แบบสัมภาษณ์ 4. แบบทดสอบ 5. แบบประเมินปฏิบัติงานกลุ่ม / บุคคล

เป้าหมาย / จุดเน้น

ก้าวทันเทคโนโลยี

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

(ชั้น ป.1 – ป.6)

- * เข้าใจความหมายของเทคโนโลยี
- * กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- * ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูลและเก็บรักษาข้อมูล
- * สร้างภาพกราฟฟิก
- * สร้างงานเอกสาร

- * นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึก
- * การติดต่อสื่อสาร

(ชั้น ม.1 – ม.3)

- * เข้าใจหลักการเบื้องต้นของการสื่อสารข้อมูล เครือข่ายคอมพิวเตอร์
- * การทำโครงงานด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
- * มีทักษะในการค้นหาข้อมูลและการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม
- * ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ในการสร้างงานเอกสาร งานกราฟฟิกและการออกแบบ
- * การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการแก้ปัญหาหรือการสร้างงานและการนำเสนองาน

(ชั้น ม.4 – ม.6)

- * ใช้คอมพิวเตอร์ในการแก้ปัญหา สร้างชิ้นงานหรือโครงงานจากจินตนาการ
- * รู้คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- * การใช้เทคโนโลยีในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์
- * เข้าใจองค์ประกอบของระบบสารสนเทศ องค์ประกอบและหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์
- * ระบบสื่อสารข้อมูลสำหรับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ คุณลักษณะของคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วง
- * มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์แก้ปัญหา เขียนโปรแกรมภาษา พัฒนาโครงงานคอมพิวเตอร์
- * ใช้ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์
- * ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ

กรอบการประเมินตามจุดเน้น

วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน
1. การสังเกต	1. แบบสังเกต
2. การสัมภาษณ์	2. แบบสัมภาษณ์
3. การตรวจผลงาน	3. แบบตรวจผลงาน
4. การทดสอบ	4. แบบทดสอบ
5. การประเมินตามสภาพจริง	5. สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน ทดสอบ

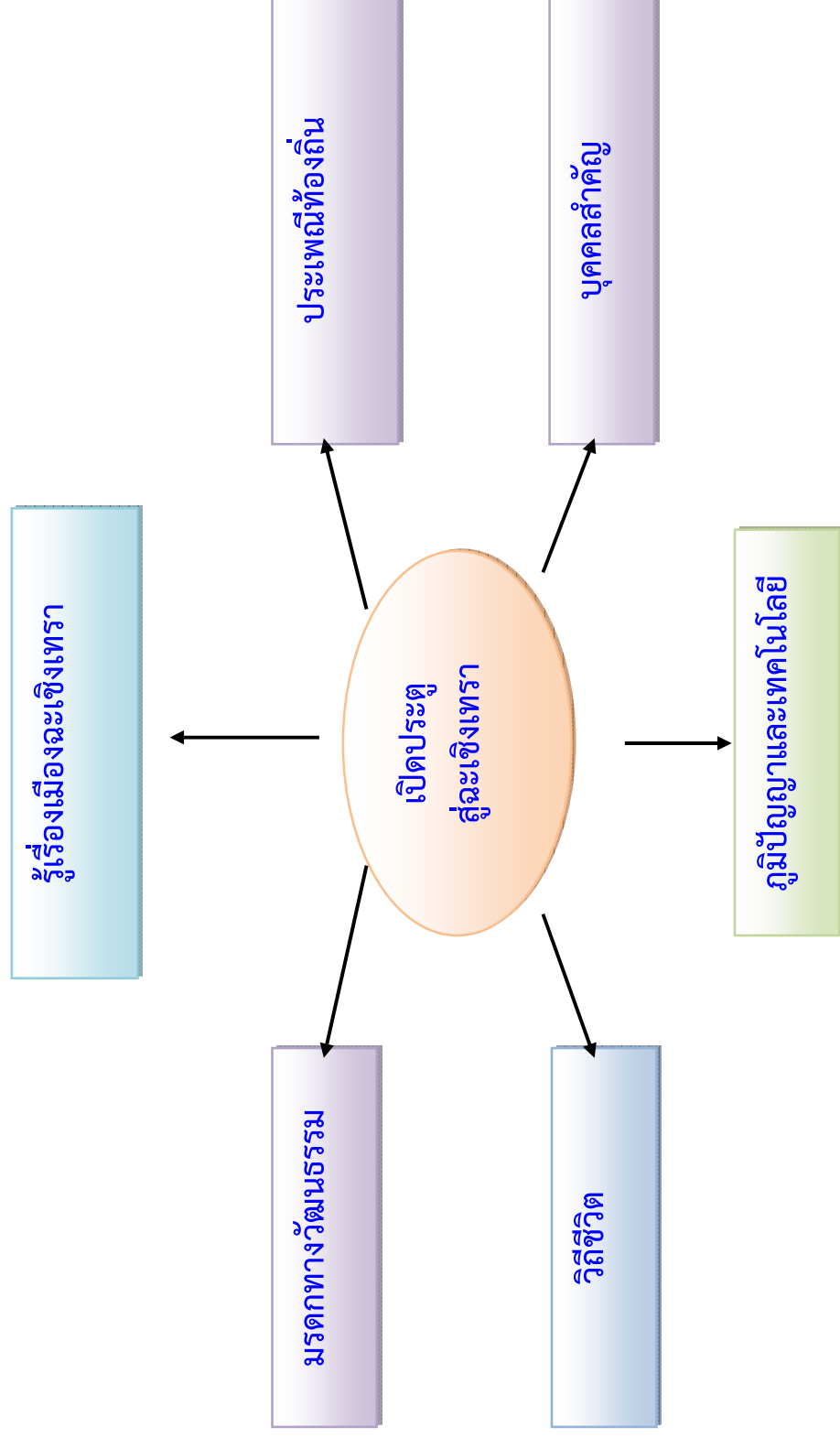
การประเมินคุณภาพระดับท้องถิ่น

ประเด็นการประเมิน	ผู้ได้รับการประเมิน	วิธีการ / เครื่องมือ	ระยะเวลา
1. รักษ์และภูมิใจในท้องถิ่น	- กลุ่มตัวอย่างนักเรียน - ครู - ผู้บริหาร - ชุมชน / ท้องถิ่น	- แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม	กรกฎาคม มกราคม
2. คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น	- นักเรียนทุกคน ป.3 ป.6 ม.1 ม.4 - ครู - ผู้บริหาร - ชุมชน / ท้องถิ่น	- แบบสังเกต - ร่องรอย / ชิ้นงาน - แบบสัมภาษณ์ - แบบทดสอบ	กรกฎาคม มกราคม
3. อ่านคล่อง เขียนคล่อง	- นักเรียนทุกคน - สุ่มนักเรียน ป.3 ป.6 ม.1 ม.4 - ครู - ผู้บริหาร - ชุมชน / ท้องถิ่น	- แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบตรวจผลงาน	กรกฎาคม มกราคม
4. มีคุณธรรม และอยู่อย่างพอเพียง	- นักเรียนทุกคน ป.3 ป.6 ม.1 ม.4 - ครู - ผู้บริหาร - ชุมชน / ท้องถิ่น	- แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบทดสอบ - แบบประเมินผลงาน - แบบประเมินปฏิบัติ งานกลุ่ม	กรกฎาคม มกราคม
5. ก้าวทันเทคโนโลยี	- นักเรียนทุกคน - สุ่มนักเรียน ป.3 ป.6 ม.1 ม.4 - ครู - ผู้บริหาร - ชุมชน / ท้องถิ่น	- แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบตรวจผลงาน - แบบทดสอบ	กรกฎาคม มกราคม

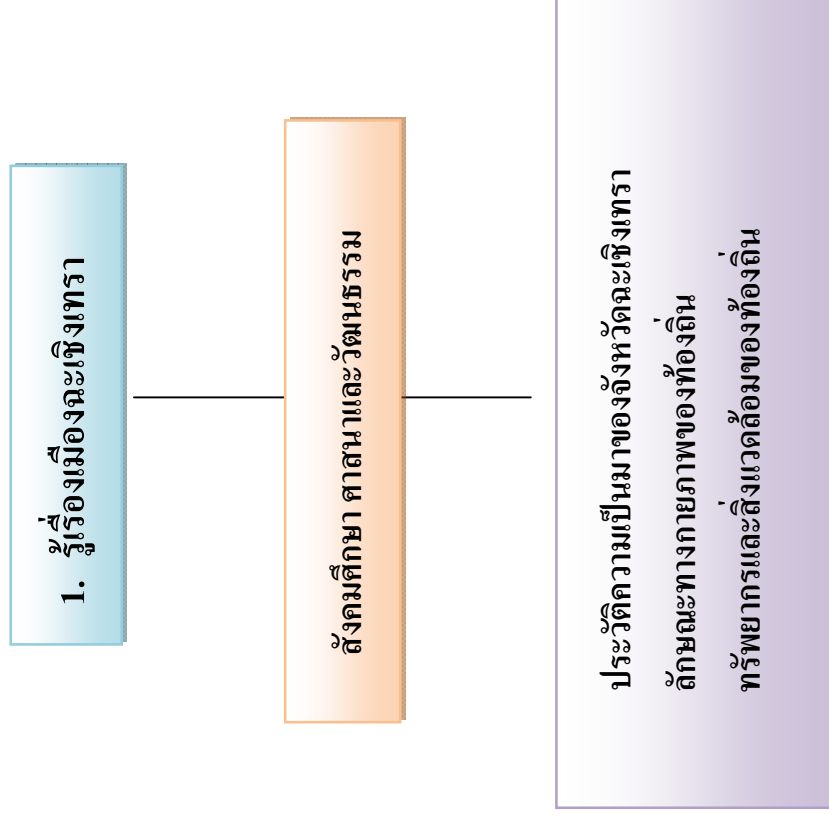
สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนว่าผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐาน นอกจากนั้นหลักสูตรสถานศึกษายังต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สามารถอยู่ในสังคมแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และเกิดความรักความผูกพันในบ้านเกิดเมืองนอน มีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชน นอกจากสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมส่วนสำคัญดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่และเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตร การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรอย่างละเอียดรอบคอบและมีขั้นตอน จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

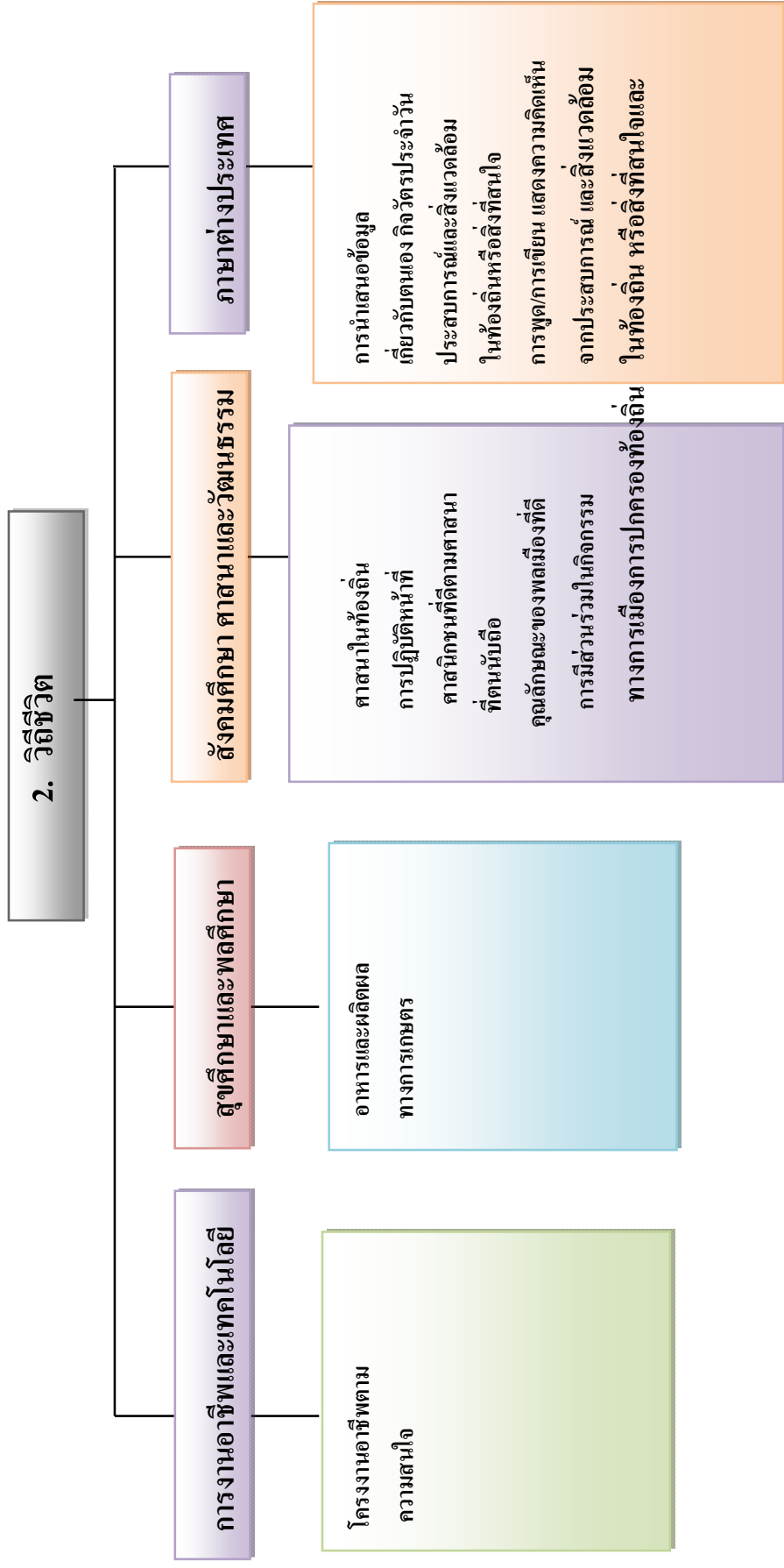
นอกจากนั้น สถานศึกษาจะต้องมีการติดตาม คุณลักษณะการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและครบวงจร และนำผลจากการติดตาม กำกับคุณลักษณะนั้นมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นยกตัวอย่างดังแผนผังต่อไปนี้

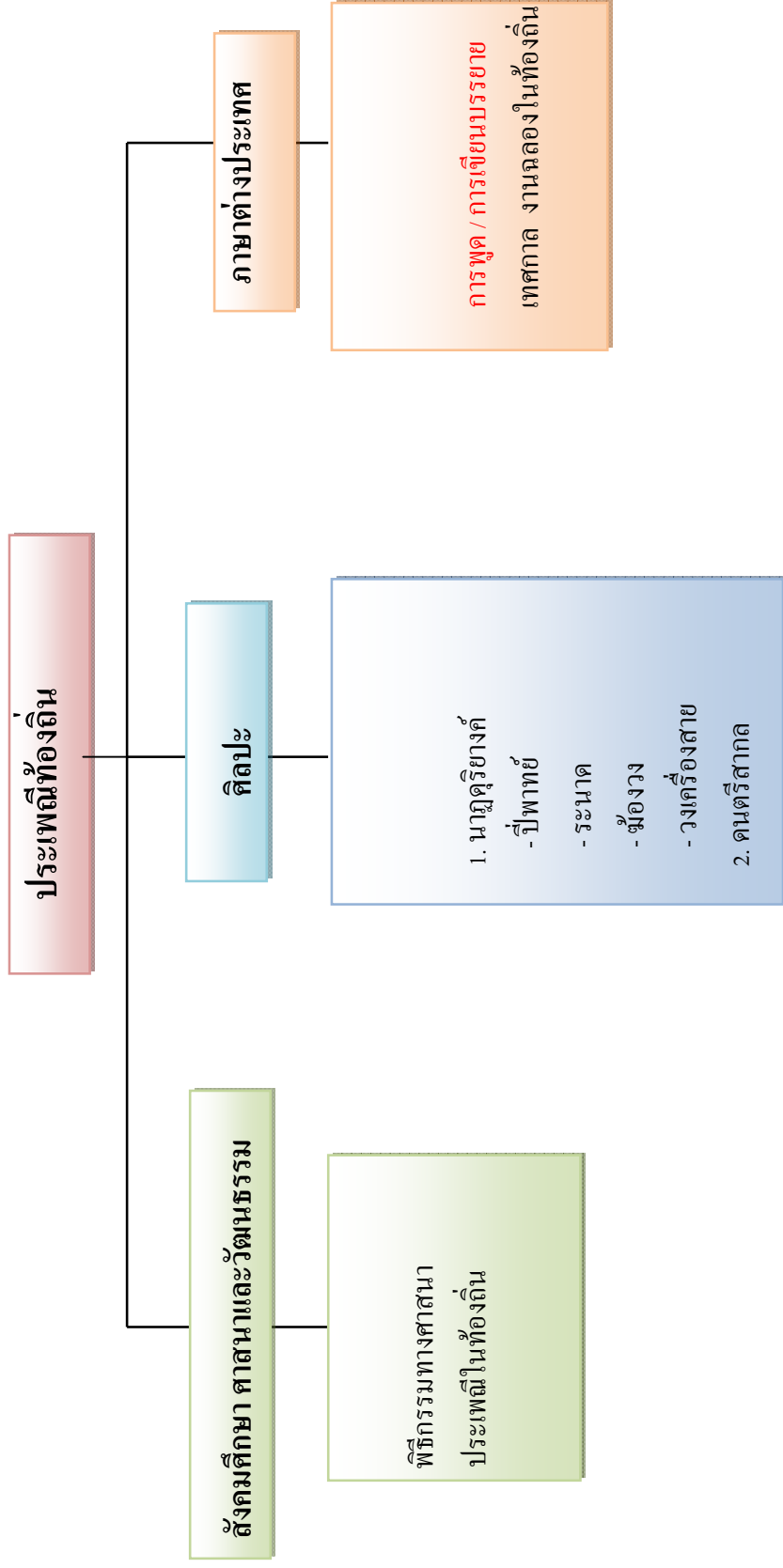
ผังโมเดลขั้นตอนการเรียนรู้ท้องถิ่น

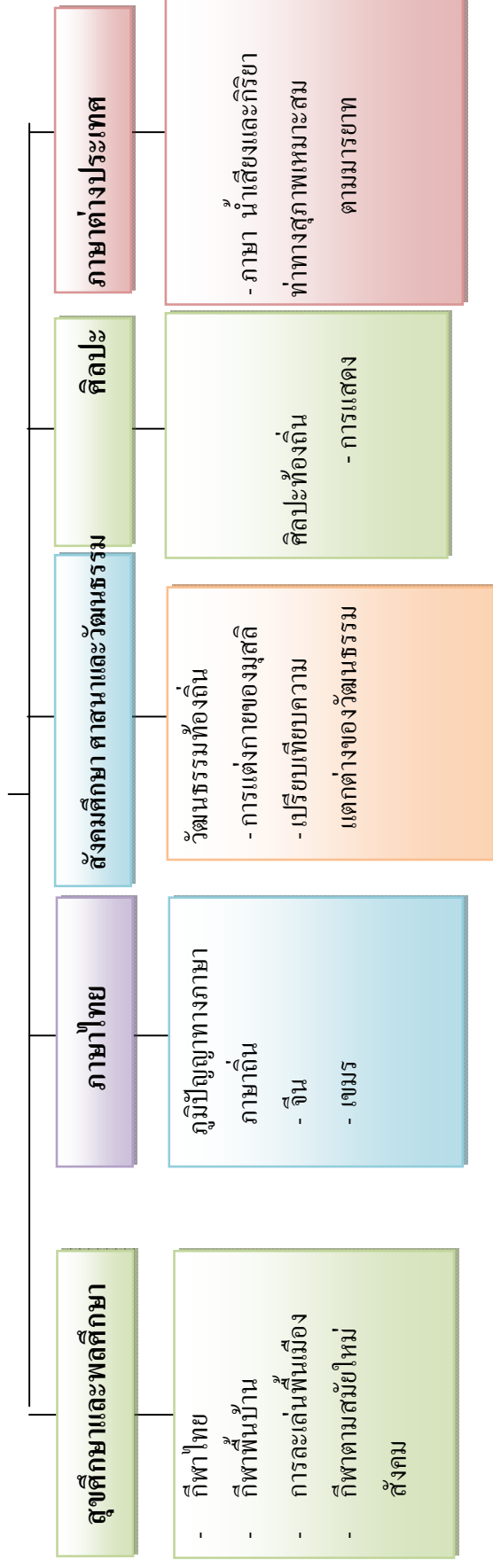
ผังโน้ตทัศนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

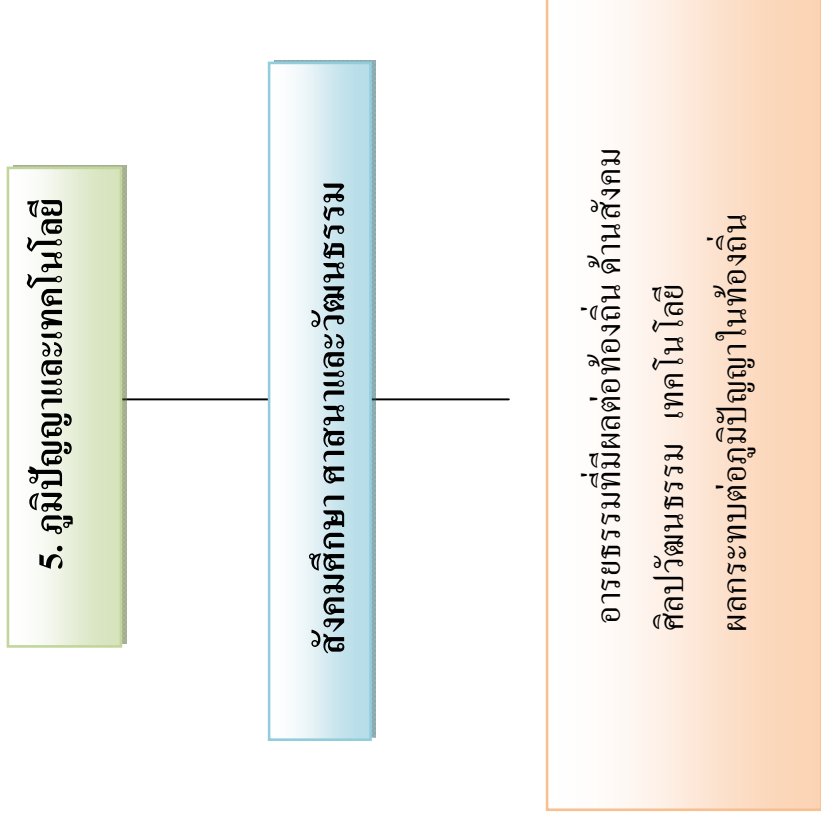

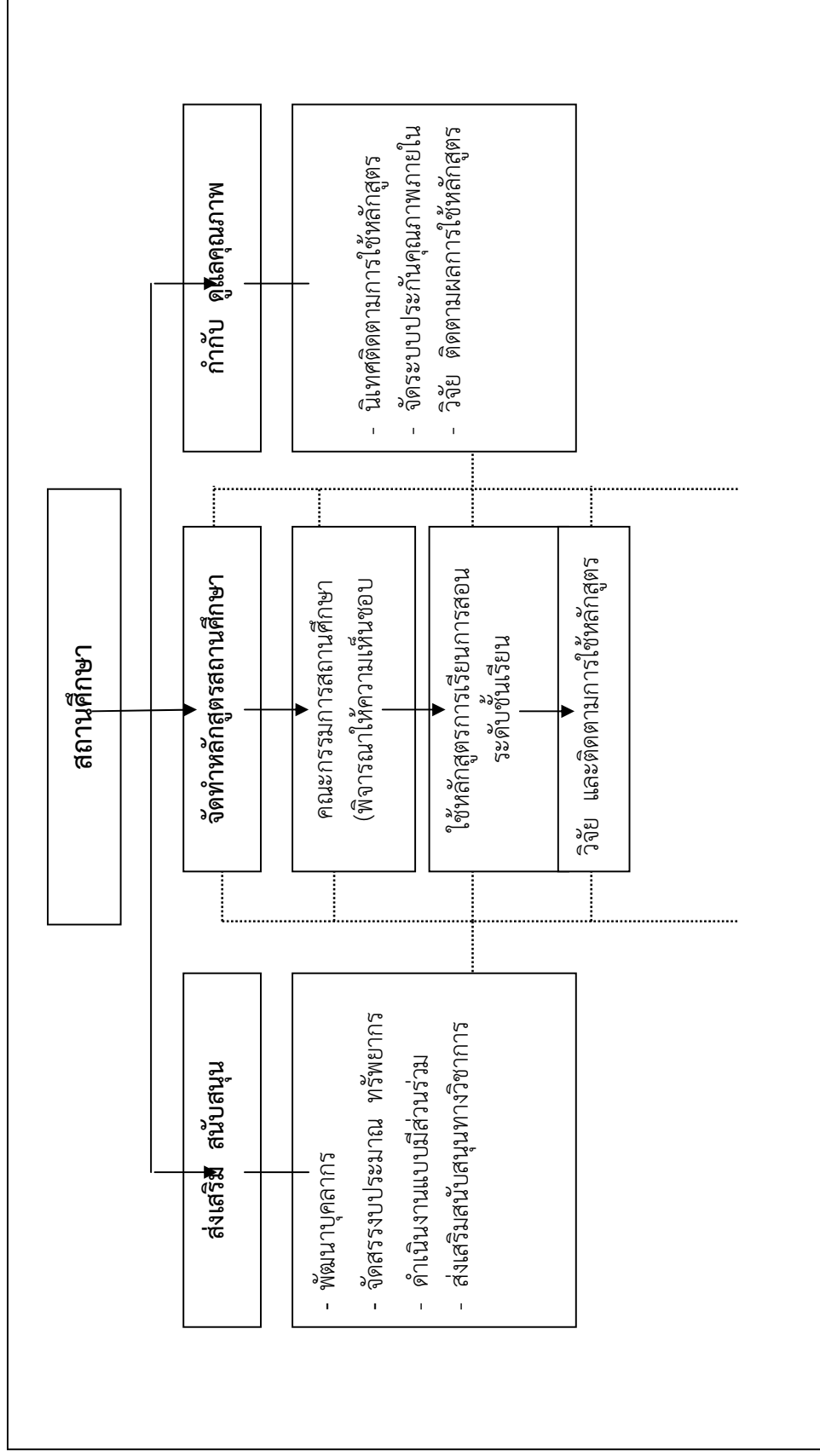

3. มรดกทางวัฒนธรรม

สรุปการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554” ผู้วิจัยขอนำเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ ดังนี้

1. เพื่อสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดและทำดีแทนการเปลี่ยนแปลง”
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้ทำดีแทนการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาจิตวิทยาระยะที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 330 โรงเรียน แบ่งออกเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 ฉะเชิงเทรา จำนวน 147 โรงเรียน โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 ฉะเชิงเทรา จำนวน 153 โรงเรียน และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 6 เฉพาะที่อยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในระยะสำรวจ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selected) โดยศึกษาข้อมูลจากประชากร 330 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

1. ศึกษานิเทศก์ดูแลสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ครู ผู้บริหาร โรงเรียน
3. บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ และงานอิสระ
4. นักเรียน นักศึกษา ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

2. แบบสอบถาม โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554 โดยทีมนักวิจัยสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 บริบท สภาพทั่วไปของโรงเรียน

ตอนที่ 2 การสำรวจสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยมี 3 ตอน ได้แก่ ปัจจัย สนับสนุนกระบวนการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา 2) กระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3) ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ระยะสร้างเครือข่าย และระยะที่ 3 ระยะนำเสนอรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการ ดังนี้

ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการทำเครื่องมือในการวิจัย และกำหนดขั้นตอนการสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ครั้งที่ 1 ด้านหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น พร้อมส่งและเก็บแบบสอบถามเพื่อสังเคราะห์ความรู้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา พร้อมลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนด นำผลที่ได้ดำเนินการต่อในขั้นที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการ ดังนี้

ประชุมทีมวิจัยและเครือข่าย เพื่อวางแผนและทำความเข้าใจร่วมกันในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายร่วมกับครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความ

เคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง”

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการ ดังนี้

ประชุมทีมวิจัยและเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันและนำกลับไปทบทวนเพื่อสังเคราะห์สร้างองค์ความรู้ วิเคราะห์สภาพท้องถิ่นและการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ดำเนินการผ่านมาเพื่อเขียนรายงานการวิจัยร่วมกัน เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปรากฏผล ดังนี้

1.1 ผลการสำรวจสภาพการณ์ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนในเขต 11 อำเภอ มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรูปแบบ ดังนี้ 1) มีการบูรณาการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มรายวิชาพื้นฐาน 2) มีการจัดทำในลักษณะรายวิชาเพิ่มเติม 3) จัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) จัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการของโรงเรียน

1.2 ผลการสำรวจสภาพการณ์ในด้านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยชุดความรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ผลการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง” มีเครือข่ายประเภทโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 28 โรงเรียน

3. ผลการศึกษารูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 พบว่า เครือข่ายครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเห็นว่าควรมีรูปแบบในการดำเนินการดังนี้

3.1 บูรณาการการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในรายวิชาพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 จัดทำลักษณะรายวิชาเพิ่มเติมที่เน้นการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

3.3 จัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3.4 จัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการพิเศษของทางโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554” ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่กำหนดไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ผลการสำรวจสภาพการณ์ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนในเขต 11 อำเภอ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) มีการบูรณาการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มรายวิชาพื้นฐาน 2) มีการจัดทำในลักษณะรายวิชาเพิ่มเติม 3) มีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) มีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการของโรงเรียน และจากผลการสำรวจสภาพการณ์ในด้านการกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยชุดความรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจัดทำโดยคณะศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จากสภาพการณ์ที่ปรากฏสามารถอธิบายได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้รับนโยบายจากกระทรวง ศึกษาธิการในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้มีการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อมการใช้หลักสูตรในปีการศึกษา 2552 และใช้ในโรงเรียนทั่วไปในปีการศึกษา 2553 ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางดำเนินการขับเคลื่อนไว้โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง มีภารกิจในการดำเนินการตามแนวหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ จัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น จัดอบรมให้แก่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร และเพื่อให้กระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จึงได้ดำเนินการจัดทำเอกสาร “แนวดำเนินการหลักสูตรระดับท้องถิ่น” เพื่ออธิบายขยายความให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา ให้มีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน โดยยึดแนวทางจากกระทรวงศึกษาธิการที่ให้แนวทางในการการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไว้ว่าให้เขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่สอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่น และเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนในการร่วมกันคิด และจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษาภายในเขตพื้นที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

ในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น และมีความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตตนเอง พัฒนาอาชีพ ครอบครัวและสังคมของตนเองได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นจึงเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 15-16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ตั้งแต่ก่อนการปฏิรูปหลักสูตรของประเทศไทย ซึ่งเปลี่ยนจากหลักสูตรแบบแม่บท มาเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) โดยได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนควรเปิดโอกาสส่งเสริมให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ สังคอุทรานันท์ (2532) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ ดังนั้นหากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใด โดยเฉพาะก็ย่อมจะสามารถสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุด ในขณะที่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543 : 2-5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นกลวิธีที่จะทำให้การอยู่ในสังคมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางการแข่งขันภายใต้ความร่วมมือและรู้จักใช้เทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีคาดหวัง จากแนวคิดที่กล่าวมา จะเห็นว่าเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปหลักสูตรของไทยหลังจากยกเลิกการใช้หลักสูตรแม่บท ฉบับ ปีพ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มาเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ประกอบกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอุดมศึกษา ที่กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำกับกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำกับกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเมื่อมีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 พบว่ามีข้อควรปรับปรุงหลายประการ ดังนั้นจึงกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อันได้แก่การกำหนด วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี ตัวชี้วัดช่วงชั้น สารการเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้างเวลาเรียน เกณฑ์การวัดผลประเมินผล ตลอดจนการบริหารจัดการหลักสูตร สำหรับระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่นำหลักสูตรแกนกลางฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดชั้นปี ตัวชี้วัดช่วงชั้น และจุดเน้นของท้องถิ่นไปพิจารณาจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น สารการ

เรียนรู้ท้องถิ่น การวัดประเมินผลระดับท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป ในส่วนของสถานศึกษา มีหน้าที่หรือภารกิจในการนำจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป ในส่วนของสถานศึกษามีหน้าที่หรือภารกิจในการนำหลักสูตรแกนกลาง กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น และข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา จุดเน้นความต้องการของท้องถิ่นไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยกระบวนการดังกล่าวจึงเป็นเหตุทำให้แต่ละสถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกรอบทิศทางสำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยจะครอบคลุมสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมในส่วนที่แสดงถึงจุดเน้นของท้องถิ่น ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นใน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) มีการบูรณาการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มรายวิชาพื้นฐาน 2) มีการจัดทำในลักษณะรายวิชาเพิ่มเติม 3) มีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) มีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการของโรงเรียน

จุดแข็งของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 2 ด้านหลักประกอบด้วย

มีองค์ความรู้/ชุดความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่หลากหลาย คือ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้สร้างชุดความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกลาง คือ ชุดเปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา และ ชุดคำขวัญของฉะเชิงเทรา โดยแจกให้กับทุกโรงเรียน 2) สำนักงานจังหวัดร่วมกับหน่วยงานต่างๆ สร้างหนังสือ แปรรั้วกับองค์ราชัน รวบรวมพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีโครงการพระราชดำริและเสด็จที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 4) ครูพัฒนาชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ เช่น นางสุพรรณ สิทธิกุล พัฒนาขึ้น 1ชุดประกอบด้วย 10 เล่ม เป็นต้น 5) มีหนังสือ ฉะเชิงเทราจากไหน เขียนโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ 6) มีหนังสือวันวานของบางกูด เขียนโดย อมร ต้นสุตะพานิช นามปากกา พลอยโพยม http://bangkrod.blogspot.com/2011/12/blog-post_19.html 8) มีหนังสือท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว 9) มีหนังสือ ปีท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา ไกด์นำกินและไกด์นำเที่ยว 10) Open การผจญภัยหน้าใหม่ สารคดีท่องเที่ยวหลากหลายสไตล์ใน 5 จังหวัด เบญจบุรพาสุวรรณภูมิ และ 11) เอกสารปีท่องเที่ยวฉะเชิงเทราของดีมีอยู่ใกล้ๆ ไม่ไปไม่รู้ เป็นต้น

ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูจำนวนมาก ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้กับนักเรียน พานักเรียนไปทัศนศึกษาเรียนรู้ในชุมชน เชิญปราชญ์ท้องถิ่นให้ความรู้

จุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ผู้บริหารและครูบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเนื่องจาก

เนื้อหาออกสอบน้อย 2) ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3) ครูบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเข้าไปในรายวิชาที่รับผิดชอบ 4) ครูมีภาระงานมากไม่มีเวลาในการวางแผน เขียนโครงการ พัฒนาสื่อสำหรับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 4) ครูยังไม่ได้รับการสนับสนุนเพียงพอในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เช่น ค่าเดินทางไปศึกษานอกโรงเรียน ขาดรถ ขาดบุคลากรช่วยในการดูแลนักเรียน เป็นต้น 5) ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่มีกำหนดอย่างเป็นรูปธรรม การติดตามการสอนของครู เพื่อให้ครูสอดแทรกเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การเขียนโครงการ การวางแผนเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแต่เน้นที่กลุ่มวิชาหลัก เป็นส่วนมาก 6) ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งขาดวิสัยทัศน์และขาดความมุ่งมั่นในการบริหารและไม่ให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 7) ครูและบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนไม่เพียงพอกับภาระงานที่ปฏิบัติ ครูมีภาระงานอื่นๆ นอกจากการเรียนการสอนมาก ขาดแคลนครูบางวิชาเอก และ 8) คณะกรรมการสถานศึกษายังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและไม่ให้ความสำคัญกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 2 เพื่อสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเคลื่อนไหวการทำงาน และการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน ศักยภาพ และโอกาสการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบก้าวหน้า เพื่อส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง” จากผลการสร้างเครือข่ายครูผู้จัดการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีเครือข่ายประเภทโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 28 โรงเรียน จากข้อมูลการความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมเครือข่ายต่างมีความยินดีให้ความร่วมมือในการเป็นเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเห็นความสำคัญของการได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานระดับอุดมศึกษา ดังที่ จรัส สุวรรณเวลา. (2551 : 207-211) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ไว้ว่า ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่น จำเป็นต้องมีความรู้และปัญญา ตลอดจนมีคนที่มีความรู้และใช้ความรู้ได้ อันเป็นผลที่ได้มาจากอุดมศึกษาดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องยนต์ที่ขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งถือกำเนิดขึ้นโดยมีปรัชญาหรือเป้าหมายเพื่อท้องถิ่น สถาบันเหล่านี้จึงมีพันธกิจในการสนองความจำเป็นของท้องถิ่น บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพันธกิจนี้มีหลายประการ ได้แก่

1. การเป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งปัญญาของท้องถิ่น โดยที่สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักถึงการสนองความจำเป็นของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและการพัฒนาด้วยการสะสมและจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลให้กลายเป็นความรู้ และในที่สุดเป็นแหล่งปัญญาของท้องถิ่น หากเมื่อใดท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูล ความรู้ หรือปัญญา ก็สามารถหาหรือขอจากสถาบันการศึกษาได้

2. การสร้างสมความรู้ ในการที่จะเป็นแหล่งความรู้ สถาบันอุดมศึกษานั้นๆ จะต้องขวนขวายหา และเก็บรวบรวมความรู้ที่จำเป็นไว้ การวิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความรู้ ซึ่งมีทั้งความรู้ที่เป็น เอกลักษณะของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีการวิจัยและจัดให้มีการวิจัยที่มุ่งที่ปัญหาของ ท้องถิ่น หรือการแก้ปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่น มิให้กระบวนการบริหารจัดการและแผนการวิจัยของสถาบัน ควรมีทิศทางและลักษณะเพื่อการนั้น ความรู้ยังได้มาจากประสบการณ์ ซึ่งมีอยู่มากในท้องถิ่น สถาบันจึง จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับท้องถิ่นในอันที่จะได้รับเข้า และเปิดโอกาสให้ความรู้จากประสบการณ์ได้ เข้าไปเป็นของสถาบัน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สะสมกันมานาน การนำความรู้จากแหล่งภายนอกทั้ง จากในประเทศและจากต่างประเทศเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสมความรู้ เพื่อใหม่ความรู้ที่ทันสมัยอยู่ เสมอ

การสร้างคน (นักวิชาการและนักวิชาชีพ) การให้การศึกษาเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของ สถาบันอุดมศึกษา บทบาทในท้องถิ่นเป็นการให้โอกาสนักเรียนในท้องถิ่นได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่เท่านี้ยังไม่พอ สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นควรจะสนองความจำเป็นด้านคนที่จะใช้งานในท้องถิ่นด้วย ซึ่งอาจเป็นการจัดการศึกษาในสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ผู้ที่จบการศึกษาจะได้มีงานทำ ด้วย ไม่ใช่เป็นคนว่างงานหรือต้องย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น การเปิดสาขาวิชาจึงมิใช่เนื่องจากการมีผู้สอนหรือ นโยบายของสถาบัน แต่ควรมีการศึกษาหาความจำเป็นของท้องถิ่นและให้บุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การเลือกและตัดสินใจรายละเอียดในหลักสูตรก็อาจต้องปรับให้ตรงกับความต้องการตามสภาพในท้องถิ่น การจัดหลักสูตรจึงต้องเปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นไปตามสาขาวิชาหรือตามประเพณีนิยม กลายเป็นการจัด หลักสูตรโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ความรู้ ทักษะ และเจตคติของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบของวิชาตามที่สถาบันหรือผู้สอนอาจกำหนด แต่อาจข้ามสาขาวิชาตามความจำเป็นที่คาดว่าจะ เป็นเมื่อศึกษาสำเร็จออกไปทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นและใช้เอกลักษณ์ ของท้องถิ่นเป็นจุดเด่นของสถาบัน นักศึกษาทุกคนทุกสาขาวิชาควรมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่สถาบัน ตั้งอยู่จึงจะถือได้ว่าเป็นสถาบันเพื่อท้องถิ่น ยิ่งกว่านั้น นักศึกษาควรเกิดความรักและความภาคภูมิใจใน ท้องถิ่นของตน พร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อท้องถิ่น

4. บริการทางวิชาการ การให้บริการทางวิชาการเป็นบทบาทที่สำคัญสำหรับสถาบันเพื่อท้องถิ่น หาก สถาบันอุดมศึกษาใดจะอ้างตนเองว่าเป็นสถาบันเพื่อท้องถิ่น โดยเป็นแหล่งวิชาการ สถาบันนั้นจะดูดย ไม่ได้เมื่อท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องใช้วิชาการ ในการนี้ สถาบันก็ต้องมีความรู้ที่จำเป็นนั้นหรือไปหาความรู้ มาสนองแก่ท้องถิ่นได้ ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนจึงมีความสำคัญ เพราะมักจะต้องใช้ในการปรับความรู้ และเทคโนโลยีให้เหมาะสมสำหรับใช้ในท้องถิ่นนั้นๆ ความเข้าใจในเรื่องความจำเป็นของท้องถิ่นและการมี เจตนารมณ์ที่จะตอบสนองเป็นปัจจัยที่จำเป็นเพื่อจัดบริการทางวิชาการให้เป็นไปเพื่อท้องถิ่น การวางแผน และดำเนินการให้บริการทางวิชาการของสถาบันจึงมีความสำคัญ ต้องดำเนินการทั้งในเชิงรับเพื่อสนองการ ร้องขอ และในเชิงรุกเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง การให้บริการทางวิชาการอาจดำเนินการ

โดยสถาบันเกิดรายได้พอสมควร แต่สถาบันต้องไม่ลืมหรือละเลยผู้ด้อยโอกาสที่สถาบันน่าจะมีส่วนช่วยเหลือได้

5. การชี้นำและเตือนสติสังคมในท้องถิ่น แหล่งวิชาการมีบทบาทในการใช้ความรู้และวิสัยทัศน์สร้างความสามารถในการพิจารณาสภาพการณ์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยมีวิจรรณญาณที่ดี หากมีสิ่ง ที่ควรชี้นำและเตือนสติสังคมก็ควรได้ทำหน้าที่ ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนมีความเป็นกลาง และไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้นๆ โดยต้องยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง รวมทั้งไม่เป็นเครื่องมือของคนอื่น บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการทำหน้าที่หน้าที่เพื่อท้องถิ่น ที่ได้กล่าวมานี้มีมากและหลากหลาย แต่ละสถาบันอาจพิจารณาเลือกจุดเน้นของตน และอาจกำหนดความจำเป็นก่อนหลังได้ด้วยการวางนโยบายเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน ตลอดจนการสร้างศักยภาพและสมรรถนะเพื่อเป็นขั้นตอนที่จำเป็นในการทำภารกิจนี้

จากบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นที่อ้างถึงมา จะเห็นได้ว่าบทบาทดังกล่าวจะเกิดอย่างเป็นรูปธรรมมิได้หากมิได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่น ดังที่ การศึกษานอกโรงเรียน (2543 : 5) ได้กล่าวถึงลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่นที่ดีไว้ว่า ควรส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริงและการทำงาน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน มีการส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ดังนั้นจากผลการวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจาก จากผลการดำเนินการวิจัยนอกจากทำให้เกิดเครือข่าย ที่มีสถานภาพเป็น สถานศึกษา ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาครอบคลุมทั้ง 3 ระดับได้แก่ การศึกษาระดับปฐมวัย การศึกษาระดับประถมศึกษาและ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ยังพบว่า เครือข่ายชุมชนที่เชิญมาเป็นต้นว่า ตัวแทนจากสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษา เขต เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ศึกษาพิเศษ ทั้งที่ยังคงปฏิบัติงานประจำ และที่เกษียณอายุราชการแล้ว ล้วนต่างก็มีความยินดีในการร่วมเป็นเครือข่ายสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทราทั้งสิ้น โดยมีการนำเสนอต่าง ๆ ที่เคยได้สร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา มาร่วมแสดงและนำเสนอผลงาน

จากข้อค้นพบจากการสร้างเครือข่ายในการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นว่าศักยภาพสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ที่ความเข้มแข็งของกลุ่มศึกษานิเทศก์ ที่ได้จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น “เปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา” โดยมีสาระการเรียนรู้ที่ครอบคลุมประเด็นองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. นโยบายของรัฐ
2. วิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด/เขตพื้นที่
3. ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
4. สภาพภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ
5. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
6. การประกอบอาชีพ
7. สังคม/การดำรงชีวิต/ประชากร
8. สภาพเศรษฐกิจ
9. เอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ประเพณี/ศิลปะ/วัฒนธรรม
10. ภูมิปัญญา
11. สภาพปัญหาที่สำคัญในท้องถิ่น

ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวต้องอาศัยความเข้มแข็งของศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้กับครูผู้สอนในโรงเรียนในการจัดการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ดังกล่าว ทั้งนี้ จากการสร้างเครือข่ายพบว่า เครือข่ายจากชุมชนจะเป็นหน่วยสนับสนุนสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นมีประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากเครือข่ายจากชุมชนมีทั้งเครือข่ายที่มีความพร้อมด้านแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายที่เป็นปราชญ์ภูมิปัญญา ดังนั้นการสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายขับเคลื่อนการเรียนรู้ท้องถิ่น จังหวัดจะเชิงเทรา ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มครู กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์อุดมศึกษา กลุ่มศึกษานิเทศก์ และกลุ่มเครือข่ายจากชุมชน จะเป็นภาคีหลักในการขับเคลื่อน ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและเชิงประจักษ์ ควรจัดตั้งเครือข่ายภาคีดังกล่าว และจัดทำกรอบข้อตกลงความร่วมมือ โดยมีกลุ่มเครือข่ายหลักกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งจากการดำเนินการวิจัย คณะวิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มเครือข่ายหลักดังกล่าวควรเป็นกลุ่มศึกษานิเทศก์ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ค่อนข้างมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครูผู้สอนในโรงเรียน และมีภารกิจหลักในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดจะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 จากผลการศึกษารูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดจะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโจทย์วิจัยระยะที่ 2 พบว่า เครือข่ายครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเห็นว่าควรมีรูปแบบในการดำเนินการดังนี้ 1) บูรณาการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในรายวิชาพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) จัดทำลักษณะรายวิชาเพิ่มเติมที่เน้นการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 3) จัดการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ 4) จัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการพิเศษของทาง

โรงเรียน โดยทั้ง 4 รูปแบบขอใหมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์เป็นแกนนำเครือข่ายในการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และอาจต้องเพิ่มภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการร่วมกำหนด ทิศทางทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง ดังที่ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพิณิจ (2541 : 21-29) ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ เกิดจากความ สามารถและความต้องการของคนในชุมชน ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและตอบสนองความ ต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างไม่มีขีดจำกัดของระยะเวลา สถานที่ เพศ และอายุ เป็นการเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ แท้จริง ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทหลักในการจัด การศึกษา ทั้งนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวทางนี้ ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร โดยมีกระบวนการดำเนินการ คือ 1) การวิเคราะห์ – สังเคราะห์ ปัญหาชุมชน 2) การหาทางออกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การดำเนินการสร้างกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ไข ปัญหาที่มีอยู่ และ 4) การประเมินผลกิจกรรม โดยการกำหนดเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ จะเริ่มจากจุดเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแล้วขยายออกไปสู่เนื้อหาหรือกิจกรรมที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ทั้งหมด

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการสร้าง หลักสูตรท้องถิ่นที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพชุมชน สนองความต้องการและวิถี ชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น โดยบุคคลในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง มาจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่นและประเมินผล

3. รูปแบบการเชื่อมประสานการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับชุมชนที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็งมีองค์กรชุมชนเพื่อจัดการเรียนรู้ ร่วมกัน มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามที่ได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า รูปแบบการมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการ สอนแล้ว ยังเป็นไปในลักษณะของการร่วมกันจัดการศึกษาให้แก่คนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ชุมชนนั้น ๆ ด้วยบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในระดับสูง ดังนั้นในการกำหนดรูปแบบรูปแบบ ทิศ ทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจต้องดำเนินการในลักษณะการสถาปนาเครือข่ายหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นจังหวัด ฉะเชิงเทรา โดยจัดกิจกรรมในลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ดังเช่น ตัวอย่างการสถาปนาเครือข่ายหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสามหมอก ซึ่ง เครือข่าย “ลุ่มน้ำห้วยสามหมอก” ได้ทำการประชุมเชิงปฏิบัติการ ถึง 3 ครั้ง โดยสิ้นสุดลงด้วยความสำเร็จใน

วันที่ 11 กันยายน 2550 หลังจากได้ดำเนินการมาก่อนหน้านี้ 2 ครั้ง คือครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2550 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2550 มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์กว่า 100 โรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำเข้าร่วมดำเนินการ พร้อมคณะทำงานลุ่มน้ำสาขาห้วยสามหมอกและองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในลุ่มน้ำ ภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการลุ่มน้ำชีตอนบน สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 4 กรมทรัพยากรน้ำ และคณะวิทยากรซึ่งประกอบด้วย รศ.ดร.อัญชลี สารรัตน์ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดร.แสงสุริย์ ดวงคำน้อย จากสำนักงานพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดร.สมพร หวานเสร็จ จากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น “ลุ่มน้ำห้วยสามหมอก” เป็นกระบวนการหนึ่งในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำ ซึ่งประกอบด้วย (1) แผนแหล่งน้ำชุมชน (2) แผนส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ อาชีพและรายได้ (3) แผนส่งเสริมศักยภาพองค์กรลุ่มน้ำและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม (4) แผนหลักสูตรท้องถิ่น องค์ความรู้และระเบียบชุมชน และ (5) แผนส่งเสริมบทบาทสตรีและเยาวชน

การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของลุ่มน้ำห้วยสามหมอก นอกจากได้ใช้วิธีการระดมพลังความคิดหลายฝ่ายแล้ว ยังสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ด้วย โดยใช้รูปแบบการคิดย้อนกลับ (Backward Design) เพื่อกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถนำหลักสูตรนี้ไปปรับใช้ โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นยังสามารถนำไปจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย โดยมีจุดหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ และเพิ่มทักษะการบริหารจัดการน้ำของชุมชนห้วยสามหมอก
2. มีทักษะกระบวนการ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับชุมชน ประเทศ และโลก
3. ตระหนัก และเห็นคุณค่าของทรัพยากรแหล่งน้ำห้วยสามหมอกทั้งระบบลุ่มน้ำ
4. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนลุ่มน้ำห้วยสามหมอก และพัฒนาอย่างยั่งยืน
5. รักและภูมิใจในท้องถิ่นลุ่มน้ำของตนและภูมิภาคอีสาน และ
6. มีทักษะในการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นว่าการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนส่งผลต่อความสำเร็จในเชิงรูปธรรม ดังที่ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วม

ในการประเมินผลโครงการ โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินการกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติ (United Nation. 1981 : 5) และ รีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งใน ลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม นอกจากนี้ สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (ออนไลน์. 2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์การต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผล ประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ และ 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลुวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัย พบว่า 1) ยุววิจัยได้ลงพื้นที่ทำการวิจัย แล้วได้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คนในท้องถิ่นเกิดความตระหนักถึงสำคัญของความรู้ เรื่องเล่า ในอดีตที่กำลังจะเลือนหายไปกับกาลเวลาและผู้คน โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงได้สร้างสำนึกให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในท้องถิ่น เกิดกระบวนการสร้างความรู้ท้องถิ่นร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้เกิดสำนึกความทรงจำร่วมกัน 2) มีการสังเคราะห์ชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จังหวัดฉะเชิงเทราออกได้เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้วยวิถีชีวิตชุมชน ประวัติความเป็นมาของสถานที่ ประเพณี และความเชื่อในท้องถิ่น ประวัตินุคคล ประวัตินุเหตุการณ์สำคัญ และการละเล่นพื้นบ้าน 3) กระบวนการเรียนรู้ผ่านโครงการฯนี้ได้นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากจะทำให้แก่นักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้โดยตนเองแล้วยังทำให้เกิดจิตสำนึกต่อท้องถิ่น เกิดความรักถิ่นฐานและผู้คน โดยเฉพาะอริยาธัยของผู้ให้ข้อมูลที่ยุววิจัยได้รับ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีม และฝึกให้นักเรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำไปใช้ประโยชน์ 1) ทีมวิจัยได้มีการขยายผลโดยการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำจัดทำคู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา และได้มีการเผยแพร่ผลงานของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านทางเว็บไซต์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ 2) ทีมวิจัยขยายผลต่อระดับท้องถิ่นโดยเผยแพร่ผลงานยุววิจัยผ่านเว็บไซต์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช

ภักฐาชนครินทร์ 3) ขยายผลผ่านสื่อมวลชน บรรณาธิการวารสาร “ที่นี่แปดริ้ว” ซึ่งเป็นวารสารรายเดือนของ จังหวัด ได้ขออนุญาตนำผลงานของยูววิจัยทั้ง 61 เรื่องลงตีพิมพ์ ฉบับละ 2-3 เรื่องอย่างต่อเนื่อง มีองค์กร ปกครองท้องถิ่น 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลดงน้อย กับองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดได้ ได้ จัดทำโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลดงน้อยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำข้อมูลส่วนนี้ เป็นข้อมูลในศูนย์การเรียนรู้ตำบล บุคคลที่เกิดในสังคมโดยอมจะต้องมีความคิดเกี่ยวข้องกับอดีตของตนเอง อยู่บ้าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมีความสลับซับซ้อน มนุษย์จึงต้องพยายามแสวงหาวิธีการที่ จะทำความเข้าใจกลไกในการแก้ปัญหา ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่ชีวิตที่มั่นคง ปลอดภัย “บทเรียนจากประวัติศาสตร์” เป็นวลีที่มีคนพูดถึงอยู่เสมอ แสดงให้เห็นว่าเราสามารถเรียนรู้เหตุผลของการ กระทำ ความสำเร็จ ความผิดพลาดของมนุษย์จากประวัติศาสตร์ได้ ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์จึงเป็น ความพยายามที่จะทำความเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทุกด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง ทั้งในภาพที่หยุดนิ่งและเคลื่อนไหว ทำความเข้าใจตัวเองในฐานะผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ภายในจังหวัดจะเชิงเทรามีแง่มุมที่ น่าสนใจในด้านประวัติศาสตร์ความหลากหลายของกลุ่มคนในแปดริ้ว แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ใน ห้องเรียนกลับมักจะละเลยเรื่องราวใกล้ตัวเหล่านี้ คณะนักวิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนให้นักเรียนใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัด ได้มีโอกาสศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ รู้เท่าทัน และสามารถปรับตัวได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการรื้อให้คน ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ในทำนองเดียวกันหากต้องการสร้างเครือข่าย สนับสนุนส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นก็จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อต่อยอดกระบวนการสืบสานการเรียนรู้เพื่อรู้ รักษ์ ท้องถิ่น ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ดังนั้นในการกำหนดรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นของ จังหวัดจะเชิงเทราให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจต้องดำเนินการในลักษณะการสถาปนาเครือข่ายหนุน เสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นจังหวัดจะเชิงเทรา โดยจัดกิจกรรมในลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่มีกลุ่มเครือข่ายซึ่งประกอบด้วย กลุ่มครู กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มศึกษานิเทศก์ กลุ่มเครือข่ายจากชุมชน และกลุ่มอาจารย์อุดมศึกษา เป็นภาคีขับเคลื่อน ซึ่งจะก่อให้เกิด การกำหนดทิศทางการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม อันจะเป็นการร่วมมือให้เกิดการดำเนินงานที่ เชื่อมโยงกลไกของภาควิชาการร่วมกับกลไกขององค์กรท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่น จังหวัดจะเชิงเทราให้เกิดประสิทธิผลได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยในระยะที่ 2

จากผลการวิจัยประเมินผลที่ได้ คณะผู้วิจัยได้ใช้เป็นฐานข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสร้างศูนย์กลางของข้อมูลที่ได้เผยแพร่ในเว็บไซต์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<http://krusart.rru.ac.th/edu/projectvijai/> โดยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อการจัดการศึกษา

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยเฉพาะด้านความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้มีความสำคัญเทียบเท่ากับความรู้อื่นๆ ที่จำเป็นตามกลุ่มสาระ โดยสร้างพลังความร่วมมือในการจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา
- 2) ผู้บริหารและครูตระหนักในความสำคัญของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา
- 3) สถานศึกษาควรจัดระบบการปฏิบัติงานและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ครูได้ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยตรง โดย เช่น ตั้งค่าเดินทางในการศึกษาอบรม ตั้งงบในการพานักเรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน/จังหวัด ให้นับเป็นภาระงานหลัก การประกันอุบัติเหตุที่อยู่ระหว่างการจัดการเรียนการสอน รวมถึงลดความกังวลของครู เป็นต้น
- 4) สถานศึกษาควรสร้างเสริมความเข้าใจให้ผู้ปกครองตระหนักในความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่การศึกษาของบุตรหลาน
- 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดระบบและแผนงานโครงการ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแต่สถานศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้เกิดพัฒนาคุณภาพเพื่อสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์
- 6) กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรการและสนับสนุนทรัพยากรแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาครู พัฒนานักเรียน ในจังหวัดฉะเชิงเทราได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในระยะที่ 2

1) นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา และเป็นแนวทางสำหรับประยุกต์ใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดของข้อมูล

2) พัฒนา สร้างเสริมความรู้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย โรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน ใน 6 ด้าน คือ ด้านเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับรายวิชา 8 กลุ่มสาระ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านต่อยอดองค์ความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และด้านพัฒนาจัดทำสื่อ กิจกรรม นวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ชุมชน ร่วมมือกันในการวางแผน จัดกิจกรรม โครงการเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกัน

4) สนับสนุนให้มีการดำเนินงานนำร่องในโรงเรียนเพื่อนำชุดความรู้ท้องถิ่นที่เป็นต้นทุนของจังหวัดฉะเชิงเทราได้เกิดการพัฒนาต่อยอด เช่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ชุด เปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา และ ชุด สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นบางปะกงแหล่งชีวิต หนังสือ ฉะเชิงเทรามาจากไหน หนังสือ แปดริ้วกับองค์ราชัน หนังสือ แนะนำร้านอาหารฉะเชิงเทรา หนังสือท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา หนังสือผจญภัยหน้าใหม่ สารคดีท่องเที่ยวหลากหลายสไตล์ใน 5 จังหวัดเบญจบูรพาสุวรรณภูมิ และชุดความรู้ที่ครูพัฒนาขึ้นเพื่อขอผลงานทางวิชาการด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นต้น

5) ดำเนินงานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรมแล้ว ยังจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพันและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน สามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

6) สร้างศูนย์กลางของข้อมูลด้านสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านปัจจัยสนับสนุน โรงเรียนมีการดำเนินการทั้งกลไกของ

โรงเรียน มีการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณและบุคลากร มีการสร้างเครือข่ายของโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีกลไกขององค์กรท้องถิ่นและกลไกของภาควิชาการที่ร่วมดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้และการจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจากการสำรวจพบว่าการดำเนินการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นมีปัจจัยสนับสนุนในเรื่องของกลไกของภาควิชาการ อาทิ สถาบันการศึกษา องค์กรสนับสนุนการวิจัย ฯลฯ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของท้องถิ่นน้อยที่สุด จึงควรเพิ่มปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับการดำเนินการของภาควิชาการที่จะเอื้อต่อการดำเนินการและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นอยู่หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ผลจากการสำรวจพบว่าการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้นมีค่าที่น้อยแตกต่างจากการดำเนินงานในส่วนอื่นๆ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเสนอแนะให้มีการจัดตั้งศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น และมีการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา เช่น จัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายครูในจังหวัดฉะเชิงเทรา เช่น ที่เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ หรือ ของคณะครุศาสตร์ หรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. **การเชื่อมโยง การเรียนรู้ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2548.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **กระทรวงศึกษาธิการ. แนวการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น, 2549. (อัดสำเนา)**
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **กระทรวงศึกษาธิการ. แนวการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ชุดปิดประตูฉะเชิงเทรา, 2552.**

ภาคผนวก

1. แบบสอบถาม
2. ภาพกิจกรรม
3. กำหนดการเปิดเวทีเครือข่ายครั้งที่ 1-2

แบบสอบถาม

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554”

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพการณ์และทบทวนองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 บริบท สภาพทั่วไปของโรงเรียน

ตอนที่ 2 การสำรวจสภาพการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 ตอนย่อย ได้แก่

ตอนที่ 2.1 ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการหลักสูตรเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา

ตอนที่ 2.2 กระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา

ตอนที่ 2.3 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามระดับองค์กร โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารหรือครูที่ดูแลการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของโรงเรียน

4. ข้อมูลในแบบสอบถามฉบับนี้ นำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์กับการจัดการศึกษาของโรงเรียนของท่าน ขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสอบถามให้สมบูรณ์ครบถ้วนทุกประเด็น

ดร. ัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์

หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 บริบท สภาพทั่วไปของโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. ชื่อโรงเรียน 2. อำเภอที่ตั้งของโรงเรียน

☐ 1. เมืองฉะเชิงเทรา	☐ 4. บางปะกง	☐ 7. แกลงยาว	☐ 10. ท่าตะเกียบ
☐ 2. บางคล้า	☐ 5. บ้านโพธิ์	☐ 8. ราชสาส์น	☐ 11. คลองเขื่อน
☐ 3. บางน้ำเปรี้ยว	☐ 6. พนมสารคาม	☐ 9. สนามชัยเขต	

3. สังกัด

- ☐ เทศบาล
- ☐ สพป. ฉะเชิงเทรา เขต 1
- ☐ สพป. ฉะเชิงเทรา เขต 2
- ☐ สพม. ฉะเชิงเทรา เขต 6

4. ระดับการศึกษาที่โรงเรียนเปิดสอน

☐ เฉพาะปฐมวัย	☐ เฉพาะประถมศึกษาปีที่ 1-6
☐ ปฐมวัย – ประถมศึกษาปีที่ 6	☐ ปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
☐ ปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 1-6	☐ ประถมศึกษา – มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
☐ ประถมศึกษา – มัธยมศึกษาปีที่ 6	☐ เฉพาะมัธยมศึกษาปีที่ 1-6
☐ อื่นๆ.....	

5. จำนวนครูทั้งหมดในโรงเรียนคน

6. จำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนรวมคน

7. ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนของท่านประกอบอาชีพใด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ (ใส่ตัวเลข 1-3 ลงในช่อง ☐)

☐ รับราชการ.....	☐ รัฐวิสาหกิจ
☐ ค้าขาย	☐ เกษตรกรรม
☐ รับจ้าง	☐ อื่นๆ

8. โรงเรียนของท่านตั้งอยู่ในพื้นที่บริบทลักษณะใด

- ☐ บริบทเมือง
- ☐ บริบทกึ่งเมืองกึ่งชนบท
- ☐ บริบทชนบท/เกษตรกรรม
- ☐ บริบทเขตอุตสาหกรรม

9. สภาพสังคม/วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น ประเพณีที่สำคัญ การประกอบอาชีพ แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนของท่านคือสิ่งใด

1).....

2).....

3).....

10. บริบทของโรงเรียนและชุมชนของท่านเอื้อต่อการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านใดบ้าง (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ด้านสังคม
- ☐ ด้านเศรษฐกิจ
- ☐ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ☐ ด้านวัฒนธรรม
- ☐ ด้านคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ☐ ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
- ☐ อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 การสำรวจสภาพการณ์และความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ตอนที่ 2.1 ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการหลักสูตรเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา

คำชี้แจง โรงเรียนของท่านใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใดดังต่อไปนี้ ในการให้ความรู้แก่นักเรียน โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และระบุข้อมูลลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

แหล่งเรียนรู้ปฐมภูมิ	แหล่งเรียนรู้ทุติยภูมิ
☐ บุคคล/ ปราชญ์ชาวบ้าน โปรดระบุชื่อ..... โปรดระบุชื่อ..... โปรดระบุชื่อ..... ☐ อื่นๆ.....	☐ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น “เปิดประตูสู่ ฉะเชิงเทรา” ☐ อื่นๆ..... ☐ ภาพถ่าย โปรดระบุ..... โปรดระบุ..... โปรดระบุ..... โปรดระบุ..... ☐ อื่นๆ.....
☐ สถานที่/ วัตถุ/ สิ่งของ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ อยู่ภายในโรงเรียน โปรดระบุชื่อ..... โปรดระบุชื่อ..... โปรดระบุชื่อ..... ☐ อื่นๆ.....	☐ หนังสือ โปรดระบุ..... โปรดระบุ..... โปรดระบุ..... โปรดระบุ..... ☐ อื่นๆ.....
☐ สถานที่/ วัตถุ/ สิ่งของ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ อยู่ภายในชุมชน โปรดระบุชื่อ..... โปรดระบุชื่อ..... โปรดระบุชื่อ..... ☐ อื่นๆ.....	☐ แผ่นพับ ใบประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชน ☐ ป้ายนิเทศ ☐ วิดิทัศน์ ☐ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (CAI) ☐ นิทรรศการ ☐ นวัตกรรม สื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น ☐ อื่นๆ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ประเด็น	ระดับของการดำเนินงาน			
	ไม่มีการดำเนินงาน (0)	มีการดำเนินงาน น้อย (1)	มีการดำเนินงาน บ้างตามสมควร (2)	มีการดำเนินงานเป็นประจำ ต่อเนื่อง (3)
1. โรงเรียนมีการประชุมแต่งตั้ง หรือกำหนดคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
2. โรงเรียนมีการสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
3. โรงเรียนมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เพียงพอ				
4. โรงเรียนมีการสนับสนุนสถานที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
5. โรงเรียนมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
6. โรงเรียนมีเครือข่ายระหว่างโรงเรียนในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
7. โรงเรียนมีเครือข่ายกับชุมชนในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
8. ครูมีเครือข่ายกับครูภายในโรงเรียนในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
9. ครูมีเครือข่ายกับครูโรงเรียนอื่นในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
10. ครูมีเครือข่ายกับชุมชน และ/หรือองค์กรอื่นในจังหวัดจะเข้เพราในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
11. องค์กรท้องถิ่น ชุมชน หรือจังหวัดมีการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น				
12. องค์กรท้องถิ่นมีการประชุมร่วมมือกันในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				

ประเด็น	ระดับของการดำเนินงาน			
	ไม่มีการ ดำเนินงาน (0)	มีการ ดำเนินงาน น้อย (1)	มีการ ดำเนินงาน บ้างตาม สมควร (2)	มีการ ดำเนินงาน เป็นประจำ ต่อเนื่อง (3)
13. องค์กรท้องถิ่น ชุมชน หรือจังหวัดมีการจัดตั้ง คณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับความรู้สาธารณะการเรียนรู้ ท้องถิ่น				
14. องค์กรท้องถิ่น ชุมชน หรือจังหวัดมีการกำหนดภูมิปัญญา ท้องถิ่น				
15. องค์กรท้องถิ่น ชุมชน หรือจังหวัดมีการเผยแพร่ภูมิปัญญา ท้องถิ่นสู่โรงเรียนและสาธารณะ				
16. โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สถาบันอุดมศึกษา หรือองค์กรสนับสนุนการวิจัยในการ ดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนรู้สาธารณะการเรียนรู้ท้องถิ่น				
17. โรงเรียนได้รับการอบรมให้ความรู้จากสถาบันอุดมศึกษา หรือองค์กร สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ หลักสูตร สาธารณะการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น				
18. มีสถาบันอุดมศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น ที่สนับสนุน การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนของท่าน				
19. มีองค์กรที่สนับสนุนการวิจัยที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการ เรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนของท่าน				
20. มีบุคลากรภาควิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สาธารณะการเรียนรู้ท้องถิ่นเข้ามาให้ความรู้ และเป็นผู้ดำเนินการ จัดการเรียนรู้สาธารณะการเรียนรู้ท้องถิ่นให้กับโรงเรียนหรือ ชุมชน				

21. โรงเรียนของท่าน เข้าร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหรือไม่ ได้แก่โครงการวิจัยใด

☐ ไม่เคยเข้าร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นใดๆ

☐ เข้าร่วมโครงการ ต่อไปนี้

☐ โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

☐ โครงการวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

☐ โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

☐ โครงการ LLEN

☐ โครงการอื่นๆ โปรดระบุ

.....

22. จุดเด่นของสภาพชุมชน/ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและส่งผลต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด (โปรดระบุ).....
.....
.....

23. ผลผลิตที่สร้างรายได้หรือมีชื่อเสียงในชุมชนที่โรงเรียนของท่านตั้งอยู่ คือผลผลิตใด (โปรดระบุ)
.....
.....
.....

24. โรงเรียนของท่านมีนักเรียนที่ได้รับรางวัลที่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในระดับเขตพื้นที่หรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุผลงานและรางวัลที่ได้รับ

.....

25. โรงเรียนของท่านมีครูที่ได้รับรางวัลจากการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นตัวอย่างที่ดีในระดับเขตพื้นที่หรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุผลงานและรางวัลที่ได้รับ

26. โรงเรียนของท่านมีนวัตกรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ได้รับการยกย่องชมเชยในเขตพื้นที่หรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุผลงานและรางวัลที่ได้รับ

27. โรงเรียนของท่านมีการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุแหล่งเรียนรู้และหน่วยงานที่ร่วมกันใช้แหล่งเรียนรู้

.....

ตอนที่ 2.2 กระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และระบุข้อมูลลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ประเด็น	ระดับของการดำเนินงาน			
	ไม่มีการดำเนินงาน(0)	มีการดำเนินงานน้อย(1)	มีการดำเนินงานบ้างตามสมควร(2)	มีการดำเนินงานเป็นประจำต่อเนื่อง(3)
1. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน				
2. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน				
3. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน				
4. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยใช้การสอนแบบโครงงาน				
5. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยเน้นการปฏิบัติจริงของนักเรียน				
6. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน				
7. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยให้นักเรียนเรียนรู้เองอย่างอิสระ				

ประเด็น	ระดับของการดำเนินงาน			
	ไม่มีการ ดำเนินงาน (0)	มีการ ดำเนินงาน น้อย (1)	มีการ ดำเนินงาน บ้างตาม สมควร (2)	มีการ ดำเนินงาน เป็นประจำ ต่อเนื่อง (3)
8. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยใช้การพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถาม				
9. ครูมีการจัดทำสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
10. ครูมีการออกแบบสื่อการสอนที่ตรงกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
11. โรงเรียนมีการจัดซื้อ/จัดหา สื่อการเรียนการสอน เพื่อการสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
12. โรงเรียนมีการใช้สื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นภายในโรงเรียน				
13. โรงเรียนมีการกำหนดกรอบเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้ครูปฏิบัติ				
14. โรงเรียนมีการปรับปรุงสื่อการสอนที่ใช้ในการสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอยู่เสมอ				
15. ครูมีการจัดมุมในชั้นเรียนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
16. ครูมีการจัดนิทรรศการ หรือป้ายนิเทศ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
17. โรงเรียนมีการจัดห้องนิทรรศการถาวร เกี่ยวกับความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
18. โรงเรียนมีการเชิญวิทยากรจากชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่น				
19. โรงเรียนพานักเรียนออกนอกโรงเรียนเพื่อไปเรียนรู้กับบุคคลในชุมชนเกี่ยวกับความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
20. โรงเรียนพานักเรียนไปเรียนรู้ยังสถานที่จริงในชุมชนในการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	๖			

ประเด็น	ระดับของการดำเนินงาน			
	ไม่มีการ ดำเนินงาน (0)	มีการ ดำเนินงาน น้อย (1)	มีการ ดำเนินงาน บ้างตาม สมควร (2)	มีการ ดำเนินงาน เป็นประจำ ต่อเนื่อง (3)
21. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยบูรณาการเข้ากับ บางรายวิชา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง				
22. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยบูรณาการเข้ากับ ทุกรายวิชา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง				
23. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยสร้างเป็นรายวิชาเพิ่มเติม				
24. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยการให้ความรู้เสริมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน				
25. โรงเรียนมีการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
26. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายครูหรือเครือข่ายโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
27. โรงเรียนมีการจัดประชุม / ดำเนินงานเครือข่ายระหว่างโรงเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
28. โรงเรียนมีการจัดประชุม / ดำเนินงานเครือข่ายระหว่างครู ภายในโรงเรียน เกี่ยวกับการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
29. โรงเรียนมีการจัดประชุม / ดำเนินงานเครือข่าย ระหว่างครูโรงเรียนของตนกับโรงเรียนอื่น เพื่อการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
30. โรงเรียนมีการจัดประชุม / ดำเนินงานเครือข่ายระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
31. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				

ประเด็น	ระดับของการดำเนินงาน			
	ไม่มีการดำเนินงาน(0)	มีการดำเนินงานน้อย(1)	มีการดำเนินงานบ้างตามสมควร(2)	มีการดำเนินงานเป็นประจำต่อเนื่อง(3)
32. โรงเรียนมีการจัดการประชุมปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง				
33. โรงเรียนมีการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง เพื่อกำหนดทิศทางในการสอดแทรกหรือเพิ่มเติมหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
34. โรงเรียนมีการวิเคราะห์องค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน				
35. โรงเรียนมีการวิเคราะห์หัวข้อชีวิตรายปี และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
36. โรงเรียนมีการกำหนดเวลาเรียนหลักสูตรท้องถิ่น				
37. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
38. โรงเรียนของท่านมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
39. โรงเรียนของท่านมีการจัดประชุมเพื่อพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่น				
40. โรงเรียนมีการสนับสนุนให้ครูไปอบรม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ท้องถิ่นภายนอกโรงเรียน				
41. ครูนำความรู้จากการอบรม/ประชุม มาใช้เพื่อพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				

42. โรงเรียนของท่านมีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหรือไม่ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ไม่มี

☐ มี (โปรดระบุระดับชั้น)

☐ ปฐมวัย

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

43. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะใด (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นระดับปฐมวัย

- ☐ บูรณาการผ่านการจัดประสบการณ์หรือหน่วยการเรียนรู้ในกิจกรรม
- ☐ กิจกรรมเสริมประสบการณ์
- ☐ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
- ☐ เกมการศึกษา
- ☐ กิจกรรมเสรี
- ☐ กิจกรรมสร้างสรรค์
- ☐ กิจกรรมกลางแจ้ง
- ☐ ผ่านการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและนอกห้องเรียน

☐ จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน โปรแกรมกิจกรรม

1.
2.

☐ จัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน โปรแกรมกิจกรรม

1.
2.

☐ จัดผ่านทางแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน โปรแกรมแหล่งเรียนรู้

1.
2.

☐ อื่นๆ โปรแกรม

.....

การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นระดับประถม-มัธยมศึกษา

☐ บูรณาการในสาระแกนกลาง กับกลุ่มสาระดังต่อไปนี้ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ☐ จัดเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ในกลุ่มสาระต่อไปนี้ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- โปรดระบุชื่อรายวิชา

เพิ่มเติม.....

- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- โปรดระบุชื่อรายวิชา

เพิ่มเติม.....

- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- โปรดระบุชื่อรายวิชา

เพิ่มเติม.....

- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- โปรดระบุชื่อรายวิชาเพิ่มเติม.....
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- โปรดระบุชื่อรายวิชาเพิ่มเติม.....
- ☐ กลุ่มการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- โปรดระบุชื่อรายวิชาเพิ่มเติม.....
- ☐ กลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
- โปรดระบุชื่อรายวิชาเพิ่มเติม.....
- ☐ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- โปรดระบุชื่อรายวิชาเพิ่มเติม.....

- ☐ จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- ☐ ลูกเสือ เนตรนารี
- ☐ กิจกรรมแนะแนว
- ☐ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โปรดระบุชื่อ

กิจกรรม.....

- ☐ ชุมนุม โปรดระบุชื่อ

ชุมนุม.....

- ☐ กิจกรรมอื่นๆ โปรดระบุชื่อกิจกรรม.....

ตอนที่ 2.3 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และระบุข้อมูลลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ประเด็น	ระดับของผลที่เกิดขึ้น			
	ไม่มี ผลการ ดำเนิน งาน(0)	มีผลการ ดำเนินงาน น้อย (1)	มีผลการ ดำเนินงาน บ้างตาม สมควร (2)	มีผลการ ดำเนินงาน เป็นประจำ ต่อเนื่อง (3)
1. นักเรียนได้ความรู้และเข้าใจองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น				
2. นักเรียนมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน หรือท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่น				
3. นักเรียนเกิดสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน รักวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่				
4. นักเรียนมีการนำความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นไปต่อยอดหรือประกอบอาชีพ				
5. นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้				
6. ครูมีความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ท้องถิ่น				
7. ครูมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น				
8. ครูมีการสอนบูรณาการการเรียนรู้ท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน				
9. ครูมีเครือข่ายการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ท้องถิ่น				
10. ครูเกิดสำนึกในคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น				
11. บุคลากรในท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน				
12. เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น				
13. เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น				
14. เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการสร้างความรู้ท้องถิ่น				
15. มีการใช้ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ร่วมกันกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น				

ตอนที่ 3 ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของ
จังหวัด

ฉะเชิงเทรา

1. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้โรงเรียนของท่านเกิดการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ไปรตระนุ โดยเรียงลำดับจากสำคัญระดับมากที่สุด

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

2. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้ การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของโรงเรียนท่านประสบ
ผลสำเร็จไปรตระนุ โดยเรียงลำดับจากสำคัญระดับมากที่สุด

- 1)
- 2)
- 3)

3. ท่านคิดว่าอะไรอาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้โรงเรียนของท่านไม่พัฒนาหรือไม่จัดการเรียนรู้หลักสูตร
สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ไปรตระนุ โดยเรียงลำดับจากสำคัญระดับมากที่สุด

- 1)
- 2)
- 3)

4. ท่านคิดว่าปัจจุบันโรงเรียนของท่านต้องการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้างในด้านใด และ
เพราะเหตุใด เพื่อให้การจัดการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ไปรตระนุ โดย
เรียงลำดับจากสำคัญระดับมากที่สุด

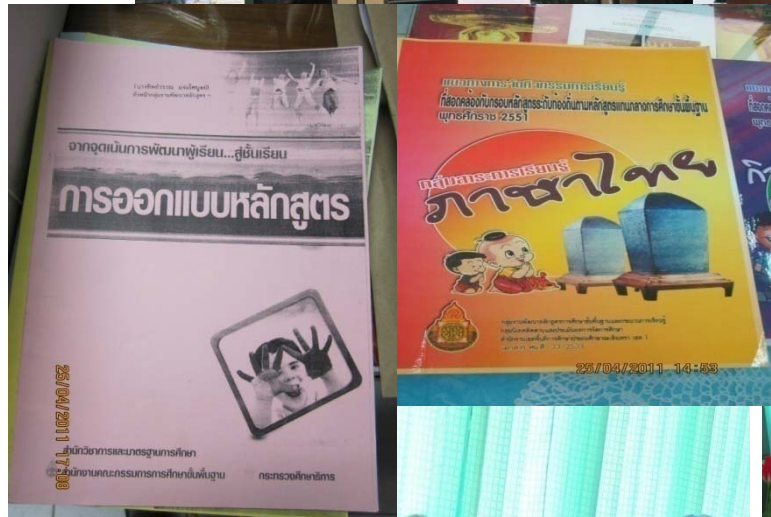
- 1)
- 2)
- 3)

- ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม -

วันศุกร์ที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 9.30.00 น.
- 14.40 น. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
และสถาบันรามจิตติ เชิญทีมนักวิจัย จาก ฉะเชิงเทรา
ลำปาง อุบลฯ และยะลา นำเสนอโครงการตามกรอบ
TOR เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วันจันทร์ที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 13.30 น. – 16.00 น. ดร. ชาญภูภักดิ์ ศิริธรรมาโรจน์ เดินทางไปสัมภาษณ์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา “เปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา” ที่ สพป.ฉช. เขต 1 กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้

วันศุกร์ที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 8.30.00 น. – 14.40 น. ประชุมนักวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อแจ้งการได้รับอนุมัติโครงการรายละเอียด และร่วมวางแผนการดำเนินโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554

วันพุธที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2554
เวลา 13.00 น. – 18.40 น. ประชุมนักวิจัยทั้ง 5
คน เพื่อพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลโครงการพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อถิ่น
ฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 1
พ.ศ. 2554

วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2554 เวลา 8.00 น. – 11.30 น. ดร.นิวัฒน์ น้อยมณี ผอ.สนง. เขตพื้นที่การศึกษาประถมฯ ฉช. เขต 1 ร่วมชี้แจงการตอบแบบสอบถามของโครงการฯให้กับ ผอ.รร. ในสังกัด 166 รร.

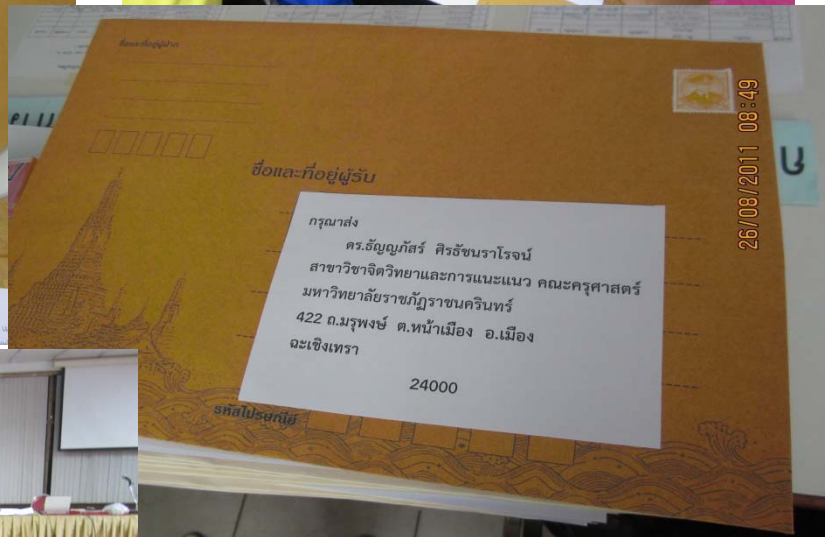

วันพุธที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 8.30 น. – 9.20 น. ณ โรงเรียนบ้านโนนไผ่งาม ทิมนักวิจัย ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง การเก็บแบบสอบถาม และการร่วมเปิดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดฯ ของ สพป. จช. เขต 2 ด้วยความร่วมมือของ ผอ.เขต นายวีระ สุเมธาพันธุ์ และ คุณนำพล รมพิพัฒน์ ผู้ประสานงานโครงการวิจัยฯ

การเตรียมพร้อมในการจัดทำ/บรรจุแบบสอบถาม
ติดต่อการแสดมภ์ แบบสอบถาม รร. โดยทีมนักวิจัย
ได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาสาขาวิชา
การศึกษาปฐมวัย งานสำเร็จลุล่วงอย่างมี
ประสิทธิภาพ

วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 8.30 น. –17.20 เวทีเครือข่ายเครือข่ายครู
 ครั้ง1 กล่าวเปิดงานโดย อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ผู้ช่วย
 ศาสตราจารย์ เอกนก เทพสุภรณ์กุล ณ ห้องศาลาแก้ว คณะครุศาสตร์

โครงการ "การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา" ประจำปี 2554

วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2554 (ต่อ)

โครงการ "การพัฒน

วันพฤหัสบดีที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2554
เวลา 13.00 น. – 13.30 น. ณ โรงแรมแกรนด์ อช. ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง การเก็บ
แบบสอบถาม และการร่วมเปิดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาระบบการ
เรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดฯ ของ สพม. ฉช.เขต 6 ด้วยความร่วมมือของรักษาการ ผอ.เขต
นายกิตติ บุญเชิด และคุณโชคชัย พรหมมาก ผู้ประสานงาน

วันพฤหัสบดีที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2554 เวลา 8.00 น. – 17.40 น. จัดเวทีสร้างเครือข่าย ณ ห้องโขนนันทน์ ชั้น 2 อาคารเรียนรวมและอำนวยการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ กล่าวเปิดงานโดย คณบดีคณะครุศาสตร์ รศ.วิภากรณ์ บุญยงค์

วันพฤหัสบดีที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2554 (ต่อ)

15/12/2011 09:21

15/12/2011 09:21

15/12/2011 09:19

กำหนดการประชุม ครั้งที่ ๑

โครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔
ณ ห้องศาลาแก้ว คณะครุศาสตร์ วันศุกร์ที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๔ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๐๐ น.

๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน รับเอกสาร

๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๐ น. กล่าวรายงานการประชุม โดย ดร.ธัญญภัทร์ ศิริชนราโรจน์ หัวหน้าโครงการฯ

๐๙.๑๐ - ๐๙.๔๐ น. ประธานกล่าวเปิดการประชุม โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก เทพสุภรณ์กุล อธิการบดี มรภ. ราช
นครินทร์

๐๙.๔๐ - ๑๐.๓๐ น. ข้อคิดการดำเนินโครงการฯ โดย ดร.อมรวิรัช นาคทรัพย์ ที่ปรึกษาสถาบันรามจิตติ
ดร. จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ และคณะ

๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น. พักรับประทานอาหารว่าง

๑๐.๕๐ - ๑๑.๓๐ น. รายงานข้อมูลวัตถุประสงค์ ความสำคัญ เป้าหมาย โครงการวิจัย “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อ
ถิ่นฐานบ้าน

เกิดของจังหวัดฉะเชิงเทราระยะที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔ โดย ดร.ธัญญภัทร์ ศิริชนราโรจน์ หัวหน้าโครงการฯ

๑๑.๕๐ - ๑๒.๐๐ น. แบ่งกลุ่มเพื่อประชุมผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มย่อย หัวข้อ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของ
จังหวัดฉะเชิงเทราระยะที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔ หัวข้อที่ ๑) สิ่งที่ทำไปแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง ๒) สิ่งที่ทำไป
แล้วส่งผลดีประสบความสำเร็จต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีอะไรบ้าง และ ๓) คิดว่าจะทำอย่างไรต่อไปให้ก้าวหน้าเพื่อ
ส่งเสริม “การรักถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง” ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ ๑ สารการเรียนรู้ท้องถิ่นระดับปฐมวัย อ. ประจำกลุ่ม อ. สาคร วุฒิสักดิ์ชัยกุล

ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ ๒ สารการเรียนรู้ท้องถิ่นระดับประถมศึกษา อ. ประจำกลุ่ม อ. พรนภา เลื่อยคลัง

ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ ๓ สารการเรียนรู้ท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษา อ. ประจำกลุ่ม ผศ.ดร.ทิพย์วิมล วัง

แก้วหิรัญ

๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น. (ต่อ) แบ่งกลุ่มเพื่อประชุมผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มย่อย หัวข้อ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้าน
เกิดของจังหวัดฉะเชิงเทราระยะที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔ ฯ

๑๔.๓๐ - ๑๔.๔๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง

๑๔.๔๕ - ๑๕.๓๐ น. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๑๕.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. สรุปภาพรวมและประเด็นสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของ จังหวัด
ฉะเชิงเทราระยะที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔ โดย ดร.ธัญญภัทร์ ศิริชนราโรจน์ ดร.ปริญญา มีสุข และคณะ

๑๖.๓๐ น. ปิดการประชุม

กำหนดการประชุมเครือข่าย ครั้งที่ ๒

โครงการ “การพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ ๑ พ.ศ.๒๕๕๔”

ณ ห้องโฆคอนันต์ อาคารเรียนรวมและอำนวยการ ชั้น ๒ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (อำเภอเมือง)

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ เวลา ๐๘.๓๐-๑๕.๐๐ น.

- ๐๘.๓๐ - ๐๘.๕๐ น. ลงทะเบียน รับเอกสาร
- ๐๘.๕๐ - ๐๙.๐๐ น. กล่าวรายงาน โดย ดร.ธัญญภัทร์ ศิริชนราโรจน์ หัวหน้าโครงการฯ
- ๐๙.๐๐ - ๐๙.๒๐ น. กล่าวต้อนรับ
โดย รศ. วิทยาภรณ์ บุญยงค์ คณบดีคณะครุศาสตร์
- ๐๙.๒๐ - ๐๙.๕๐ น. กล่าวนำการประชุมหัวข้อ “จากความรู้ถิ่นฐานบ้านเกิดสู่การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่”
ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ และคณะ
- ๐๙.๕๐ - ๑๐.๑๐ น. สรุปข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมา
โดย ดร.ปริญญญา มีสุข
รับประทานอาหารว่าง (บริการในห้องประชุม)
- ๑๐.๑๐ - ๑๐.๓๕ น. ความสำเร็จการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนวัดสามร่วม (ไพบูลย์ปัญญา)
โดย ดร.สุนันทา โกธรา ผู้อำนวยการโรงเรียน
- ๑๐.๓๕ - ๑๑.๐๐ น. ความสำเร็จของการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ณ ชุมน “เปิดประตูสู่ฉะเชิงเทรา”
โดย ศึกษานิเทศก์รัชณี วิเศษมงคล
- ๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. แบ่งกลุ่มเพื่อประชุมผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มย่อย ๓ กลุ่ม
หัวข้อที่ ๑) รูปแบบและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เด็กและเยาวชนรักถิ่นฐานบ้านเกิดในปี ๒๕๕๕
หัวข้อที่ ๒) ทิศทางการพัฒนานวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์
ของโรงเรียนในปี ๒๕๕๕
- กลุ่มปฐมวัย
อาจารย์ประจำกลุ่ม อาจารย์ สาคร วุฒิสักดิ์ชัยกุล และ ดร.ธัญญภัทร์ ศิริชนราโรจน์
 - กลุ่มประถมศึกษา
อาจารย์ประจำกลุ่ม ดร.ปริญญญา มีสุข และ อาจารย์พรณา เลื้อยคลัง
 - กลุ่มมัธยมศึกษา
อาจารย์ประจำกลุ่ม ผศ.ดร. ทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ และอาจารย์สุวัชรพร สวยอารมณ์
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน (ห้องอาหารชั้น ๑ บางปะกงปาร์ค)
- ๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ๑๔.๐๐ - ๑๔.๕๐ น. สรุปผลการประชุม ส่งใบตอบรับเข้าร่วมเป็นเครือข่าย
- ๑๔.๕๐ - ๑๕.๐๐ น. พักรับประทานอาหารว่าง ปิดการประชุม